

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ПОЗДЄЄВА КАТЕРИНА ВІКТОРІВНА

УДК 338.28:373.5.018](043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ
ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Спеціальність 051 Економіка

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання, ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ К.В. Поздєєва

Науковий керівник

Лойко Валерія Вікторівна,
доктор економічних наук, професор

КИЇВ – 2023

АНОТАЦІЯ

ПОЗДЄЄВА К.В. Економічний механізм розвитку системи загальної середньої освіти – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка. Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, 2023.

Дисертацію присвячено дослідженню теоретичних та практичних засад удосконалення економічного механізму розвитку система загальної середньої освіти в Україні.

Освіта є одним із найбільш вагомих чинників, що формує людський капітал та людський потенціал, що в свою чергу є рушієм розвитку як світової так і національної економік. Загальна середня освіта є найбільш цінним здобутком сучасного демократичного суспільства. Згідно Конституції України кожна дитина має права на безкоштовне отримання якісної загальної середньої освіти. За роки незалежності України відбулись значні якісні зміни у системі загальної середньої освіти. Питання фінансування закладів загальної середньої освіти завжди було у центрі уваги як органів державної і місцевої влади так і суспільством в цілому. В Україні більшість закладів загальної середньої освіти перебувають в комунальній власності, тому фінансуються за рахунок коштів місцевого бюджету. В останні роки спостерігається зростання кількості приватних закладів загальної середньої освіти, які фінансуються за рахунок коштів фізичних осіб, проте мають право на отримання освітньої субвенції із місцевого бюджету. Зміна зовнішніх та внутрішніх чинників, які впливають на діяльність закладів загальної середньої освіти впливає також і на обсяги фінансування. Обґрунтування оптимального обсягу фінансування кожного закладу загальної середньої освіти за рахунок коштів місцевого бюджету сприятиме як створенню належних умов для отримання якісної освіти здобувачами освіти так і оптимізації витрат місцевого бюджету за статтею «Освіта».

Дисертаційну роботу виконано згідно з тематичним планом науково-дослідних робіт Київського університету імені Бориса Грінченка «Розвиток економіки міста Києва в умовах євроінтеграції» (реєстраційний № 0118U001561).

Метою дисертаційного дослідження є поглиблення теоретико-методичних та науково-практичних основ удосконалення економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти.

Об'єктом дослідження є процес удосконалення економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та науково-практичні засади удосконалення економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти.

Теоретичну основу та інформаційну базу дослідження склали законодавчі та нормативно-правові акти України, які регламентують діяльність закладів системи загальної середньої освіти, наукові праці та методичні розробки, матеріали науково-практичних конференцій і круглих столів, статистичні дані Державної служби статистики, Міністерства фінансів України, Головного управління статистики міста Києва, бюджетні запити та звіти районних в місті Києві державних адміністрацій, Звіти Київської міської державної адміністрації, вітчизняні та зарубіжні публікації, результати емпіричних досліджень, ресурси Інтернет.

У роботі сформовано та вирішено низку завдань, що дозволило отримати нові, або такі, які характеризуються новизною, результати.

З'ясовано сутність, структуру та зміст економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти, як механізму, який у своїй структурі має мету, завдання, суб'єкти, об'єкти, важелі та інструменти для розвитку системи загальної середньої освіти в Україні. Зокрема, встановлено, що система загальної середньої освіти є соціально-економічною системою, що містить у своєму складі підсистеми всіх видів ресурсів для здійснення освітнього процесу, у тому числі педагогічний склад і здобувачів освіти, як споживачів освітніх послуг. Є

надзвичайно складним об'єктом, який відноситься до соціально спрямованої кібернетичної системи, тобто системи з управлінням, націленою на задоволення потреб споживачів освітніх послуг із забезпеченням розвитку інноваційного потенціалу та діджиталізації освітнього процесу.

Досліджено еволюцію та узагальнено організаційно-правове регулювання діяльності закладів загальної середньої освіти. Удосконалено методичні підходи щодо визначення напрямів реформування нормативно-правової бази з питань забезпечення розвитку системи загальної середньої освіти на основі сформованої класифікації економічних важелів розвитку системи загальної середньої освіти України, які задекларовані нормативними документами за визначеними етапами реформування системи освіти.

Проаналізовано зарубіжний досвід фінансування системи загальної середньої освіти та визначити доцільність його застосування в Україні. Удосконалено науково-методичний підхід щодо виділення пріоритетних напрямів для інвестування, залучення додаткових коштів для розвитку системи загальної середньої освіти на умовах державно-приватного партнерства на основі доцільності використання досвіду європейських країн в українській практиці.

На основі аналізу динаміки розвитку системи середньої освіти в Україні виявлено тенденції розвитку цієї системи за роки незалежності України. Окреслено напрями подолання регіональної стратифікації за рахунок активізації процесів додаткового фінансування закладів загальної середньої освіти за рахунок небюджетних джерел.

Проаналізована ефективність фінансування закладів загальної середньої освіти за рахунок бюджетних коштів та виявлено чинники, які на неї впливають. На основі проведеного аналізу запропонований підхід до встановлення тенденції щодо щорічного зростання обсягів фінансування закладів загальної середньої освіти та виявлення чинників, які на неї впливають, зокрема: щорічне зростання цін на споживчі товари та послуги в Україні; війна, як наносить значні збитки закладам загальної середньої освіти, особливо у східних та південних регіонах

країни; розвиток дистанційного навчання здобувачів освіти внаслідок певних причин, яке потребує фінансування на забезпечення його здійснення (технічне оснащення, програмне забезпечення, підвищення кваліфікації вчителів).

Проведений аналіз обсягів видатків місцевих бюджетів за різними типами закладів загальної середньої освіти. Встановлена тенденція щодо зростання кількості закладів загальної середньої освіти приватної форми власності, які отримують освітню субвенцію за кошти місцевого бюджету.

Обґрунтовано заходи вдосконалення економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти в Україні, зокрема в частині надання фінансової та адміністративної самостійності закладам загальної середньої освіти через зміни статусу цих закладів на комунальне некомерційне підприємство, що розширює можливості отримання фінансування на здійснення освітнього процесу не тільки за рахунок отримання освітньої субвенції із бюджету, а і за рахунок інших джерел, зокрема застосування договорів державного-приватного партнерства. Уточнено визначення поняття «комунальний некомерційний заклад загальної середньої освіти», який передбачає наявність ресурсів та можливість їхнього використання для задоволення змін у фінансуванні забезпечення освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти на основі приватно-державного партнерства.

Сформульовані концептуальні положення та розроблено методичний підхід щодо розподілу бюджетних видатків на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти по виділених етапах з урахуванням граничного обсягу видатків загального фонду, затвердженого на 01.01 поточного бюджетного періоду, загальної чисельності здобувачів освіти даного закладу загальної середньої освіти, фактичної наповнюваності класів на початковому, базовому та профільному рівнях повної загальної середньої освіти, фактичної кількості сформованих класів окремого закладу освіти, показника питомої площі на одного учня; коефіцієнту приведення видатків до регіонального рівня, визначення загальної потреби бюджетного фінансування окремого закладу загальної середньої освіти.

Зроблено прогнозування основних показників розвитку системи загальної середньої освіти України за удосконаленим методичним підходом до прогнозування кількості здобувачів загальної середньої освіти та обсягів фінансування закладів загальної середньої освіти за умови побудови прогнозної моделі за допомогою програмного забезпечення «Statgraphics XVIII Centurion» за методом сценарного аналізу.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що наукові напрацювання, представлені у дисертації, поглиблюють науково-теоретичну базу удосконалення економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти та надають можливість застосувати практичні рекомендації щодо визначення обсягу бюджетних видатків на здійснення освітнього процесу для конкретного закладу загальної середньої освіти.

Положення та найвагоміші результати опубліковані у 16 наукових працях, з яких 3 статті у наукових фазових виданнях України, 1 стаття, що включена до міжнародної наукометричної бази Web of Science, 12 наукових праць, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації, одна стаття з них включена до наукометричної бази Scopus.

Ключові слова: національна економіка; економічний механізм; система освіти; система загальної середньої освіти; заклади загальної середньої освіти; система фінансування; видатки місцевого бюджету; форми власності; розподіл бюджетних видатків, ефективність.

ABSTRACT

POZDIEIEVA K.V. The economic mechanism of the development of the system of general secondary education - Qualifying scientific work having rights of a manuscript.

Thesis for the Doctor of Philosophy Degree 051 Economics. Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, 2023.

The dissertation is devoted to the study of the theoretical and practical principles of improving the economic mechanism of development of the general secondary education system in Ukraine.

Education is one of the most important factors that forms the human capital and human potential, which in turn is the driver of the development of both world and national economies. General secondary education is the most valuable achievement of a modern democratic society. According to the Constitution of Ukraine, every child has the right to free quality general secondary education. During the years of Ukraine's independence, significant qualitative changes took place in the general secondary education system. The issue of financing general secondary education institutions has always been in the center of attention of both state and local authorities and society as a whole. In Ukraine, most general secondary education institutions are communally owned, so they are financed from the local budget. In recent years, there has been an increase in the number of private institutions of general secondary education, which are financed from the funds of individuals, but have the right to receive educational subsidies from the local budget. Changes in external and internal factors that affect the activities of general secondary education institutions also affect the amount of funding. The substantiation of the optimal amount of funding for each institution of general secondary education at the expense of the local budget will contribute to both the creation of proper conditions for obtaining quality education by those seeking education and the optimization of local budget expenditures under the "Education" article.

The dissertation work was carried out in accordance with the thematic plan of research works of the Borys Grinchenko Kyiv University "Development of the economy of the city of Kyiv in the conditions of European integration" (registration number 0118U001561).

The aim of the dissertation study is to deepen the theoretical-methodical and scientific-practical foundations of improving the economic mechanism of the development of the general secondary education system.

The object of the research is the process of improving the economic mechanism of the development of the general secondary education system.

The subject of the study is the theoretical-methodical and scientific-practical principles of improving the economic mechanism of the development of the general secondary education system.

The theoretical basis and information base of the study were made up of the legislative and normative legal acts of Ukraine, which regulate the activities of institutions of the system of general secondary education, scientific works and methodical developments, materials of scientific and practical conferences and round tables, statistical data of the State Statistics Service, the Ministry of Finance of Ukraine, the Main Department of Statistics of the City of Kyiv, budget requests and reports of district state administrations in the city of Kyiv, Reports of the Kyiv City State Administration, domestic and foreign publications, empirical research results, Internet resources.

A number of tasks were formed and solved in the work, which made it possible to obtain new, or those characterized by novelty, results.

The essence, structure and content of the economic mechanism for the development of the general secondary education system, as a mechanism that has a purpose, tasks, subjects, objects, levers and tools for the development of the general secondary education system in Ukraine, have been clarified. In particular, it was established that the system of general secondary education is a socio-economic system, which includes subsystems of all types of resources for the implementation of the educational process, including the teaching staff and students of education as

consumers of educational services. It is an extremely complex object that belongs to a socially oriented cybernetic system, that is, a system with management aimed at meeting the needs of consumers of educational services while ensuring the development of innovative potential and digitalization of the educational process.

The evolution of the organizational and legal regulation of the activities of general secondary education institutions has been studied and summarized. The methodical approaches to determining directions for reforming the regulatory framework on issues of ensuring the development of the system of general secondary education have been improved on the basis of the formed classification of the economic levers of the development of the system of general secondary education of Ukraine, which are declared by normative documents according to the defined stages of reforming the education system.

The foreign experience of financing the general secondary education system was analyzed and the feasibility of its application in Ukraine was determined. The scientific-methodical approach to identifying priority areas for investment, attracting additional funds for the development of the general secondary education system under the conditions of public-private partnership based on the expediency of using the experience of European countries in Ukrainian practice has been improved.

Based on the analysis of the dynamics of the development of the secondary education system in Ukraine, trends in the development of this system during the years of Ukraine's independence were revealed. Directions for overcoming regional stratification by activating the processes of additional financing of general secondary education institutions from non-budgetary sources are outlined.

The effectiveness of financing general secondary education institutions at the expense of budget funds was analyzed and the factors affecting it were identified. On the basis of the analysis, an approach is proposed to establish a trend regarding the annual growth of funding for general secondary education institutions and to identify the factors that influence it, in particular: the annual increase in prices for consumer goods and services in Ukraine; how the war causes significant damage to general secondary education institutions, especially in the eastern and southern regions of the

country; the development of distance learning of education seekers due to certain reasons, which requires funding to ensure its implementation (technical equipment, software, teacher training).

An analysis of local budget expenditures for various types of general secondary education institutions was carried out. A trend has been established regarding the increase in the number of privately owned general secondary education institutions that receive educational subvention from the local budget.

Measures to improve the economic mechanism for the development of the system of general secondary education in Ukraine are substantiated, in particular in terms of providing financial and administrative independence to institutions of general secondary education through changes in the status of these institutions to a communal non-commercial enterprise, which expands the possibilities of obtaining financing for the implementation of the educational process not only at the expense of obtaining educational subventions from the budget, but also at the expense of other sources, in particular, the use of public-private partnership agreements. The definition of the concept of "communal non-commercial institution of general secondary education" has been clarified, which provides for the availability of resources and the possibility of their use to meet changes in the financing of the provision of the educational process in institutions of general secondary education based on private-state partnership.

Conceptual provisions were formulated and a methodical approach was developed regarding the distribution of budget expenditures for the organization of the educational process in institutions of general secondary education according to the selected stages, taking into account the maximum amount of expenditures of the general fund, approved on 01.01 of the current budget period, the total number of students of this institution of general secondary education, the actual capacity classes at the primary, basic and specialized levels of full general secondary education, the actual number of classes formed in a separate educational institution, the indicator of specific area per student; coefficient of bringing expenses to the regional level, determination of the general need for budget financing of a separate institution of general secondary education.

Forecasting of the main indicators of the development of the general secondary education system of Ukraine was made using the improved methodical approach to forecasting the number of general secondary education graduates and the amount of financing of general secondary education institutions, provided that a forecast model was built using the "Statgraphics XVIII Centurion" software using the scenario analysis method.

The practical significance of the obtained results is that the scientific work presented in the dissertation deepens the scientific and theoretical basis for improving the economic mechanism of the development of the system of general secondary education and provides an opportunity to apply practical recommendations for determining the amount of budget expenditures for the implementation of the educational process for a specific institution of general secondary education.

The provisions and the most important results are published in 16 scientific works, of which 3 articles are in scientific phase publications of Ukraine, 1 article is included in the international scientometric database Web of Science, 12 scientific works certifying the approval of the dissertation materials, one of them is included in the scientometric database Scopus database.

Keywords: National economy; economic mechanism; education system; system of general secondary education; institutions of general secondary education; financing system; local budget expenditures; type of ownership; distribution of budget expenditures, efficiency.

СПИСОК НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЙ В ЯКИХ ВИСВІТЛЕНО НАУКОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові статті, опубліковані у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України

1. Лойко В.В., Поздєєва К.В. Методичний підхід до розподілу бюджетних видатків на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. DOI статті: [10.32702/2307-2105-2021.1.16](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.1.16). ISSN 2307-2105. Вебпосилання на видання: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8532>

2. Поздєєва К.В. Аналіз динаміки обсягів фінансування закладів загальної середньої освіти міста Києва у мирний та воєнний часи. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2023. № 1 (11). С. 208-217. DOI статті: <http://doi.org/10.32750/2023-0117>. ISSN 2617-8648. Вебпосилання на видання: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal>

3. Поздєєва К.В. Аналіз систем фінансування закладів загальної середньої освіти різних форм власності. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип.52. DOI статті: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-58> е- ISSN 2524-0072. Вебпосилання на видання: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal>

**Наукові статті, опубліковані у періодичних наукових виданнях,
проіндексованих у базі даних Scopus та Web of science**

4. Loiko V., Teremetskyi V., Loiko D., Ivanova A., Pozdieieva K. Innovative potential of the consumer sector of the economy: financial, economic and legal aspects. *Amazonia Investiga*. 2022. Vol. 11(52). P. 155-164. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2022.52.04.17> ISSN 2322 – 6307 (print); 1544-0044 (online). Вебпосилання на видання: www.amazoniainvestiga.info (*Web of science*).

Публікації, у яких додатково відображені результати дослідження (статті в інших виданнях, матеріали конференцій, тощо)

5. Loiko, V., Aleksandrova, O., Zavadskyi, V., Bezprozvanna, T. and Pozdieieva, K. (2022). Risk analysis and determination of the level of security of the information ecosystem of the educational institution with the help of an expert system. *Proceedings of the Cybersecurity Providing in Information and Telecommunication Systems II. co-located with International Conference on Problems of Infocommunications. Science and Technology (PICST 2021)*. Vol. I. P. 260-267. ISSN 1613-0073. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-3187/short5.pdf> (Scopus).

6. Лойко В.В., Поздєєва К.В. Сучасні проблеми та напрями удосконалення системи фінансування шкільної освіти. *Proceedings of the XVII International Scientific and Practical Conference Social and Economic Aspects of Education in Modern Society Vol.1, September 25, 2019, Warsaw, Poland*. P. 17-22. ISBN 978-83-955313-0-9. Вебпосилання на видання: <http://sci-conf.com.ua>.

7. Лойко В.В., Поздєєва К.В., Маляр С.А. Теоретико-методичні засади та проблеми функціонування механізму фінансування закладів загальної середньої освіти. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2020. № 1(5). С.68 - 78. ISSN 2617-863X eISSN 2617-8648. DOI <http://doi.org/10.32750/2020-0106>. Вебпосилання на видання: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal>

8. Лойко В.В., Поздєєва К.В., Жильцов М.О. Нові організаційно – правові форми закладів освіти як основа удосконалення економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2019. № 4. Том 2. С.80 - 89. ISSN 2617-863X eISSN 2617-8648. DOI: <http://doi.org/10.32750/2019-0208>. Вебпосилання на видання: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal>

9. Поздєєва К.В. Ефективність фінансування закладів загальної середньої освіти міста Києва. *Розвиток економіки міста в умовах євроінтеграції* [Текст]: матеріали науково-практичного семінару, (м. Київ, 20 травня 2020 р.) /

Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2020. С. 69-71.
Вебпосилання на видання: <http://surl.li/edwwd>

10. Loiko V., Pozdieieva K. School education financing system of Ukraine. Dynamics of development of world science. The 10th International scientific and practical conference “*Dynamics of the development of world science*” (June 10-12, 2020) Perfect Publishing, Vancouver, Canada. 2020. Pp. 106 - 111. ISBN 978-1-4879-3791-1. Вебпосилання на видання: <http://sci-conf.com.ua>.

11. Лойко В.В., Поздєєва К.В. Аналіз динаміки показників розвитку закладів загальної середньої освіти України та міста Києва. *Глобальні тенденції в економіці, фінансах та управлінні* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 2 жовтня 2020 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2020. С. 28-29. Вебпосилання на видання: <http://surl.li/jekqh>

12. Лойко В.В., Поздєєва К.В. Фінансова складова розвитку закладів загальної середньої освіти. *Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку*. Збірник матеріалів II Міжнародної конференції (м. Київ, 20 листопада 2020 р.) // Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК». URL: <https://conf.krok.edu.ua/SRE/SRE2020/paper/view/296>

13. Поздєєва К.В., Лойко В.В. Фінансова складова розвитку закладів загальної середньої освіти. Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи [Текст]: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції,(м. Київ, 2 грудня 2020 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2020. С. 181-183. Вебпосилання на видання: <http://surl.li/edwxf>

14. Поздєєва К.В. Динаміка обсягів бюджетного фінансування закладів загальної середньої освіти міста Києва. Сучасні тенденції розвитку економіки, фінансів та управління: нові можливості, проблеми, перспективи : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 10 листопада 2021 р.. К. : КУБГ, 2021. С. 61-63. Вебпосилання на видання: <http://surl.li/jqmke>

15. Поздєєва К.В. Динаміка показників розвитку закладів загальної середньої освіти міста Києва. Сучасна фінансова політика України: проблеми та

перспективи [Текст]: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції,(м. Київ, 1 грудня 2022 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2022. С. 80-81. Вебпосилання на видання: <http://surl.li/jekfc>

16. Поздєєва К.В. Розвиток системи загальної середньої освіти міста Києва у воєнний та післявоєнний час. Економіка міста в умовах воєнного стану: внутрішні та зовнішні ресурси підтримки [Текст]: матеріали Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (м. Київ, 18 травня 2023 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2023. С. 38 – 41. Вебпосилання на видання: <http://surl.li/jekea>

ЗМІСТ

ВСТУП.....	18
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	29
1.1. Сутність, структура та зміст економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти.....	29
1.2. Організаційно-правове регулювання діяльності закладів загальної середньої освіти.....	41
1.3. Зарубіжний досвід фінансування системи загальної середньої освіти: аналіз та доцільність застосування в Україні.....	58
Висновки до розділу 1.....	67
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ТА МЕТОДИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	70
2.1. Аналіз динаміки розвитку системи середньої освіти в Україні.....	70
2.2. Аналіз ефективності фінансування закладів загальної середньої освіти за рахунок бюджетних коштів.....	80
2.3. Аналіз обсягів видатків місцевих бюджетів за різними типами закладів загальної середньої освіти.....	98
Висновки до розділу 2	108
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ..	111
3.1. Заходи вдосконалення економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти в Україні	111
3.2. Пропозиції щодо методичного підходу до розподілу бюджетних видатків на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти	129
3.3. Прогнозування основних показників розвитку системи загальної середньої освіти	133

Висновки до розділу 3	139
ВИСНОВКИ	142
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	146
ДОДАТКИ	161

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В Україні сфері освіти приділялась увага починаючи з перших днів незалежності країни. Особлива увага приділяється сфері загальної освіти, в якій закладається основа знань людини на її майбутнє життя. Освіта є одним із найбільш вагомих чинників, що формує людський капітал та людський потенціал, що в свою чергу є рушієм розвитку як світової так і національної економік. Загальна середня освіта є найбільш цінним здобутком сучасного демократичного суспільства. Згідно Конституції України кожна дитина має права на безкоштовне отримання якісної загальної середньої освіти. За роки незалежності України відбулись значні якісні зміни у системі загальної середньої освіти. Питання фінансування закладів загальної середньої освіти завжди було у центрі уваги як органів державної і місцевої влади так і суспільством в цілому. В Україні більшість закладів загальної середньої освіти перебувають в комунальній власності, тому фінансуються за рахунок коштів місцевого бюджету. В останні роки спостерігається зростання кількості приватних закладів загальної середньої освіти, які фінансуються за рахунок коштів фізичних осіб, проте мають право на отримання освітньої субвенції із державного бюджету України. Зміна зовнішніх та внутрішніх чинників, які впливають на діяльність закладів загальної середньої освіти впливає також і на обсяги фінансування. Обґрунтування оптимального обсягу фінансування кожного закладу загальної середньої освіти за рахунок коштів місцевого бюджету сприятиме як створенню належних умов для отримання якісної освіти здобувачами освіти так і оптимізації витрат місцевого бюджету за статтею «Освіта».

Проблемою сучасного економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти є те, що заклади загальної середньої освіти на сьогоднішній день практично не має повноважень в управлінні ресурсами. Питання матеріально – технічного забезпечення, диференціації оплати праці серед членів педагогічного колективу, отримання додаткових доходів жорстко

регулюються органами управління. Така ситуація негативно впливає на ініціативу закладів, що має наслідком зниження за останні роки надходжень коштів у спеціальний фонд. Настав час вносити пропозиції щодо комплексного моделювання процесів організації і фінансування, узгодження в єдиному механізмі всіх особливостей, деталей та рекомендацій, що і обумовило вибір теми наукового дослідження. Враховуючи європейську орієнтацію економіки України та для досягнення світових стандартів в системі загальної середньої освіти виникає необхідність удосконалення економічного механізму, який забезпечить ефективну систему фінансування закладів загальної середньої освіти.

Зв'язок із науковими програмами, планами, темами. Виконання дисертаційної роботи заплановано згідно із планом науково-дослідних робіт кафедри фінансів та економіки «Розвиток економіки міста Києва в умовах євроінтеграції» (реєстраційний № 0118U001561), де авторкою запропоновано удосконалений економічний механізм розвитку системи загальної середньої освіти України.

Метою дослідження є поглиблення теоретико-методичних та науково-практичних основ удосконалення економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення наступних **завдань:**

- розкрити сутність, структуру та зміст розвитку системи середньої загальної освіти в Україні;
- узагальнити організаційно-правове регулювання діяльності закладів загальної середньої освіти;
- проаналізувати зарубіжний досвід фінансування системи загальної середньої освіти та визначити доцільність його застосування в Україні;
- провести комплексний аналіз сучасного стану розвитку системи середньої освіти в Україні;

- проаналізувати ефективність фінансування закладів загальної середньої освіти за рахунок бюджетних коштів;
- провести аналіз обсягів видатків місцевих бюджетів за різними типами закладів загальної середньої освіти;
- обґрунтувати заходи вдосконалення економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти в Україні;
- розробити пропозиції щодо методичного підходу до розподілу бюджетних видатків на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти;
- зробити прогнозування основних показників розвитку системи загальної середньої освіти.

Об'єктом дослідження є процес удосконалення економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та науково-практичні засади удосконалення економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти.

Інформаційна база дослідження. Законодавчі та нормативні акти України, які регламентують діяльність закладів системи загальної середньої освіти, наукові праці та методичні розробки, матеріали науково-практичних конференцій і круглих столів, статистичні дані Державної служби статистики, Міністерства фінансів України, Головного управління статистики міста Києва, бюджетні запити та звіти районних в місті Києві державних адміністрацій, Звіти Київської міської державної адміністрації, вітчизняні та зарубіжні публікації, результати емпіричних досліджень, ресурси Інтернет.

Методи дослідження. Системний підхід при розкритті сутності, структури та особливостей розвитку системи середньої загальної освіти в Україні. Методи аналізу та синтезу при узагальненні теоретико-методичних аспектів регулювання діяльності загальноосвітніх навчальних закладів. Методи логічного узагальнення, та систематизації при наданні загальної характеристики діючої системи фінансування шкільної освіти та висвітлення її головних проблем та

завдань щодо її удосконалення. Комплексний, трендовий та статистичний методи при аналізі сучасного стану розвитку системи середньої освіти та показників ефективності фінансування витрат на середню освіту. Метод експертних оцінок при визначенні нормативів фінансового забезпечення на 1 учня. Методи економіко-математичного моделювання та прогнозування при визначенні методичного інструментарію оцінювання стану та прогнозування розвитку системи середньої освіти, розробки напрямів та критеріїв оцінки підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, що виділяються на утримання загальноосвітніх навчальних закладів, обґрунтуванні шляхів удосконалення процесу фінансового забезпечення навчальних закладів.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у формуванні теоретичних та практичних положень щодо удосконалення економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти, зокрема:

уперше:

- сформульовані концептуальні положення та розроблено методичний підхід щодо розподілу бюджетних видатків на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти по виділених етапах з урахуванням граничного обсягу видатків загального фонду, затвердженого на 01.01 поточного бюджетного періоду, загальної чисельності здобувачів освіти даного закладу загальної середньої освіти, фактичної наповнюваності класів на початковому, базовому та профільному рівнях повної загальної середньої освіти, фактичної кількості сформованих класів окремого закладу освіти, показника питомої площі на одного учня; коефіцієнту приведення видатків до регіонального рівня, визначення загальної потреби бюджетного фінансування окремого закладу загальної середньої освіти;

удосконалено:

- структурно-логічний підхід щодо визначення напрямів реформування нормативно-правової бази з питань забезпечення розвитку системи загальної середньої освіти на основі сформованої класифікації економічних важелів розвитку системи загальної середньої освіти України, які задекларовані

нормативними документами за визначеними етапами реформування системи освіти;

- науково-методичний підхід щодо виділення пріоритетних напрямів для інвестування, залучення додаткових коштів для розвитку системи загальної середньої освіти на умовах державно-приватного партнерства на основі доцільності використання досвіду європейських країн в українській практиці;

- методичний підхід до обґрунтування заходів щодо удосконалення економічного механізму розвитку закладів загальної середньої освіти в частині надання фінансової та адміністративної самостійності закладам загальної середньої освіти через зміни статусі цих закладів на комунальне некомерційне підприємство, що розширює можливості отримання фінансування на здійснення освітнього процесу не тільки за рахунок отримання освітньої субвенції із бюджету, а і за рахунок інших джерел, зокрема застосування договорів державного-приватного партнерства;

- методичний підхід до моделювання взаємозв'язку «обсяг витрат на забезпечення освітнього процесу у окремому закладі загальної середньої освіти та чисельності здобувачів освіти» та прогнозування кількості здобувачів загальної середньої освіти та обсягів фінансування закладів загальної середньої освіти за умови побудови прогнозної моделі за допомогою програмного забезпечення «Statgraphics XVIII Centurion» за методом сценарного аналізу.

отримало подальший розвиток:

- визначення сутності, структури та змісту економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти в Україні як механізму, який у своїй структурі має мету, завдання, суб'єкти, об'єкти, важелі та інструменти для розвитку системи загальної середньої освіти в Україні і запропоновані напрями удосконалення механізму розвитку системи загальної середньої освіти. Встановлено, що система загальної середньої освіти є соціально-економічною системою, що містить у своєму складі підсистеми всіх видів ресурсів для здійснення освітнього процесу, у тому числі педагогічний склад і здобувачів освіти, як споживачів освітніх послуг. Є надзвичайно складним об'єктом, який

відноситься до соціально спрямованої кібернетичної системи, тобто системи з управлінням, націленою на задоволення потреб споживачів освітніх послуг із забезпеченням розвитку інноваційного потенціалу та діджиталізації освітнього процесу;

- систематизація чинників впливу на розвиток системи загальної середньої освіти за роки незалежності України, в складі яких додатково виділено: регіональну деформацію економічного розвитку, зниження ресурсного потенціалу регіонів; зростання обсягів бюджетного фінансування закладів загальної середньої освіти; зниження кількості здобувачів освіти;

- підхід до встановлення тенденції щодо щорічного зростання обсягів фінансування закладів загальної середньої освіти та виявлення чинників, які на неї впливають, зокрема: щорічне зростання цін на споживчі товари та послуги в Україні; війна, як наносить значні збитки закладам загальної середньої освіти, особливо у східних та південних регіонах країни; розвиток дистанційного навчання здобувачів освіти внаслідок певних причин, яке потребує фінансування на забезпечення його здійснення (технічне оснащення, програмне забезпечення, підвищення кваліфікації вчителів);

- окреслені напрями подолання різниці у ресурсному забезпеченні освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти різних форм власності шляхом активізації процесів додаткового фінансування закладів загальної середньої освіти комунальної форми власності за рахунок небюджетних джерел;

- уточнено визначення поняття «комунальний некомерційний заклад загальної середньої освіти», який передбачає наявність ресурсів та можливість їхнього використання для задоволення змін у фінансуванні забезпечення освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти на основі приватно-державного партнерства.

Теоретичну базу дослідження складуть результати наукових досліджень, які відображено в працях наступних вчених: В. Андрущенко, Т. Боголіб, Є. Бойко, В. Буковинський, Н. Верхоглядова, Н. Волкова, А. Дем'янчук, Ю. Жукова, Ю. Журавльова, І. Каленюк, В. Куценко, Н. Назукова, В. Ніколаєв,

В. Огнев'юк, О. Птащенко, А. Рамський, Т. Решетілова, А. Чернобай, М.Шаваринка, А. Шлапак, В.Шукевич та інших.

Практичне значення одержаних наукових результатів. Основні наукові положення доведені до розроблених та впроваджених у практичну діяльність методичних рекомендацій розподілу бюджетних видатків на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти; головні висновки та пропозиції можуть бути використані у роботі місцевих органів влади, зокрема у департаментах та управліннях освіти; в управлінській діяльності органів місцевого самоврядування.

Матеріали дисертаційного дослідження використані: зокрема, використана методика розподілу видатків із бюджету міста Києва на здійснення освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти при затвердженні бюджету міста Києва на 2021 р. (пункт 19.6 Рішення Київської міської ради «Про бюджет міста Києва на 2021 р.» від 24.12.2020 р. № 24/24 та Додаток 12 від 24.12.2020 р.); при затвердженні бюджету міста Києва на 2022 р. (пункт 19.7 Рішення Київської міської ради «Про бюджет міста Києва на 2022 р.» від 09.12.2021 р. № 3704/3745 та Додаток 12 від 09.12.2021 р.); при затвердженні бюджету міста Києва на 2023 р. (пункт 19.7 Рішення Київської міської ради «Про бюджет міста Києва на 2023 р.» від 08.12.2022 р. № 5828/5869). Наукові положення та прикладні результати дисертації використані при підготовці бюджетних запитів щодо обсягів бюджетного фінансування на організацію освітнього процесу у підпорядкованих закладах загальної середньої освіти Дарницькою районної в місті Києві державною адміністрацією (довідка № 10-7566/02 від 04.09.2023 р.) та Шевченківською районної в місті Києві державною адміністрацією (довідка № 33/01-2102 від 04.09.2023 р.).

Особистий внесок здобувача. Теоретичні обґрунтування, прикладні дослідження, аналітичні таблиці, прогнозні моделі та розрахунки здійснені авторкою самостійно на підставі аналізу та узагальнення теоретичних положень та напрацювань, фактичного матеріалу, опублікованому у наукових працях, які виконані одноосібно та у співавторстві. У дисертації використані тільки ті

положення, моделі та методики, які є результатом власного дослідження здобувачки.

Апробація результатів дисертації здійснювалась:

- на міжнародних науково-практичних конференціях: XVII International Scientific and Practical Conference Social and Economic Aspects of Education in Modern Society, September 25, 2019, Warsaw, Poland; The 10th International scientific and practical conference “*Dynamics of the development of world science*” (June 10-12, 2020), Vancouver, Canada; Міжнародній науково-практичній конференції (Одеса, 2 жовтня 2020 р.); Міжнародної конференції (м. Київ, 20 листопада 2020 р.), Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ; Міжнародній науково-практичній онлайн-конференції (м. Київ, 18 травня 2023 р.), Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ;

- на Всеукраїнських науково-практичних конференціях: VIII Всеукраїнській науково-практичній конференції, (м. Київ, 2 грудня 2020 р.), Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ; Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю (10 листопада 2021 р.), Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ; X Всеукраїнській науково-практичній конференції, (м. Київ, 1 грудня 2022 р.), Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ.

Публікації. Наукові результати дисертації висвітлено у 16 наукових публікаціях, із них – 7 одноосібних, 9 – у співавторстві: 3 – статті, опубліковані у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, 1 стаття, опублікована у періодичному науковому виданні, проіндексованому у базі даних Web of science, 12 публікацій, у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації, з них одна стаття на конференції, яка опублікована у періодичному науковому виданні, проіндексованому у базі даних Scopus.

У статті «Методичний підхід до розподілу бюджетних видатків на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти»,

опублікованій у співавторстві з Лойко В.В., внесок Поздєєвої К.В. полягає у тому, що вона розробила алгоритм проведення розрахунків обсягів фінансування окремого закладу загальної середньої освіти за запропонованим методичним підходом, що становить 50 % тексту статті. У статті «Innovative potential of the consumer sector of the economy: financial, economic and legal aspects», опублікованій у співавторстві з Лойко В.В., Теремецьким В.І., Лойко Д., Івановою А., внесок Поздєєвої К.В. полягає у тому, що вона здійснила статистичну обробку та аналіз статистичних даних щодо основних економічних показників функціонування закладів загальної середньої освіти міста Києва та зробила висновки щодо змін в системі освіти України за останні роки, що становить 20 % тексту. У статті «Risk analysis and determination of the level of security of the information ecosystem of the educational institution with the help of an expert system», опублікованій у співавторстві з Лойко В.В., Александровою О., Завадським В., Безпрозванною Т., внесок Поздєєвої К.В. полягає у тому, що вона прийняла участь у розробці алгоритму розрахунків ступеня ризику відхилення рівня інформаційної системи закладу освіти в контексті забезпечення економічної безпеки та здійснила обробку інформації та статичних даних щодо визначення рівня економічної безпеки закладу освіти за інформаційною складовою, що становить 20 % тексту. У статті «Сучасні проблеми та напрями удосконалення системи фінансування шкільної освіти», опублікованій у співавторстві з Лойко В.В., внесок Поздєєвої К.В. полягає у тому, що вона зробила аналіз структури закладів загальної середньої освіти в Україні та обґрунтувала висновки щодо ефективності цієї структури, що становить 50 % тексту статті. У статті «Теоретико-методичні засади та проблеми функціонування механізму фінансування закладів загальної середньої освіти», опублікованій у співавторстві з Лойко В.В. та Маляром С.А., внесок Поздєєвої К.В. полягає у тому, що вона здійснила обробку інформації та статичних даних щодо динаміки обсягів Зведеного бюджету України та видатків на освіту, динаміки кількісних показників по закладах загальної середньої освіти України, що становить 30 % тексту статті. У статті «Нові організаційно – правові форми

закладів освіти як основа удосконалення економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти», опублікованій у співавторстві з Лойко В.В. та Жильцовим М.О., внесок Поздєєвої К.В. полягає у тому, що вона здійснила аналіз розподілу видатків на освіти з бюджетів різних рівнів, обґрунтувала доцільність зміни організаційної форми функціонування закладів загальної середньої освіти в Україні, що становить 30 % тексту статті. У тезах доповіді X Міжнародній науково-практичній конференції, яка відбулась у Ванкувері (Канада) 10-12 червня 2020 р. «School education financing system of Ukraine» (Система фінансування шкільної освіти України), опублікованих у співавторстві з Лойко В.В., внесок Поздєєвої К.В. полягає у тому, що вона обґрунтувала переваги та недоліки сучасної системи фінансування закладів загальної середньої освіти, проаналізувала обсяг і достатність бюджетних видатків для забезпечення освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти міста Києва, що складає 50 % тексту тез доповіді. У тезах доповіді Міжнародній науково-практичній конференції, яка відбулась 2 жовтня 2020 р. (м. Одеса) «Аналіз динаміки показників розвитку закладів загальної середньої освіти України та міста Києва»), опублікованих у співавторстві з Лойко В.В., внесок Поздєєвої К.В. полягає у тому, що вона здійснила аналіз динаміки основних економічних показників розвитку системи загальної середньої освіти України в цілому та міста Києва зокрема, що складає 50 % тексту тез доповіді. У тезах доповіді II Міжнародної конференції, яка відбулась 20 листопада 2020 р. (м. Київ) «Фінансова складова розвитку закладів загальної середньої освіти», опублікованих у співавторстві з Лойко В.В., внесок Поздєєвої К.В. полягає у тому, що вона проаналізувала системи фінансування загальної середньої освіти в європейських країнах та сформулювала переваги і недоліки системи фінансування системи загальної середньої освіти в Україні, що складає 50 % тексту тез доповіді. У тезах доповіді VIII Всеукраїнській науково-практичній конференції, яка відбулась 2 грудня 2020 р. (м. Київ) «Фінансова складова розвитку закладів загальної середньої освіти», опублікованих у співавторстві з Лойко В.В., внесок Поздєєвої К.В. полягає у тому, що вона проаналізувала

системи фінансування закладів загальної середньої освіти розвинутих країн та обґрунтувала доцільність використання цього досвіду для України, що складає 50 % тексту тез доповіді.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація містить вступ, три розділи основної частини з підпунктами, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел з 135 найменувань та 11 додатків. Робота містить 24 таблиці та 9 рисунків. Обсяг основного тексту дисертації складає 142 сторінки друкованого тексту.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

1.1. Сутність, структура та зміст економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти

У науковій літературі поняття «механізм» використовується дуже широко. У загальному розумінні під «механізмом» розуміють: 1) пристрій, що передає рух; 2) внутрішню будову або устрій чого-небудь, 3) сукупність станів і процесів, з яких складається певне явище [1]. Поняття «економічний механізм» було вперше введено французьким вченим Шарлем Рістом, який довів, що певні економічні процеси формують економічні явища, які мають економічний результат [2]. І таке відбувається з періодичним повтором, тобто можна констатувати, що економічний результат отриманий в результаті діяльності економічного механізму. Значний розвиток у теорію економічного механізму був внесений Л. Гурвицем, Р. Майерсоном та Е. Маскіном, які отримали у 2007 році Нобелівську премію з економіки за «видатний вклад в теорію економічних механізмів». Ці вчені довели, що підхід, який зазвичай є характерним для механічних систем, тобто поняття «механізму» цілком доречно застосовувати і для економічних систем, які є значно складнішими, ніж механічні. На думку Лео Гурвица, «механізм – це взаємодія між суб'єктами і центром, яке складається з трьох стадій: суб'єкти надсилають інформацію у центр; центр отримує всю інформацію розраховує майбутній результат; центр оголошує результат» [3, С. 61].

До теперішнього часу в економічній літературі немає єдиного визначення поняття «економічний механізм». Науковці розглядають сутність поняття «економічний механізм» з різних точок зору, часто ототожнюючи поняття «економічний механізм» та «господарський механізм» (табл. 1.1).

**Підходи до розуміння сутності поняття «економічний механізм» у
працях науковців**

Автор	Сутність визначення поняття «економічний механізм»
Літвінов О.С., Капталан С.М. [4, С. 147].	Економічний механізм - «сукупність, система елементів впливу на економічні інтереси суб'єктів господарювання, яка враховує особливості його зовнішнього та внутрішнього середовища».
Саблук П.Т., Малік М.Й., Валентинов В.А. [5, С. 201-203]	Господарський механізм – це система, що рухає економічні суб'єкти і одночасно, система, що управляє цими суб'єктами.
Полтавський Ю.А., Супрун О.М. [6, с. 376]	Господарський механізм - система регульованих з боку підприємства правових, організаційних та економічних важелів.
Радіонова І.Ф. [7, с. 34]	Поняття «економічний механізм» може бути застосоване у тому разі, коли певне початкове економічне явище, яке під дією внутрішніх та зовнішніх факторів започатковує і ряд інших.
Захарін С.В. [8, с. 74]	Економічний механізм як один із цільових важелів підприємства, основною функцією якого є отримання прибутку шляхом випуску та реалізації конкурентоспроможної продукції високого рівня рентабельності.
Зборовська О.В. [9, с. 25]	Економічний механізм включає політичні, юридичні й економічні відносини, що є його основою та мають важливе значення у регулюванні економіки держави.
Кудряшов В.П. [10, с. 44]	Економічний механізм розглядається як сукупність різних інструментів, основним з яких є диверсифікація, що використовує переваги комбінування, проникнення у нові високорентабельні галузі, забезпечуючи компенсацію зниження прибутку на ринку одних товарів за рахунок високих прибутків на ринку інших товарів.
Брижак О.П. [11, с. 77]	Під економічним механізмом розуміють сукупність методичних інструментів, які дають можливість моделювати варіанти прийняття рішень, розробляти засоби їх аналізу та реалізації, чим підвищують їх обґрунтованість та знижують ризик від упровадження.
Мороз В. [12, с. 169]	Економічний механізм уявляє собою спосіб паритетної реалізації соціально-економічних вподобань особистості, суспільства та держави.
Жукова Ю.М., Шлапак А.В. [13, с. 141]	Під економічним механізмом розвитку системи загальної середньої освіти пропонуємо розуміти сукупність економічних засобів, інструментів та процесів впливу на зміну стану та структури цієї системи з метою формування фундаменту економіки знань.

Джерело: складено автором за аналізом наукових джерел [4 - 13]

У науковій праці Літвінова О.С. та Капталана С.М. під економічним механізмом розуміють «сукупність, систему елементів впливу на економічні інтереси суб'єктів господарювання, яка враховує особливості його зовнішнього та внутрішнього середовища» [4, С. 147]. У роботі цих авторів у якості

внутрішніх елементів перелічені ресурси (технічні, сировинні, трудові, нематеріальні та фінансові) та зовнішні елементи впливу такі як мікро- та макросередовище. Літвінов О.С. та Капталан С.М. у своїх роботах підкреслюють, що в науковій літературі розглянуто достатня кількість варіантів механізмів, які мають різні назви та різний діапазон застосування. До таких механізмів віднесено: господарський механізм, який має, на думку авторів, найбільш широкий діапазон застосування. Дослідженням господарського механізму присвячено праці багатьох українських вчених. Так, у науковій праці Саблука П.Т., Маліка М.Й., Валентинова В.А. господарський механізм визначено як систему, що рухає економічні суб'єкти і одночасно, як систему, що управляє цими суб'єктами [5, С. 201-203]. Тобто визначення авторами господарського механізму близько за змістом до визначення організаційно-економічного механізму. В роботах українських вчених господарський механізм представлено, як система, в складі якої взаємодіють різні підсистеми. Зокрема, в науковій праці Полтавського Ю.А. та Супрун О.М. господарський механізм представлено як систему регульованих з боку підприємства правових, організаційних та економічних важелів [6, с. 376]. У науковій праці Радіонової І.Ф. поняття економічного механізму розглянуто з точки зору макроекономічних зрушень в економіці [7, с. 34]. Зборовська О.В у своїй науковій праці звертає увагу на те, що економічний механізм має у своєму складі різні відносини (політичні, юридичні та економічні) та сприяє розвитку економічного потенціалу країни та підвищенню ефективності його використання [9, с. 25]. У науковій праці Кудряшова В.П. економічний механізм розглядається як сукупність різних інструментів, які сприяють урегулюванню рівноваги на ринку сукупного попиту та сукупної пропозиції [10, с. 44]. Брижак О.П. у своїй науковій праці під економічним механізмом розуміє сукупність методичних інструментів, які дають можливість приймати більш обґрунтовані управлінські рішення та знижують ймовірність отримання збитків при здійсненні господарських операцій [11, с. 77]. Найбільш емне по сутності визначення поняття економічного механізму наведено у науковій праці Мороза В., який

представляє економічний механізм як паритетну реалізацію економічних вподобань особистості, суспільства та держави [12, с. 169]. Найбільш повне формулювання саме економічного механізму розвитку системи загальної освіти в Україні наведено у науковій праці Жукової Ю.М. та Шлапак А.В., у якому автори пропонують під економічним механізмом розуміти сукупність економічних засобів та інструментів впливу на зміну та структуру системи загальної середньої освіти з метою формування фундаменту знань [13, с. 141]. Для системи загальної середньої освіти наряду з економічним механізмом часто розглядають механізм державного управління. У науковій праці Серкової Н.А. розглянуто механізм державного управління загальної середньої освіти на регіональному рівні визначено поняття механізму державного управління як вплив органів державної влади на систему освіти, у тому числі і економічний [14, с. 78]. У науковій праці Грень Л.М. також приділяється увага економічному механізму державного управління розвитком професійної (професійно-технічної) освіти, при визначенні якого автор наголошує на розширенні функцій держави в управлінні системою освіти при збереженні при збереженні ринкових свобод, інститутів і механізмів [15, с. 28]. У науковій праці Лойко В.В., Поздєєвої К.В., Маляра С.А. наголошено на перевагах та недоліках сучасного механізму фінансування закладів загальної середньої освіти в Україні [16]. Аналіз наукових праць дозволив провести в дисертації систематизацію результатів досліджень трактовки поняття «економічний механізм» (табл. 1.2). Визначення поняття «економічний механізм» різними авторами згруповані за виділеними напрямками, які складають сутність цього поняття. Більшість авторів розглядають економічний механізм як систему (Літвінов О.С., Капталан С.М. [4, С. 147], Саблук П.Т., Малік М.Й., Валентинов В.А. [5, С. 201-203], Полтавський Ю.А., Супрун О.М. [6, с. 376]) або як сукупність засобів та інструментів (Кудряшов В.П. [10, с. 44], Брижак О.П. [11, с. 77], Жукова Ю.М., Шлапак А.В. [13, с. 141]). Виділено і інші напрями визначення поняття «економічний механізм» за сутністю.

Сучасні підходи щодо визначення сутності поняття «економічний механізм»

Напрямок досліджень	Автори і наукові праці, які відповідають напрямку
Економічний механізм як система (впливу, руху, регулювання)	Літвінов О.С., Капталан С.М. [4, С. 147], Саблук П.Т., Малік М.Й., Валентинов В.А. [5, С. 201-203], Полтавський Ю.А., Супрун О.М. [6, с. 376]
Економічний механізм як сукупність засобів та інструментів	Кудряшов В.П. [10, с. 44], Брижак О.П. [11, с. 77], Жукова Ю.М., Шлапак А.В. [13, с. 141]
Економічний механізм як цільовий важель підприємства	Захарін С.В. [8, с. 74]
Економічний механізм як взаємодія явищ	Радіонова І.Ф. [7, с. 34]
Економічний механізм як сукупність політичних, юридичних й економічних відносини	Зборовська О.В. [9, с. 25]

Джерело: складено автором

Більшість науковців приділяють увагу двом основним складовим господарського механізму: економічній та організаційній. Тому багато наукових праць присвячено дослідженням організаційно-економічного механізму, який на їх думку, поєднує в собі економічне регулювання та організацію управлінської діяльності. У науковій праці Хринюка О.С. та Дергалюка М.О. підкреслюється, що більшість науковців мають системний підхід при визначення поняття «організаційно-економічний механізм», проте автори надають визначення поняття «організаційно-економічний механізм» як певної сукупності елементів «організаційного та економічного характеру (об'єктів, суб'єктів, цілей, завдань, способів взаємодії, методів, важелів, інструментів тощо), взаємозв'язаних та взаємодіючих між собою із рухливими внутрішніми та зовнішніми зв'язками на макро-, мезо-, мікрорівнях економіки, її міжгалузевих комплексів, галузей, первинних ланок тощо, ефективність реалізації якого залежить від здатності створювати відсутні у конкретний момент зв'язки, елементи, стимули тощо» [17]. За наведеним визначенням можна стверджувати, що автори цієї наукової праці також дотримуються поглядів системного характеру організаційно-

економічного механізму. У науковій роботі Маляра С.А. поняття організаційно-економічного механізму розглянуто з точки зору системно-процесного підходу [18, с. 307]. Автор виділяє сукупність підсистем: підсистема впливу середовищ, керуюча, автора сконцентрована на керуючій та керованій підсистемах, як основних в організаційно-економічному механізмі. Дослідженню формування та функціонування організаційно-економічного механізму присвячено багато праць українських вчених. Переважна більшість з них розглядає організаційно-економічний механізм за системним підходом [19 - 22]. У науковій праці Галицького О., Шабатури Т. організаційно-економічний механізм розглянуто як цілісну систему [19]. Бондар В.Ю. розглядає організаційно-економічний механізм як «систему взаємопов'язаних елементів, важелів та методів в середині підприємства» [20]. Лотарев А.Г. представляє організаційно-економічний механізм як систему форм, методів і прийомів ведення господарства [21, с. 162]. У науковій праці Бредіхіної В.Л. розглянуто функціонування економіко-правового механізму, в якому приділена увага, як економічним регуляторам, так і правовому забезпеченню об'єкта дослідження [22, с. 123].

Проаналізувавши наукові праці, які присвячені дослідженню економічного механізму в різних сферах економіки, можна констатувати, що автори більшості наукових праць до терміну «економічний механізм» додають уточнююче слово, яке дозволяє відразу сконцентрувати увагу читача на об'єкті, який буде досліджувано, а саме ці уточнення звертають увагу на ті складові, яким приділено більшу увагу, наприклад, «організаційно-економічний механізм», «економічно-правовий», «фінансово-економічний» тощо. Безумовно, що в економічному механізмі є складові, які обумовлені нормативно-законодавчій базою, організацією, фінансуванням. Тому є підстави вважати, що уточнюючі терміни, які додаються у словосполучення «економічний механізм», використовуються авторами для акценту уваги читача на певних аспектах дослідження.

Досліджуючи економічний механізм розвитку системи загальної середньої освіти доцільно дослідити економічну сутність понять «розвиток» та «система

загальної середньої освіти». В сучасній світовій глобалізованій системі світової економіки національна економіка України є відкритою системою. Національна економіка України, як економічне середовище характеризується мінливістю, динамічністю та невизначеністю стану у майбутньому. Сутність терміну «розвиток» по відношенню до економіки було досліджено багатьма відомим зарубіжними та вітчизняними економістами. Дж. Б. Кларк термін «розвиток» розглядав як загальноекономічну категорію [23]. У. Ростоу та Г. Спенсер вбачали у терміні «розвиток» суспільну категорію [24, 25]. Й. Шумпетер «розвиток» розглядав як результат певних дій і механізмів [23]. С. Кузнець, В. Леонтьєв, Р. Солоу під терміном «розвиток» розглядали різні аспекти економічного зростання [26 -28]. Українські вчені економісти також застосовують термін «розвиток» відносно національної економіки або окремих її сфер [23, 29 - 31]. У Академічному тлумачному словнику української мови під терміном «розвиток» розуміється «дія», «процес», «ступінь освіченості, культури, розумової та духовної зрілості» [32]. Для економічних систем під терміном «розвиток» доцільно розуміти «дію» та «процес». Більшість науковців розглядають «розвиток» економічних систем як закономірну, спрямовану та якісну зміну матеріальних та нематеріальних об'єктів [23, 29 - 31]. Зміни носять цілеспрямований характер до більш досконалого стану об'єкта. Таким чином, можна вважати, що «розвиток» - це виникнення нового стану об'єкту під впливом цілеспрямованих змін.

Дослідження понять «система», «економічна система» та соціально-економічна система» у працях різних авторів наявність дозволила зробити висновок, про те, що у всіх цих поняттях є спільні елементи, такі як: «елемент», «взаємозв'язок», «структура», «взаємозалежність», «цілісність» [33, 34]. У Академічному тлумачному словнику української мови поняття «система» роз'яснюється як «порядок зумовлений правильним, планомірним розташуванням та взаємним зв'язком частин чого-небудь» [35]. Соціально-економічні системи є найбільш складними системами, так як вони містять у своєму складі людей як елементи. Система загальної середньої освіти є

соціально-економічною системою, так як у своєму складі має людей. На функціонування системи загальної середньої освіти як соціально-економічної системи впливає ціла низка зовнішніх та внутрішніх факторів (рис. 1.1). Фактори зовнішнього середовища, які впливають на систему загальної середньої освіти України, як відкриту систему, можна поділити на три рівні: макрорівень, мезорівень та мікрорівень. До макрорівню відносяться фактори світового масштабу: світові тенденції в освіті, світові інновації в освітньому середовищі, світова економічна глобалізація та розвиток світової економіки, світова глобалізація та розвиток світової економіки.

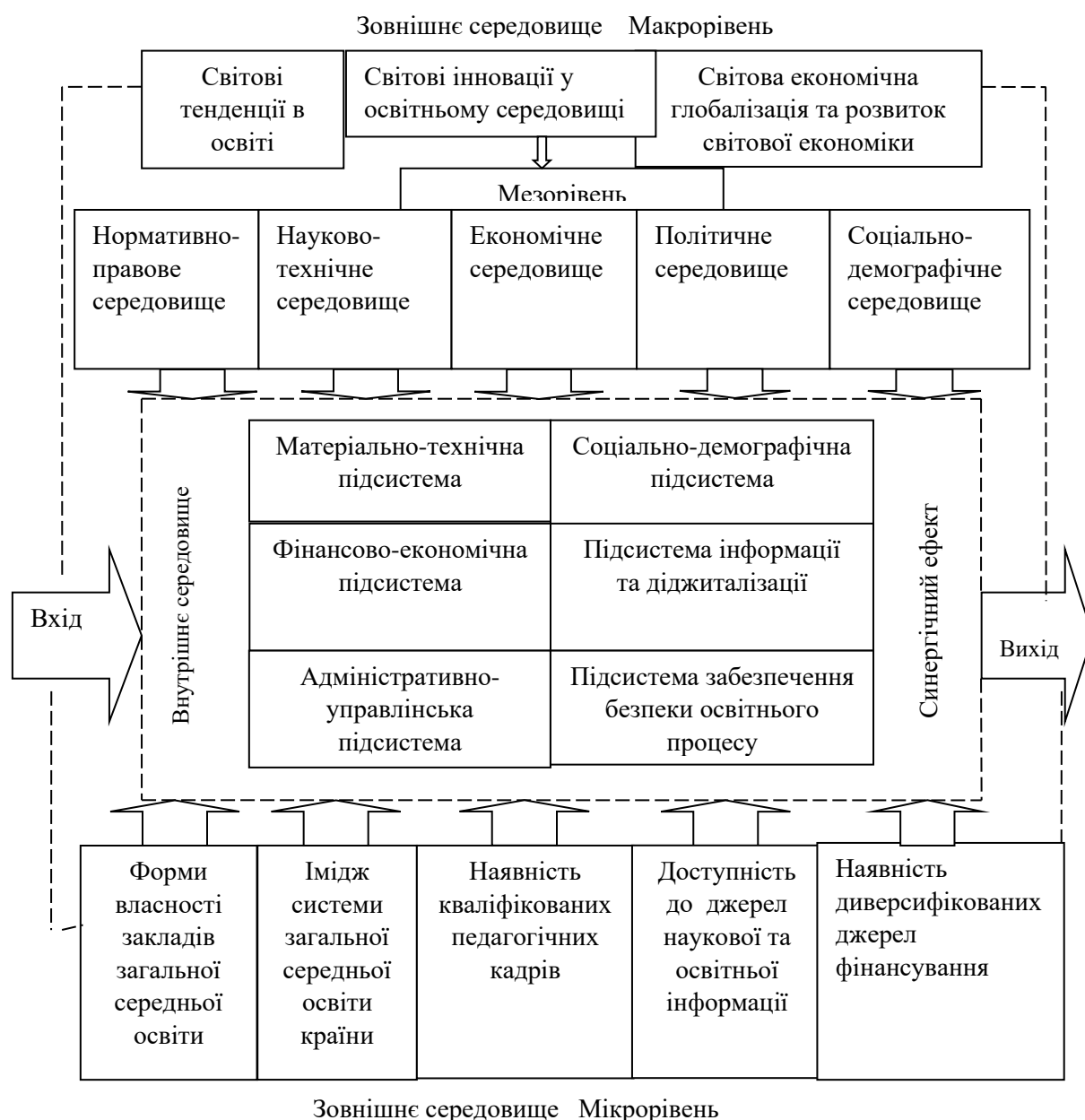

Рис. 1.1. Узагальнена схема систематизації факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, які впливають на систему загальної середньої освіти, як відкриту систему. Джерело: авторська розробка.

Вплив цих факторів може не відчуватися відразу, проте за рахунок глобалізаційних процесів в світовій економіці прогресивні тенденції швидко поширюються на всі країни світу, особливо на демократичні країни. Фактори мезорівня відображають стан національної економіки та політичне становище всередині країни. До факторів мезорівня можна віднести наступні: нормативно-правове середовище (законодавство всередині країни), наукове технічне середовище (рівень розвитку науково-технічного прогресу), економічне середовище (економічний стан країни), політичне середовище, соціально-демографічне середовище. До факторів мікрорівня зовнішнього середовища можна віднести наступні: форми власності закладів загальної середньої освіти, імідж системи загальної середньої освіти країни серед населення, наявність кваліфікованих педагогічних кадрів та наявність системи їх підготовки та перепідготовки у країні, доступність до джерел наукової та освітньої інформації, наявність диверсифікованих джерел фінансування закладів загальної середньої освіти.

Система загальної середньої освіти України створена для формування освіченого покоління молодих людей, тому передбачає процес передачі знань одним поколінням (вчителями) до іншого покоління (здобувачів освіти). Освітній процес повинен бути забезпечений матеріальними ресурсами (будівлями з належними побутовими умовами, технічним оснащенням, системою забезпечення безпечного перебування здобувачів освіти, вчителів та непедагогічного персоналу під час здійснення освітнього процесу), кадровим потенціалом, безпечним зовнішнім та внутрішнім середовищем. Для забезпечення всіх складових здійснення освітнього процесу потрібно фінансування (табл. 1.3). У сучасному світі розвиток економіки здійснюється за рахунок інновацій, які у свою чергу створюються людиною на основі нових знань. У науковій літературі часто використовується термін «економіка знань» [36, 37]. Сфера освіти є складовою частиною економічної системи країни [38-40]. Саме базові знання, тобто перша сходинка у розвитку інновацій та економіки в цілому закладається в системі загальної середньої освіти країни.

Таблиця 1.3

Сутнісний склад підсистем соціально-економічної системи загальної середньої освіти

Назва підсистеми соціально-економічної системи загальної середньої освіти	Сутнісний склад підсистеми
Матеріально-технічна підсистема	Будівля закладу загальної середньої освіти у належному стані та із створеними побутовими умовами. З 2022 р. актуальним є наявність укриття для безпечного проведення освітнього процесу під час повітряних тривог. Внутрішнє обладнання будівлі загальної середньої освіти необхідними для здійснення освітнього процесу меблями та комп'ютерною технікою.
Фінансово-економічна підсистема	Фінансування за рахунок коштів місцевого бюджету закладів загальної середньої освіти комунальної форми власності. Отримання освітньої субвенції із бюджетних коштів закладами загальної середньої освіти приватної форми власності. Фінансування приватних закладів загальної середньої освіти за рахунок коштів приватних осіб. Деклараційна можливість для закладів загальної середньої освіти комунальної форми власності отримати додаткове фінансування за рахунок небюджетних джерел.
Адміністративно-управлінська підсистема	Відповідність адміністративно-управлінської системи сучасним вимогам системи освіти та принципам розвитку соціально-економічних систем, її гнучкість та можливість трансформації в зв'язку зі змінами.
Соціально-демографічна підсистема	Динаміка кількості здобувачів освіти за роками та віковими групами. Наповненість класів у закладах загальної середньої освіти. Наявність кваліфікованого педагогічного персоналу. Укомплектованість непедагогічного персоналу.
Підсистема інформації та діджиталізації	Доступ до джерел інформації у здобувачів освіти та педагогічного і непедагогічного персоналу закладу загальної середньої освіти. Доступ до Інтернету. Впровадження та підтримка функціонування безпаперової адміністративної діяльності у закладі загальної середньої освіти. Діджиталізація освітніх послуг, можливість здійснення освітнього процесу у дистанційному форматі.
Підсистема забезпечення безпеки освітнього процесу	Наявність засобів захисту від проникнення у заклад загальної середньої освіти сторонніх осіб (наявність пропускового режиму на територію та у будівлю закладу загальної середньої освіти, наявність камер для ведення внутрішнього та зовнішнього відеоспостереження). Можливість отримання допомоги здобувачами освіти або працівниками в разі настання нещасного випадку.

**Джерело: авторська розробка.*

У сучасних нормативно-правових актах і Законах України, а також в Конституції України (стаття 53) задекларовано право кожної дитини на

отримання повної загальної середньої освіти на безоплатній основі [41]. Сучасний економічний механізм, який функціонує в системі загальної середньої освіти, має свої переваги та недоліки [42] (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Узагальнена інформація щодо переваг та недоліків економічного механізму розвитку загальної середньої освіти, який функціонує в Україні

Переваги економічного механізму	Недоліки економічного механізму
Сформована нормативно-правова база як основа функціонування економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти	В нормативно-правовій базі перевага надається бюджетній формі фінансування закладів загальної середньої освіти, а всі інші методи та способи фінансування цих закладів мають декларативний характер.
З 2014 р. у зв'язку із початком реформи децентралізації в країні фінансування закладів загальної середньої освіти почалось здійснюватися за кошти місцевих бюджетів.	Фінансування закладів загальної середньої освіти за кошти місцевих бюджетів приводить до нерівномірності у розвитку закладів загальної середньої освіти в різних регіонах країни.
Фінансування закладів загальної освіти переважно за бюджетні кошти, що відповідає нормі права про доступність та безоплатність освіти.	Нерозвинута практика фінансування закладів загальної середньої освіти за рахунок інших джерел, що обмежує розвиток системи загальної середньої освіти. Освітня субвенція із державного бюджету гарантує тільки покриття витрат на оплату праці педагогічних працівників.

Джерело: авторська розробка

Наявність недоліків в існуючому економічному механізмі розвитку системи загальної освіти потребує його подальшого удосконалення. З урахуванням визначених переваг та недоліків запропонована авторська структурна схема такого механізму (рис. 1.2). Структурна схема економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти розроблена з урахуванням авторського бачення, що *система загальної середньої освіти* є складною, динамічною соціально-економічною системою, що містить у своєму складі підсистеми всіх видів ресурсів для здійснення освітнього процесу, у тому числі педагогічний склад і здобувачів освіти, як споживачів освітніх послуг, націленою на задоволення потреб споживачів освітніх послуг із забезпеченням розвитку інноваційного потенціалу та діджиталізації освітнього процесу.

Рис. 1.2. Структурна схема економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти в Україні. Джерело: авторська розробка.

Авторське бачення поняття «розвиток системи загальної середньої освіти» наступне. *Розвиток системи загальної середньої освіти в Україні* – це цілеспрямовані дії націлені на необоротну та якісну зміну стану та структури системи загальної середньої освіти шляхом застосування економічних засобів та інструментів. Авторське бачення поняття «економічний механізм розвитку системи загальної середньої освіти» наступне. *Економічний механізм розвитку системи загальної середньої освіти* сукупність функціональних складових, економічних засобів, важелів та інструментів, які застосовуються для цілеспрямованого впливу на внесення змін стану та структури цієї системи з метою формування якісних освітніх послуг для отримання базових знань здобувачами освіти.

Основну мету удосконаленого економічного механізму можна сформулювати наступним чином: забезпечення здобувачів освіти якісними освітніми послугами на основі доступності та безоплатності здобуття повної загальної середньої освіти, що відповідає нормам права, закріплених у Конституції України та в інших нормативно-правових актах.

Запропоновано виділити наступні функціональні складові економічного механізму розвитку системи загальної освіти, які, на думку автора, є найбільш впливовими при формуванні та удосконаленні цього механізму: політичну, нормативно-правову, фінансову, інноваційну, матеріально-технічну.

1.2. Організаційно-правове регулювання діяльності закладів загальної середньої освіти

Розвиток системи загальної середньої освіти в Україні за роки незалежності пройшов ряд важливих етапів (табл. 1.5.). Розподіл на етапи реформування системи загальної середньої освіти в Україні прийнятий за працями українських вчених та за власним аналізом процесу реформування системи загальної середньої освіти України [43, 44].

Таблиця 1.5

Характеристика сутності реформування системи загальної середньої освіти за визначеними етапами реформ

Назва етапу, термін	Сутність реформування системи загальної середньої освіти	Нормативні документи
Перший етап (1990 – 1999)	Формування законодавчої бази для розвитку національної системи загальної середньої освіти	Закон «Про освіту» (травень 1991 р.) [45]
	Визначені основні засади організації управління школою	Концепція середньої загальноосвітньої школи в Україні (вересень 1991р.)
	Визначена стратегія розвитку освіти в Україні на найближчі роки та перспективу ХХІ століття.	Національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття») (листопад 1993 р.) [46]
Другий етап (2000 – 2013)	У тексті Закону відсутня норма про самостійну відповідальність за формування матеріально – технічної бази закладами загальної середньої освіти та можливість отримання коштів з інших джерел. Задекларована можливість закладами освіти самостійного підбору персоналу окрім педагогічних працівників. Фінансово-господарська діяльність закладів загальної середньої освіти обмежена додержанням фінансової дисципліни та зберіганням матеріально-технічної бази.	Закон України, «Про загальну середню освіту» [47]
Третій етап (2014-2017)	Законом України «Про освіту» (2017) затверджено 12-річне навчання у закладах загальної середньої освіти та визначено, що доцільно ввести в системі загальної середньої освіти три рівні освіти (початкова освіта тривалістю чотири роки; базова середня освіта тривалістю п'ять років; профільна середня освіта тривалістю три роки) для формування базових компетентностей у здобувачів освіти.	Закон «Про освіту» (2017) [48]
Четвертий етап (2018 – 2021)	У тексті Закону надається перевага державному фінансуванню закладів загальної середньої освіти.	Закон України «Про повну загальну освіту» (2020) [49]
П'ятий етап (2022 по теперішній час)	У Наказі Міністерства наголошується на створенні безпечних умов для всіх учасників освітнього процесу. Наголошується на можливості обрання закладам освіти змішаної форми навчання здобувачів освіти. Підкреслено, що заклади загальної	Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.05.2023 № 563 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої

	середньої освіти наділені автономією при прийнятті рішень в межах Закону України «Про освіту».	освіти в умовах воєнного стану в Україні» [50]
--	--	--

Джерело: складено автором за даними [49-50]

Перший етап розпочався зразу ж після створення державних інститутів влади на самому початку 90 – х років. Його головна особливість – це створення законодавчої бази для розвитку освітнього процесу. Основним законодавчим актом, який визначив основні засади державної політики у сфері освіти, став прийнятий Верховною Радою України ще у травні 1991 р. Закон «Про освіту», який втратив чинність у 2017 р. у зв'язку із прийняттям нового Закону України «Про освіту» [44]. В Законі «Про освіту» у редакції 1991 р. були сформульовані основні принципи освіти в Україні, зокрема: доступність для кожного громадянина усіх форм і типів освітніх послуг, рівність умов кожної людини для повної реалізації її здібностей, таланту, всебічного розвитку, гуманізм, демократизм, пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей над політичними і класовими інтересами, органічний зв'язок з національною історією, культурою, традиціями, незалежність державної системи освіти від політичних партій, інших громадських і релігійних організацій, науковий, світський характер освіти та ряд інших.

В той же час прийнятий закон практично не створив нормальне правове поле фінансових та організаційних взаємовідносин між закладами освіти та управлінськими структурами різного рівня [51]. Так положення закону начебто проголошують права закладів освіти на самоврядування, зокрема з таких питань як самостійне планування роботи, вирішення питань економічної і фінансово-господарської діяльності. Передбачалося самостійне використання усіх видів асигнувань, затвердження структури і штатного розпису в межах встановленого фонду заробітної плати. Щедра рука законодавця дозволила користуватись цілим рядом додаткових джерел фінансування, зокрема кошти, одержані за навчання, підготовку, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів відповідно до укладених договорів; плата за надання додаткових освітніх

послуг; кошти, одержані за науково-дослідні роботи (послуги) та інші роботи, виконані закладом освіти на замовлення підприємств, установ, організацій та громадян; доходи від реалізації продукції навчально-виробничих майстерень, підприємств, цехів і господарств, від надання в оренду приміщень, споруд, обладнання; дотації з місцевих бюджетів; дивіденди від цінних паперів; валютні надходження; добровільні грошові внески, матеріальні цінності, одержані від підприємств, установ, організацій, окремих громадян; інші кошти. Але в подальшому практична реалізація норм Закону «Про освіту» показала, що ці права носили більше декларативний характер. Під них не була напрацьована відповідна нормативна база у вигляді постанов Кабінету Міністрів, наказів базового міністерства, рішень місцевих органів влади. Навчальним закладам, зокрема середнім школам реально ніхто не надав права ведення економічної і фінансово-господарської діяльності. Також не були реалізовані повноваження керівництва закладів на самостійне планування роботи, підбір та формування штату педагогічних працівників.

Важливу роль у розбудові системи загальної середньої освіти мала Концепція середньої загальноосвітньої школи в Україні, яку було прийнято Міністерством освіти України у вересні 1991р. Концепція визначила основні засади організації управління школою. Зокрема, що школа має юридичну та фінансову самостійність, будує свою діяльність на принципах самоврядування, гласності і демократії. Кожна школа опрацьовує власний статут, в якому визначається її мета й завдання, організаційна структура, а також норми і правила життя колективу, права і обов'язки його членів. Управління школою ґрунтується на тісній співпраці державних органів і органів громадського самоврядування. Колегіальним органом шкільного самоуправління є загальні збори колективу та обрана ним шкільна рада.

Багато місця було приділено процесам демократизації в управлінні школою, яка передбачає моральне і матеріальне стимулювання творчих пошуків педагогів, підвищення рівня їхньої загальної культури і кваліфікації, професійної майстерності; створення комфортного морально-психологічного клімату,

доброзичливих стосунків між учителями і учнями, учителями і адміністрацією школи, педагогічним колективом і батьківською громадськістю; створення дійової і ефективної системи учнівського самоврядування. В той же час практична реалізація норм, закладених у Концепції, так само, як і норм, закладених у вище згадуваному законі, була майже нульова. Необхідні та важливі положення щодо самоврядування так і залишилися гаслами, не підкріпленими нормативною базою та практичними діями.

У 1992 р. Указом Президента було створено Академію педагогічних наук, як державної наукової установи для здійснення науково-методичного забезпечення розвитку системи освіти в Україні.

В листопаді 1993 р. була прийнята національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), яка визначила стратегії розвитку освіти в Україні на найближчі роки та перспективу XXI століття, до розробки якої від АПН України долучилися відомі вчені О. Я. Савченко та Ю. І. Мальований [44, 52]. Законодавча база, що була створена на першому етапі реформування системи освіти України, давала всі можливості для реалізації моделі сучасної української загальноосвітньої школи із великим ступенем як господарсько – фінансової, так і організаційно – правової самостійності. На жаль, за весь період першого етапу до кінця 90 – х років практична реалізація цієї моделі не відбулася.

У 1999 р. був прийнятий Закон України «Про загальну середню освіту» [47]. На відміну від його попередника – Закону «Про освіту», цей закон уже дуже «скромно» визначає права освітянських закладів на самоврядування та ведення господарської діяльності. Так із тексту Закону уже випали норми про самостійну відповідальність за формування матеріально – технічної бази. Є тільки досить абстрактне визначення, що заклад створює таку базу, але не сказано чи самостійно та за рахунок яких коштів. Про кадрові повноваження уже все гранично чітко – тільки забезпечує добір і розстановку кадрів, але крім педагогічних працівників. Тобто вчителів заклад самостійно підбирати не може. Щодо фінансово – господарської діяльності, то тут нічого іншого крім додержання фінансової дисципліни та зберігання матеріально-технічної бази не

сказано. Уже не має нічого про самостійне ведення діяльності, джерела отримання коштів, відповідальності керівництва за господарські результати. Тобто типова модель установи, яка повністю підлегла керівним органам. Слід відзначити, що цей закон не був єдиним і навіть не провідним «законодавцем мод» в плані обмеження повноважень та відповідальності освітніх закладів. Тон в цьому відношенні задавали в цей період інші більш базові та фундаментальні законодавчі акти. В першу чергу це Бюджетний кодекс, який встановив чітку систему розподілу бюджетних коштів, включивши до них у вигляді спец фонду всі надходження, що може отримати школа крім бюджету.

Найбільш ваговими нормативно-правовими актами та науково-методичними документами, які заклали початок формування національної системи загальної середньої освіти в Україні були наступні: Закон «Про освіту», 1991; Концепція середньої загальноосвітньої школи України, 1991; Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), 1993; Концепція державного стандарту загальної середньої освіти в Україні, 1996; Закон України «Про загальну середню освіту», 1999 та ін. [45 – 47, 52, 53].

Другий етап розвитку системи середньої освіти в Україні розпочався з початку 2000 років. Цей етап характеризується прийняттям цілого ряду законодавчих та нормативних документів, які упорядкували функціонування середніх освітніх закладів. Фактично результатом цього етапу є відхід від задекларованих в законодавчих актах початку 90-х принципів самоврядування та фінансового – господарської незалежності, та створення моделі середньої школи, яка працює в режимі зрегульованої та жорстко контрольованої бюджетної установи. Другий етап розпочався із прийняття з початку 2000 – х років цілого ряду законодавчих актів, які фактично створили фінансово жорстко зарегламентовану модель закладу загальної середньої освіти. Визначальні вектори подальшого реформування системи загальної середньої освіти України були закладені Національною доктриною розвитку освіти (затверджено Указом Президента України від 17 квітня 2002 р.), у якій робився наголос на гуманістичному на національному принципах [51 - 54]. Розробка Національної

доктрини розвитку освіти, на думку міністра освіти і науки України В. Г. Кременя мала основне завдання - це «привести систему освіти в Україні у відповідність до потреб XXI ст., до потреб та інтересів громадян України заради розвитку цього громадянина», «заради динамічного прогресу нашої країни в контексті європейської та світової цивілізацій» [54 - 56].

У новій бюджетній моделі, яка була введена в Україні з початку 2000 – х років, не передбачалось права закладів загальної середньої освіти на самостійну організаційну, господарську, фінансову політики. Також слід згадати прийняті в той же самий період закони про місцеві органи державної влади та місцеве самоврядування, які також разом із Бюджетним кодексом формували модель функціонування освітніх закладів як чисто бюджетних установ не самостійних в прийнятті практично всіх рішень. Навпаки ці закони посилювали права і повноваження вищих органів, що здійснювали управління школами. Саме районним та міським відділам освіти були надані права, які на першому етапі планували надати самим закладам.

Фактично свідомо створювалась система роботи освітянської сфери (також дуже схожий механізм був закладений в роботу медичної галузі, культури, науки, практично всієї соціальної сфери) коли управлінський центр чітко закріплювався законодавством на рівні району або міста. Там вирішувались фінансові питання, питання розвитку матеріально – технічної бази шкіл, підбору та прийняття на роботу кадрів, поставок ресурсів. Школа могла виходити тільки із деякими пропозиціями. Але рішень уже ніяких не приймала. Все закріплювалось фінансовим механізмом, який давав вищим органам ресурс для виконання цих повноважень. Функції школи звелись до мінімуму про що свідчить навіть те, що в середині 2000 – х років із школи навіть забрали посаду бухгалтера, яка була там в радянський період.

Завершенням такої централізованої моделі стало запровадження стандартизації освіти. В Україні існує єдиний для всієї країни державний стандарт загальної середньої освіти, який був затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011р. № 1392 (попередній

постановою 2004 р.). Тобто, визначається набір навчальних предметів, які викладаються у загальноосвітніх навчальних закладах, вимоги до знань учнів, кількість годин, яка відводиться на засвоєння знань з різних предметів, розподіл цих годин за різними роками навчання. Державний стандарт загальної середньої освіти розробляється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері освіти разом з Національною академією наук України та Національною академією педагогічних наук України. Структуру Державного стандарту загальної середньої освіти складають: базовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів; загальна характеристика інваріантної та варіативної складових змісту загальної середньої освіти; державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів. Контроль за відповідністю освітнього рівня учнів вимогам Державного стандарту загальної середньої освіти здійснюється шляхом їх державної підсумкової атестації. Зміст, форми і порядок проведення державної підсумкової атестації визначаються і затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері освіти.

Фактично на кінець 2000 – х років була остаточно створена модель функціонування середньої школи, яка передбачала великі повноваження на рівні управлінської ланки району або міста та відсутність практично будь – яких реальних повноважень на рівні окремого закладу. При цьому освітня частина в планів формування програм та методики навчання регулювалась навіть не на районному чи міському рівні, а системою стандартів, затверджених постановою Уряду. Районний (міський) рівень мав компетентність у вирішенні кадрових, господарський і частково фінансових питань. Дана модель має цілий ряд моментів, які при тих чи інших обставинах на нашу думку можуть бути охарактеризовані як позитивні на той період часу.

По – перше, з прийняттям в 2001 р. нового Бюджетного кодексу виникло завдання вибудувати у відповідності з ним всю систему відносин в бюджетній сфері, до якої належить освіта. Існуюча в 90 – х роках бюджетна чехарда не

давала змоги добитися такої ситуації в державі, коли кожна галузь могла чітко планувати свої витрати та доходи. В освіті така ситуація призводила до затримки у виплаті зарплат, зношенні основних фондів, незабезпеченні учнів підручниками та інвентарем. Нова бюджетна система чітко гарантувала дотримання з боку держави певних нормативів. Виконання цих гарантій можна було б забезпечити тільки шляхом концентрації ресурсів та повноважень на рівні органів державного управління.

По – друге, відсутність порядку в освітній сфері на початку та в середині 90 – х років призводили іноді до досить вільного трактування такого поняття як самостійна господарсько – фінансова діяльність. Почали з'являтися різні види платних послуг, поборів, залучень, використання яких мало контролювалось. Обмеженість повноважень в господарсько – фінансовій сфері на другому етапі дозволило в значній мірі зупинити ці тенденції. Особливо це стало важливим після прийняття Конституції України в 1996 р., яка визначила соціальні гарантії в системі середньої освіти.

По – третє, необхідно було стандартизувати та уніфікувати цілий ряд моментів в діяльності середніх навчальних закладів. Це стосувалось програм навчання, вимог до кадрового викладацько – виховного складу, підручників, системи дозвілля, харчування, позакласної роботи дітей. Відсутність такої уніфікації призводила часто в 90 – ті роки до появи у школі некваліфікованих кадрів, неякісного харчування, перекосів у виховній роботі.

Таким чином другий етап розвитку середньої освіти привів до законодавчого та нормативного регулювання освітньо – виховних процесів, стандартизації та уніфікації вимог, наведення порядку в діяльності шкіл з одного боку. Але з другого боку це супроводжувалось значним обмеженням визначеним в Законі «Про освіту» та в Концепції розвитку середньої школи повноважень середніх навчальних закладів, пониження рівня їх самостійності у вирішенні фінансово – господарських, кадрових та інших питань. Наприкінці 2000 – х років, особливо після настання кризи в період 2008 – 2009 років почали проявлятися недоліки тієї моделі, яка була сформована на другому етапі. Все

вищезазначене обумовило необхідність пошуку шляхів реформування середньої освіти. У 2010 – ті роки вже почалися деякі рухи в цьому напрямі. В серпні 2010 р. була прийнята суттєво змінена нова редакція постанови про платні послуги в освіті, яка розширила сферу їх застосування.

Другий етап (2002–2013) реформування системи загальної середньої освіти в Україні ознаменувався прийняттям багатьох нормативних та методичних документів щодо розвитку державної політики загальної середньої освіти: Національної доктрини розвитку освіти, 2002; Концепції профільного навчання в старшій школі, 2003, 2009, 2013; Концепції державної мовної політики, 2010; Концепції розроблення нової редакції Державного стандарту початкової загальної освіти, 2010; Білої книги національної освіти України, 2010; Національної доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні, 2011; Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, 2013 та ін. [57 - 62].

Третій етап (2014-2017) реформування системи загальної середньої освіти характеризується прийняттям наступних документів: Про зміст загальної середньої освіти: науково-аналітична доповідь НАПН України, 2015; Концепція середньої загальноосвітньої школи України, 2015; Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, 2016; Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні, 2016; Закон України «Про освіту», 2017 та ін. [63-68]. Цей етап мав наблизити заклади загальної середньої освіти України до аналогів розвинутих країн світу, зберігаючи при цьому національні та історичні особливості та досягнення попередніх періодів. Закон України «Про освіту» (2017) завершує третій етап реформування системи загальної середньої освіти України. У Законі окреслені основні принципи функціонування освітньої галузі, запроваджено 12-річне навчання здобувачів освіти у закладах загальної середньої освіти. Робота над Законом «про освіту» (2017) тривала приблизно три роки. Він замінив Закон України «Про освіту» 1991 року.

Четвертий етап (2018-2021) реформування системи освіти характеризувався прийняттям низки нормативних документів, зокрема: постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 «Нова українська школа», Законом України «Про повну загальну середню освіту» (2020), Державним стандартом базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898 [69, 49, 70]. У новому Законі України «Про повну загальну середню освіту» передбачено запровадження більшої фінансової автономії школи, переваги котрої заклади ЗСО зможуть використовувати для формування своєї структури і штатного розпису; встановлення доплат, надбавок, виплат матеріальної допомоги, премій та/або їхніх розмірів, інших видів стимулювання й винагороди працівників; оплати поточних ремонтних робіт приміщень і споруд закладів ЗСО. Проте ці норми права носять більш декларативний характер і не застосовуються у практичній діяльності закладів загальної середньої освіти [71, 72].

П'ятий етап (2022 по теперішній час) реформування системи освіти триває у дуже складних умовах війни, яким ще передували умови карантинних обмежень із-за пандемії на Covid-19. Цей етап характеризується створенням належних умов для забезпечення навчального процесу у змішаному форматі, обладнання укриттів у закладах загальної середньої освіти, що зафіксовано у листі Міністерства освіти і науки України від 15.05.2023 № 563 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні» [49].

Центральним органом управління освітою в Україні є Міністерство освіти і науки, назва якого змінювалась протягом років незалежності України: Міністерство освіти України (1992-1999), Міністерство освіти і науки України (1999-2010), Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України (2010-2013), Міністерство освіти і науки України (2013 по теперішній час). Основним завданням Міністерства освіти і науки України є вироблення державної політики в галузі освіти та забезпечення її реалізації [73]. Міністерство підпорядковується Кабінету Міністрів України, його очолює Міністр, який призначається та

звільняється з посади Президентом України за поданням Прем'єр-міністра. У складі Міністерства утворюється колегія, до складу якої входить Міністр (головою колегії), заступники Міністра, керівники структурних підрозділів, інші представники освітньої галузі. На колегії узгоджуються питання, що стосуються завдань Міністерства.

Міністерство взаємодіє з державними органами влади. З органів виконавчої влади на освітню політику Міністерства впливають Міністерство фінансів, яке погоджує питання щодо виділення бюджетних коштів на розвиток освіти, Міністерство економічного розвитку і торгівлі, яким фінансуються деякі освітні проекти, Міністерство охорони здоров'я, що розробляє санітарно-гігієнічні норми перебування дітей в школах, Міністерство соціальної політики, що розробляє та узгоджує норми оплати праці, державних соціальних гарантій, соціального захисту працівників освіти, тощо. Для реалізації державної освітньої політики на рівні області, міста Києва у складі обласної державної адміністрації створюється обласне управління освіти, яке виконує функції, передані йому обласною радою та функції, надані йому Міністерством освіти та науки України. Відповідно обласне управління безпосередньо підзвітне і підконтрольне голові обласної державної адміністрації, а також обласній раді та Міністерству. Нормативно завдання, функції, права та повноваження обласних управлінь визначаються Типовим положенням про управління освіти обласної, Київської міської державної адміністрації.

Керівництво управлінням здійснює начальник управління, який призначається на посаду і звільняється з посади головою обласної (міської у місті Києві) державної адміністрації за погодженням з Міністерством освіти. Начальник управління повинен мати вищу педагогічну освіту і стаж керівної роботи в установах освіти не менше 5 років.

Для вирішення питань, що належать до компетенції управління, може створюватися колегія у складі начальника управління (голови колегії), заступників начальника, інших працівників управління, працівників навчальних закладів та установ освіти. Склад колегії затверджується головою обласної

(міської) державної адміністрації за поданням начальника управління. Управління підвітне обласній раді. На засіданні обласної ради може заслуховуватися звіт начальника управління про виконання своїх функцій, затверджується бюджет та обсяги коштів, що виділяються на освіту.

У свою чергу міністерство може перевіряти роботу обласного управління. Якщо міністерство визнає роботу управління незадовільною, міністр звертається з поданням до голови обласної (у містах Києві – до міської) державної адміністрації про звільнення начальника управління. На рівні адміністративного району в складі районних державних адміністрацій утворюються районні управління освіти. Вони підвітні і підконтрольні районній раді та обласному управлінню освіти як вищому органу виконавчої влади. У місті Києві районні управління освіти підвітні та підконтрольні районним в місті Києві державним адміністраціям.

Управління (чи відділ) освіти очолює завідувач, який призначається на посаду і звільняється з посади головою районної, районної у м. Києві державної адміністрації за погодженням з начальником управління освіти відповідно обласної, Київської міської державної адміністрації. Особа, яка призначається на посаду завідуючого, повинна мати вищу педагогічну освіту і стаж керівної роботи в навчальних закладах не менш як 3 роки.

Для організації методичної роботи, підвищення кваліфікації педагогічних працівників при управлінні (відділі) освіти утворюється районний методичний кабінет (РМК) дошкільної, загальної середньої і позашкільної освіти. Водночас управління (відділи) освіти підвітні обласним управлінням освіти. Керівники відділів освіти призначаються та звільняються з посади головою ради за погодженням з обласним управлінням освіти. У безпосередньому управлінні на державному рівні перебуває лише кілька закладів. У сфері управління обласної адміністрації зараз перебувають спеціальні школи-інтернати та школи для дітей з вадами фізичного та (або) розумового розвитку. Іноді створюються обласні ліцеї або спеціалізовані школи для обдарованих дітей. Рішення про створення та

реорганізацію таких шкіл приймають обласні управління освіти за погодженням з обласними адміністраціями.

Інші навчальні заклади підпорядковуються районним управлінням (відділам) освіти та управлінням (відділам) освіти міст. Реорганізація та ліквідація загальноосвітніх навчальних закладів у сільській місцевості, заснованих на комунальній формі власності, допускається лише за згодою територіальної громади. На державному рівні здійснюється управління школами соціальної реабілітації. Кабінет Міністрів за поданням Міністерства освіти та науки України приймає рішення про створення таких шкіл та їх фінансування.

Безпосереднім керівником загальноосвітнього навчального закладу є директор школи. У закладах державної та комунальної форм власності він призначається на посаду та звільняється з посади відповідним вищим органом управління освітою. Директором може бути громадянин України, який має вищу педагогічну освіту, стаж педагогічної роботи не менше 3 років, який пройшов атестацію керівних кадрів освіти.

На сьогодні стан загальноосвітнього навчального закладу значною мірою залежить від управлінських здібностей директора та його зв'язків, оскільки зазначене позначається на його здатності шукати додаткові кошти. Дотепер в Україні не існує широко розвиненої практики підготовки директорів, зокрема в ролі менеджерів навчальних закладів.

Аналіз економічних важелів системи освіти України, які задекларовані нормативними документами за визначеними етапами реформування системи освіти України, проведений із застосуванням методу структурно-логічного підходу (табл. 1.6).

До основних переваг першого етапу (1990-1999) формування системи загальної середньої освіти віднесено те, що нормативно-законодавчими актами проголошувалась юридична та фінансова самостійність закладів загальної середньої освіти, яка була скасована вже на наступному другому етапі реформування. У 2014 р. в Україні почалась реформа децентралізації, яка внесла значні зміни у законодавство України.

Таблиця 1.6

Аналіз економічних важелів розвитку системи загальної середньої освіти України, які задекларовані нормативними документами за визначеними етапами реформування системи освіти

Назва етапу реформування системи освіти України, його тривалість	Нормативні документи визначеного етапу реформування системи освіти України	Переваги для економічного розвитку системи освіти України, які задекларовані нормативними документами	Недоліки для економічного розвитку системи освіти України, які задекларовані нормативними документами
Перший етап (1990-1999)	<p>Закон «Про освіту» (травень 1991 р.), Концепція середньої загальноосвітньої школи в Україні (вересень 1991р.), Національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття») (листопад 1993 р.), Концепція державного стандарту загальної середньої освіти в Україні, 1996,</p>	<p>Визначено, що школа має юридичну та фінансову самостійність, діє на основі статуту, самостійно планує свою діяльність та здійснює підбір кадрів, у тому числі і педагогічних працівників. За весь період першого етапу до кінця 90 – х років практична реалізація цієї моделі не відбулася.</p>	<p>Норма права, які задекларовані Законом України «Про освіту» (1991) не було надано реальних повноважень закладам загальної середньої освіти щодо реалізації права фінансової самостійності. Не була напрацьована відповідна нормативна база у вигляді постанов Кабінету Міністрів, наказів базового міністерства, рішень місцевих органів влади.</p>
	<p>Закон України, «Про загальну середню освіту» (1999)</p>	<p>У Законі «Про загальну середню освіту» задекларовані права закладів загальної середньої освіти щодо додержання фінансової дисципліни та зберігання матеріально-технічної бази, право наймати персонал, крім педагогічного, можливість формування матеріальної бази закладів, проте не визначено за рахунок яких коштів.</p>	<p>У новому законодавчому акті відсутні норми права щодо фінансової та господарської самостійності закладів загальної середньої освіти, не має нічого про самостійне ведення діяльності, джерела отримання коштів, відповідальності керівництва за господарські результати. Сформована типова модель установи, яка повністю підлегла керівним органам.</p>

Продовження табл. 1.6

			Відсутність практично будь – яких реальних повноважень на рівні окремого закладу
Другий етап (2000-2013)	Національна доктрина розвитку освіти, 2002; Концепція профільного навчання в старшій школі, 2003, 2009, 2013; Концепція державної мовної політики, 2010; Концепція розроблення нової редакції Державного стандарту початкової загальної освіти, 2010; Біла книга національної освіти України, 2010; Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні, 2011.	Нормативно-правові акти разом із Бюджетним кодексом формували модель функціонування освітніх закладів як чисто бюджетних установ, фінансування яких здійснюється за рахунок бюджетних коштів.	У новій бюджетній моделі, яка була введена в Україні з початку 2000 – х років, не передбачалось права закладів загальної середньої освіти на самостійну організаційну, господарську, фінансову політики. у 2010 р. було безпідставно скасовано перехід до 12-річної повної загальної середньої освіти.
Третій етап (2013-2017)	Про зміст загальної середньої освіти: науково-аналітична доповідь НАПН України, 2015; Концепція середньої загальноосвітньої школи України, 2015; Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року,	У нормативно-правових актах цього періоду основна увага приділена гуманізації освіти, формуванню у здобувачів освіти загальнолюдських та національних цінностей, мовної, соціальної, комунікативної, комп'ютерної компетентностей. Закон України «Про освіту» (2017) затвердив 12-річне навчання у закладах загальної середньої освіти та визначив, що для формування базових компетентностей у здобувачів освіти	У практиці функціонування закладів загальної середньої освіти накопичувалися проблеми, які віддаляли національну систему освіти від систем освіти європейських країн.

Продовження табл. 1.6

	2016; Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні, 2016; Закон України «Про освіту», 2017.	доцільно ввести в системі загальної середньої освіти три рівні освіти (початкова освіта тривалістю чотири роки; базова середня освіта тривалістю п'ять років; профільна середня освіта тривалістю три роки).	
Четвертий етап (2018-2021)	«Нова українська школа». Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87; Закон України «Про загальну повну освіту» (2020); Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898;	У новому законі передбачено запровадження більшої фінансової автономії школи, переваги котрої заклади ЗСО зможуть використовувати для формування своєї структури і штатного розпису; встановлення доплат, надбавок, виплат матеріальної допомоги, премій та/або їхніх розмірів, інших видів стимулювання й винагороди працівників; оплати поточних ремонтних робіт приміщень і споруд закладів ЗСО; оплати підвищення кваліфікації педпрацівників; укладення цивільноправових угод для забезпечення діяльності закладу. У 2020 р. розпочався розвиток формату дистанційного навчання внаслідок карантинних обмежень на Ковід -19.	У нормативно-правових актах цього етапу є декларативна автономність закладів загальної середньої освіти у прийнятті управлінських рішень, проте немає документально підтвердженої фінансової автономності.
П'ятий етап (2022 по теперішній час)	Лист Міністерства освіти і науки України від 15.05.2023 № 563 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної	Наголошується на створенні безпечних умов для всіх учасників освітнього процесу. Наголошується на можливості обрання закладам освіти змішаної форми навчання здобувачів освіти. Підкреслено, що заклади загальної середньої освіти наділені автономією при	В нормативно-законодавчих актах немає документів, які надавали би права реальної фінансової автономії закладам загальної середньої освіти.

Продовження табл. 1.6

	середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні»	прийнятті рішень в межах Закону України «Про освіту».	
--	---	---	--

Джерело: складено автором за результатами аналізу нормативних документів реформування системи освіти України за період 1990-2023 рр.

З 2015 р. змінами, внесеними у Бюджетний кодекс України, передбачено фінансування закладів загальної середньої освіти за рахунок коштів місцевих бюджетів. Також у 2015 р. уведено новий бюджетний інструмент – освітню субвенцію, яка спрямовується у вигляді трансферту з державного бюджету місцевим бюджетам і кошти з якої можна витратити на заробітну плату педагогічним працівникам закладів загальної середньої освіти незалежно від форми їхньої власності [74]. За своїми організаційно-правовими формами загальноосвітні навчальні заклади можуть бути державної, комунальної та приватної форм власності. Відповідно вони утворюються, управляються, фінансуються різними органами. При розподілі бюджетних коштів дотримується принцип субсидіарності, що передбачає максимально можливе наближення надання публічних послуг до їх безпосереднього споживача.

Проведений аналіз змісту нормативно-правових документів за етапами реформування системи освіти України в цілому та системи загальної середньої освіти зокрема, дозволив виявити недостатність практико-орієнтованих документів щодо надання фінансової автономності закладам загальної середньої освіти.

1.3. Зарубіжний досвід фінансування системи загальної середньої освіти: аналіз та доцільність застосування в Україні

Процес глобалізації та глобальної конкуренції між країнами викликає необхідність підвищувати рівень конкурентоспроможності країни. Рівень конкурентоспроможності країни визначається багатьма чинниками, проте найбільш вагомими з них – це рівень науково-технічного прогресу та рівень

економічного розвитку країни. Одним із найбільш впливових чинників побудови конкурентоспроможної економіки є формування системи освіти. Ефективність функціонування системи освіти залежить від достатності фінансового забезпечення організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти. Стратегічною метою закладів загальної середньої освіти в Україні є надання базових знань здобувачам освіти з базових навчальних дисциплін в облаштованих приміщеннях, з дотриманням правил безпеки та належною якістю знань. Крім надання базових знань метою системи загальної середньої освіти є формування громадянина України та сучасної освіченої людини.

Підтримувати високий рівень науково-технічного прогресу неможливо без освічених людей, тому розвинуті країни багато уваги приділяють розвитку власної системи освіти, формам її фінансування, контролю якості освіти. У розвинутих країнах управління фінансовим забезпеченням закладів освіти здійснюється на принципах цільової спрямованості, плановості, безповоротності та економії [75 - 77]. У наукових працях вчених, які досліджували переваги та недоліки у системах фінансування закладів загальної середньої освіти у розвинутих країнах наголошується на переважно бюджетному фінансуванні таких закладів у багатьох країнах [78 - 80]. Науковці у своїх роботах звертають увагу на вплив якості освіти на економічне зростання в європейських країнах [81, 82]. Кожна країна світу самостійно визначає державну політику щодо системи фінансування закладів загальної середньої освіти [83, 84]. Найбільш інформативним індикатором, за яким можна визначити рівень фінансового забезпечення системи освіти державою, є показник відношення витрат на освіту до ВВП даної країни. Світова практика свідчить, що оптимальним варіантом витрат на освіту, який може забезпечити загальну (повну) середню освіту всіх здобувачів освіти є витрати бюджету країни на рівні 7 % ВВП. Вивчення досвіду інших країн щодо джерел фінансування отримання громадянами загальної середньої освіти дозволило зробити наступні висновки (табл. 1.7).

Таблиця 1.7

Аналіз сутності моделей фінансування загальної середньої освіти в різних країнах світу

Назва моделі фінансування закладів загальної середньої освіти	Кратка характеристика моделі	Країни, в яких ця модель підтримується
Модель «вільний ринок»	Обмежене бюджетне фінансування, приватизація закладів загальної середньої освіти	США, Австралія, Великобританія, Іспанія, Нідерланди, Шотландія, Південна Африка
Модель «суспільний ринок»	Обмеженість бюджетного фінансування, часткова приватизація закладів загальної середньої освіти, можливість додаткового фінансування	Більшість країн Європи
Модель «соціальне або антиринкове фінансування»	Переважно бюджетне фінансування	Данія, Єгипет, Ірландія, Німеччина, Угорщина, Фінляндія, Чеська Республіка, Україна

Джерело: складено автором за даними [84-86]

Фінансування закладів загальної середньої освіти у таких країнах, як Австралія, Великобританія, Іспанія, США, Південна Африка, Нідерланди, Шотландія, здійснюється за моделлю, орієнтованою на вільний ринок. Ця модель характеризується обмеженим бюджетним фінансуванням та приватизацією навчальних закладів. До позитивних рис цієї моделі фінансування можна віднести наступне. Конкурентоспроможність між навчальними закладами за споживача стимулює освітні заклади до підвищення якості освітніх послуг та оснащення освітнього процесу сучасними технічними засобами. Основним недоліком такої моделі фінансування отримання загальної середньої освіти для споживачів є обмеженість отримання освіти верствами населення, які мають недостатні фінансові ресурси.

Більшість країн Європейського Союзу має модель фінансування загальної середньої освіти, орієнтований на суспільний ринок. Для цієї моделі

фінансування характерна обмеженість бюджетного фінансування, часткова приватизація закладів загальної середньої освіти та можливість отримання більш якісних освітніх послуг за умови додаткового фінансування з метою задоволення індивідуальних та суспільних потреб споживачів. Основною перевагою є демократизація освітніх послуг та підвищується особиста відповідальність кожного учня щодо якості навчання та побудови власної освітньої траєкторії за рахунок можливості використання додаткових фінансових коштів. До недоліків цієї моделі фінансування відноситься поступове ослаблення ролі держави в управлінні освітою та зростання можливості закладам загальної середньої освіти реалізовувати власні інтереси на ринку освітніх послуг.

Такі країни, як Данія, Єгипет, Ірландія, Німеччина, Угорщина, Фінляндія, Чеська Республіка мають модель соціального або антиринкового фінансування загальної середньої освіти. Така модель передбачає переважно бюджетне фінансування та можливість для всіх верств населення отримати загальну середню освіту. Бюджетне фінансування закладів загальної середньої освіти має як позитивну сторону, яка характеризується доступністю освіти для всіх верств населення, так і негативну – у разі скорочення бюджетних видатків на освіту скорочується кількість викладачів та можуть бути повністю зачинені заклади загальної середньої освіти із-за недостатнього обсягу фінансування. Зробивши аналіз позитивних і негативних сторін існуючих моделей фінансування закладів загальної середньої освіти в світі (табл. 1.8), можна дійти висновку, що в сучасних умовах переважно бюджетного фінансування Україна має третю модель фінансування отримання загальної середньої освіти. Проте, як доводить практичний досвід, покращення умов навчання українських школярів можливе за рахунок залучення додаткових джерел фінансування [87]. Досвід країн Європи свідчить, що модель фінансування закладів загальної середньої освіти обирається урядом країни і залежить від низки чинників: нормативно-законодавчої бази країни, демографічної ситуації, економічного стану, від встановленої моделі соціально-економічної системи.

Таблиця 1.8

Аналіз переваг та недоліків моделей фінансування закладів загальної середньої освіти

Назва моделі фінансування закладів загальної середньої освіти	Переваги моделі	Недоліки моделі
Модель «вільний ринок»	Заклад загальної середньої освіти має можливість обирати різні джерела фінансування і підвищувати якість освіти в умовах збільшення обсягів фінансування.	Заклад загальної середньої освіти знаходиться у постійному пошуку джерел фінансування для здійснення своєї діяльності. Можливі певні обмеження в отриманні якісної освіти для верств населення з різним рівнем доходів. Значний рівень комерціалізації освіти.
Модель «суспільний ринок»	Демократичний рівень освіти. Можливість отримати якісну освіту незалежно від матеріального стану родини. Зацікавленість суспільства у якісній освіті здобувачів освіти.	Послаблення ролі держави в управлінні освітою. Залучення до фінансування комерційних організацій, які можуть бути зацікавлені у реалізації власних проєктів у закладах загальної середньої освіти.
Модель «соціальне або антиринкове фінансування»	Рівні можливості для всіх здобувачів освіти в отриманні сучасного рівня освіти.	Надмірне навантаження на державний бюджет по фінансуванню закладів загальної середньої освіти.
Модель «змішана форма фінансування» (пропозиція автора)	Можливість зменшити навантаження на бюджет, залучаючи до фінансування закладів освіти кошти з інших джерел. Можливість надавати більш якісні освітні послуги за рахунок збільшення обсягів фінансування організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.	Ймовірність різкого скорочення бюджетного фінансування і перехід до моделі «вільний ринок».

Джерело: складено автором

Збільшення державного фінансування організації освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти відмічене у Німеччині, Австрії, Польщі, Норвегії, Швеції. Зниження обсягів державного фінансування закладів загальної середньої освіти відмічається в Греції та Угорщині [83, 84].

Організація процесу надходження фінансових коштів до закладів загальної середньої освіти в різних країнах різна (табл. 1.9).

Таблиця 1.9

Узагальнена інформація щодо моделей організації надходження бюджетних коштів до закладів загальної середньої освіти в різних країнах

Назва моделі	Економічна сутність	Країни
Модель прямого надходження бюджетних коштів до закладів освіти	Державні кошти надходять безпосередньо до закладу освіти та їх використання контролюються державою.	Канада, Великобританія, Франція, Японія, Швеція, Норвегія
Модель фінансування за результатами освітнього процесу	Більший обсяг фінансування отримують навчальні заклади, які мають кращі досягнення в освітньому процесі.	США, Фінляндія, Ізраїль, Нідерланди, Данія
Модель договірної фінансування	Представники закладів освіти узгоджують обсяг бюджетного фінансування з освітнім міністерством або з фінансовою установою, яка здійснює фінансування.	Бразилія, Аргентина, Індія, Греція

Джерело: складено автором за даними [77-86]

У Канаді, Великобританії, Франції, Японії, Швеції, Норвегії бюджетні кошти надходять безпосередньо до закладів освіти і їх використання контролюються державою. У Великобританії обсяги фінансового забезпечення закладів загальної середньої освіти залежать від кількості учнів цього закладу, за умови вільного набору учнів [83]. В таких країнах як США, Фінляндія, Ізраїль, Нідерланди, Данія державне фінансування закладів освіти здійснюється за результатами навчальної та науково-дослідної роботи: більший обсяг державного фінансування отримує той заклад, у якого вище показники [88, 89]. У США фінансування закладів загальної середньої освіти здійснюється з відповідного бюджету і заклади мають повну господарську та фінансову самостійність [90]. У США розрізняють три види закладів загальної середньої освіти: державні (Public school), приватні (Private school) та релігійні (Religious school). Фінансування недержавних закладів загальної середньої освіти у США за рахунок відповідних бюджетів дозволено у розмірі не вище 10 % від загальної

суми витрат на організацію освітнього процесу [91]. Модель договірної фінансування закладів загальної середньої освіти характерна для наступних країн: Бразилії, Аргентини, Індії, Греції.

За законодавством європейських країн заклади загальної середньої освіти зобов'язані публікувати звіти про свої доходи та витрати. Проводиться також зовнішній аудит, який встановлює ефективність витрачання коштів. У якості критеріїв ефективності використання фінансових ресурсів визнані показники якості освіти та обсяги фінансування всіх працівників закладів загальної середньої освіти [92]. Системи відповідальності за ефективне використання виділених коштів закладам загальної середньої освіти в багатьох зарубіжних країнах є багатошаровими. Першою сходинкою у системі відповідальності за витрачанням виділених на освіту коштів є сам заклад загальної середньої освіти, який має оприлюднювати фінансову звітність на сайті закладу для ознайомлення всіх зацікавлених осіб. Другою сходинкою в системі відповідальності за витрачанням коштів на освіту є місцевий рівень, який у кожній країні може бути представлений різними організаціями в залежності від організаційної структури системи загальної середньої освіти. Наприклад, В США на місцевому рівні витрачання коштів на освіти контролюють шкільні округи, а вплив штатів на цей процес є обмеженим. Аналогічні моделі відповідальності працюють в таких країнах як Швеція, Данія, Литва, Словаччина. Ефективність використання закладами загальної середньої освіти цільових освітніх грантів здійснюють ті організації або державні або місцеві органи, які їх надавали.

В таких країнах як Чехія, Бельгія, Австрія, Іспанія фінансування закладів загальної середньої освіти відбувається на регіональному рівні, тому суми коштів, які виділяються шкільним закладам із місцевих бюджетів можуть бути різними. В Німеччині фінансове забезпечення закладів загальної середньої освіти відбувається на трьох рівнях: федерального уряду, федеральних земель, муніципальному [92].

У європейських країнах обсяг фінансування закладів загальної середньої освіти складає 2/3 від загального обсягу фінансування на освіту в країні і цілому.

В Україні приблизно таке саме співвідношення в системі фінансування освіти [93]. В системі фінансування витрат на організацію освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти витрати спрямовуються на наступні статті витрат:

- оплата праці викладачів та допоміжних працівників;
- оплата наданих комунальних послуг та витраченої електроенергії;
- оплата придбаного обладнання та навчальних підручників;
- ремонт приміщень закладів загальної середньої освіти.

Фінансова підтримка проведення різних заходів в європейських закладах загальної середньої освіти відбувається у більшості випадків за кошти спонсорів або за рахунок приватних осіб та благодійних внесків. У більшості європейських країн, в яких заклади загальної середньої освіти фінансуються за рахунок бюджетних коштів, приватне фінансування складає до 0,5 % від загальної суми фінансування. Для європейських країн є характерним здійснення сильного державного контролю в системі загальної середньої освіти.

У США система освіти децентралізована. Фінансування закладів загальної середньої освіти здійснюється за рахунок відповідних бюджетів і самі заклади наділені фінансовою та господарською самостійністю, що дозволяє їм гнучко реагувати на потреби і знаходити джерела для їх фінансування [90]. Позитивною рисою є також повна прозорість витрат закладів загальної середньої освіти у США та контроль громадськості за їх фінансовою та господарською діяльністю.

Узагальнюючи проведені дослідження щодо джерел фінансування системи загальної середньої освіти в розвинутих країнах можна зробити висновок, що в європейських країнах організація освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти фінансується за рахунок місцевих або федеральних бюджетів і також залучаються кошти з інших джерел (табл. 1.10). На основі проведеного аналізу форм та методів фінансування закладів загальної середньої освіти в європейських країнах можна зробити висновок, що переважає модель фінансування за рахунок коштів державних, федеральних або місцевих бюджетів, проте заклади загальної середньої освіти у більшості європейських

країн мають можливість фінансової автономії мають можливість заробляти власні кошти та отримувати кошти із додаткових джерел фінансування у вигляді благодійних внесків та іншого.

Таблиця 1.10

**Узагальнена інформація щодо джерел фінансування закладів
загальної середньої освіти в європейських країнах**

Назва країни	Джерело фінансування
Польща	Більшість закладів загальної середньої освіти фінансуються за рахунок бюджетних коштів, проте мають можливість залучати додаткові кошти з інших джерел. Приватні заклади освіти фінансуються за рахунок коштів приватних осіб та інших джерел фінансування.
Чехія	Джерелами фінансування закладів загальної середньої освіти є бюджетні кошти та кошти приватних осіб або інші джерела.
Німеччина	Більшість закладів загальної середньої освіти фінансуються за рахунок коштів федерального бюджету та можливі інші джерела фінансування. У Німеччині багато різних типів закладів загальної середньої освіти, які фінансуються за рахунок різних джерел.
Болгарія	Заклади загальної середньої освіти державної форми власності фінансуються за рахунок бюджетних коштів.
Словаччина	Заклади загальної середньої освіти фінансуються переважно за рахунок бюджетних коштів.
Румунія	Заклади загальної середньої освіти фінансуються переважно за рахунок бюджетних коштів.
Франція	Державні заклади загальної середньої освіти фінансуються за рахунок державних коштів, приватні заклади загальної середньої освіти отримують державну субсидію.
Італія	Державні заклади загальної середньої освіти фінансуються за рахунок державних коштів, приватні (приблизно 5 % від загальної кількості закладів загальної середньої освіти в країні) фінансуються за кошти приватних осіб.
Іспанія	Фінансування закладів загальної середньої освіти відбувається із різних джерел, зважаючи на тип закладу: державні та напівдержавні заклади загальної середньої освіти фінансуються за рахунок бюджетних коштів, приватні заклади – за рахунок коштів приватних осіб.

Джерело: складено автором за даними [94-103]

Всі доходи та витрати закладів загальної середньої освіти висвітлюються на сайтах цих закладів і всі зацікавлені особи, а також самі здобувачі освіти та їх батьки можуть бачити надходження та витрачання коштів. Ця прозора звітність є перешкодою для можливості зловживань або нецільовим витрачанням коштів.

Цю позитивну практику додаткового фінансування процесу надання освітніх послуг за рахунок інших джерел, крім бюджетних та прозору підзвітність адміністрації закладу загальної середньої освіти щодо надходження та витрачання додаткових коштів, доцільно запропонувати до впровадження у роботу українських закладів загальної середньої освіти.

Висновки до розділу 1

1. У працях науковців до теперішнього немає єдиного визначення поняття «економічний механізм». Більшість авторів розглядають поняття «економічний механізм» як систему або сукупність інструментів, засобів та процесів впливу, які певним чином впливають на прийняття управлінських рішень. Дослідженню економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти присвячена обмежена кількість праць. За проведеними дослідженнями система загальної середньої освіти представлена як відкрита, динамічна система, що містить у своєму складі підсистеми всіх видів ресурсів для здійснення освітнього процесу, у тому числі педагогічний склад і здобувачів освіти, як споживачів освітніх послуг. Є надзвичайно складним об'єктом, який відноситься до соціально спрямованої кібернетичної системи, тобто системи з управління, націленою на задоволення потреб споживачів освітніх послуг із забезпеченням розвитку інноваційного потенціалу та діджиталізації освітнього процесу. Проведено систематизацію факторів, які впливають на розвиток системи загальної середньої освіти. Фактори зовнішнього середовища було поділено на три рівні: макрорівень, мезорівень та мікрорівень. До факторів макрорівню віднесені наступні: світові тенденції в освіті, світові інновації в освітньому середовищі, світова глобалізація та розвиток світової економіки. Вплив цих факторів може не відчуватися відразу, проте за рахунок глобалізаційних процесів в світовій економіці прогресивні тенденції швидко поширюються на всі країни світу, особливо на демократичні країни. До факторів мезорівня можна віднести наступні: нормативно-правове середовище (законодавство всередині країни), наукове технічне середовище (рівень розвитку науково-технічного прогресу),

економічне середовище (економічний стан країни), політичне середовище, соціально-демографічне середовище. До факторів мікрорівня зовнішнього середовища можна віднести наступні: форми власності закладів загальної середньої освіти, імідж системи загальної середньої освіти країни серед населення, наявність кваліфікованих педагогічних кадрів та наявність системи їх підготовки та перепідготовки у країні, доступність до джерел наукової та освітньої інформації, наявність диверсифікованих джерел фінансування закладів загальної середньої освіти.

За результатами проведеного аналізу переваг та недоліків існуючого економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти розроблено структурну схему економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти в Україні, яка має у своєму складі мету функціонування даного механізму, функціональні складові цього механізму та економічні інструменти і важелі, які впливають на прийняття управлінських рішень. Сформульовано поняття економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти як сукупності функціональних складових, економічних засобів, важелів та інструментів, які застосовуються для цілеспрямованого впливу на внесення змін стану та структури цієї системи з метою формування якісних освітніх послуг для отримання базових знань здобувачами освіти.

2. Охарактеризовані основні нормативно-правові документи та Закони України, які відображають розвиток нормативно-правової бази для функціонування системи освіти в цілому та, зокрема, системи загальної середньої освіти в Україні протягом всіх років незалежності України за виділеними етапами реформування системи освіти. Проведений аналіз економічних важелів системи освіти України, які задекларовані нормативними документами за визначеними етапами реформування системи освіти України, із застосуванням методу структурно-логічного підходу. Виявлені напрями недостатнього нормативно-законодавчого обґрунтування у розвитку системи загальної середньої освіти, зокрема, не вистачає практико-орієнтованих

документів щодо надання фінансової автономності закладам загальної середньої освіти.

3. Узагальнено досвід систем фінансування закладів загальної середньої освіти в розвинутих країнах, в якому особлива увага приділена вивченню досвіду європейських країн. Проведено аналіз сутності моделей фінансування закладів загальної середньої освіти у розвинутих країнах світу. Визначено, що більшість розвинутих країн світу використовує три моделі фінансування закладів загальної середньої освіти: модель «вільний ринок», модель «суспільний ринок», модель «соціальне або антиринкове фінансування». Визначено, що Україна має третю модель фінансування закладів загальної середньої освіти, модель «соціальне або антиринкове фінансування», яка характеризується переважно бюджетним фінансуванням. Доведено, що Досвід країн Європи свідчить, що модель фінансування закладів загальної середньої освіти обирається урядом країни і залежить від низки чинників: нормативно-законодавчої бази країни, демографічної ситуації, економічного стану, від встановленої моделі соціально-економічної системи. Проведений аналіз переваг та недоліків моделей фінансування закладів загальної середньої освіти в різних країнах, обґрунтовано, що найбільш перспективною моделлю є модель «змішаного фінансування», яка є авторською пропозицією.

Результати досліджень 1 розділу опубліковано в наукових працях [16, 42, 72]

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ТА МЕТОДИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

2.1. Аналіз динаміки розвитку системи загальної середньої освіти в Україні

Статтею 53 Конституції України зазначено, що загальна повна середня освіта є обов'язковою для кожного українського громадянина [41]. Система загальної середньої освіти в Україні багато років перебуває у стадії перманентного реформування. Динаміка основних показників розвитку системи загальної середньої освіти в Україні за період 1990/1991-2022/2023 навчальних років наведена в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка основних показників розвитку системи загальної середньої освіти України за період 1990-2022 р.

Навчальний рік	Кількість закладів загальної середньої освіти, тис. одиниць	Кількість учнів у закладах загальної середньої освіти, тис. осіб	Кількість вчителів у закладах загальної середньої освіти, тис. осіб	Середня кількість учнів на одного вчителя у закладах загальної середньої освіти, осіб
1990/1991	21,8	7132	537	13,28
1991/1992	21,9	7102	543	13,08
1992/1993	22,0	7088	565	12,55
1993/1994	22,1	7096	579	12,26
1994/1995	22,3	7125	576	12,37
1995/1996	22,3	7143	596	11,98
1996/1997	22,2	7134	585	12,19
1997/1998	22,1	7078	571	12,40
1998/1999	22,1	6987	573	12,19
1999/2000	22,2	6857	576	11,90
2000/2001	22,2	6764	577	11,72
2001/2002	22,2	6601	568	11,62
2002/2003	22,1	6350	561	11,32
2003/2004	21,9	6044	551	10,96
2004/2005	21,7	5731	547	10,48
2005/2006	21,6	5399	543	9,94
2006/2007	21,4	5120	537	9,53

Продовження табл. 2.1

2007/2008	21,2	4857	531	9,15
2008/2009	21,0	4617	524	8,81
2009/2010	20,6	4495	522	8,61
2010/2011	20,3	4299	515	8,35
2011/2012	19,9	4292	509	8,43
2012/2013	19,7	4222	510	8,28
2013/2014	19,3	4204	508	8,28
2014/2015	17,5	3757	454	8,38
2015/2016	17,3	3783	444	8,52
2016/2017	16,9	3846	438	8,78
2017/2018	16,2	3922	440	8,91
2018/2019	15,5	4042	441	9,17
2019/2020	15,2	4138	440	9,40
2020/2021	14,9	4211	440	9,57
2021/2022	14,0	4230	435	9,72
2022/2023	13,0	4042	402	10,05
Відхилення даних 2022/2023 від даних 1990/1991, %	- 40,37	- 43,32	- 25,14	- 24,32

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України [104]

За результатами аналізу динаміки основних показників розвитку системи загальної середньої освіти України, починаючи з період отримання незалежності Україною до цього року (1990/1991- 2022/2023 навчальні роки) можна зробити наступні висновки. Кількість закладів загальної середньої освіти за досліджуваний період часу знизилась на 8,8 тис. одиниць або на 40,37 %. Найбільші темпи зменшення на 1,8 тис. закладів або на 9,32 % припадають 2014/2015 навчальний рік. Це пояснюється, що саме в цей період відбулась анексія території Автономної республіки Крим та частини Донецької і Луганської областей. Також значні темпи зменшення кількості закладів загальної середньої освіти в Україні на 7,14 % відбулися у 2022/2023 навчальному році. Це пояснюється значними обсягами руйнації та пошкодження закладів загальної середньої освіти внаслідок повномасштабної війни на території України. Кількість учнів у закладах загальної середньої освіти за період 1990-2023 рр. знизилась на 43,32 %, також найбільший відсоток зниження припадає на період 2014 р. та 2022 р. Процес зменшення кількості вчителів у закладах загальної середньої освіти відбувався у більш повільному темпі, тому за період 1990-2023

рр. кількість вчителів у закладах загальної середньої освіти зменшилась на 25,14%. Більш динамічне зниження кількості учнів у закладах загальної середньої освіти та більш повільне зниження кількості вчителів привело до позитивного процесу зменшення кількості учнів на 1 вчителя. Поступова динаміка зменшення навантаження вчителів відбувалась протягом тривалого періоду з 1990 р. по 2016 р. Найнижче значення показник середньої кількості учнів на 1 вчителя мав у 2012-2014 рр. і досягнув рівня 8,28. З 2017 р. почалась зворотна динаміка збільшення кількості учнів на 1 вчителя, і в 2023 р. цей показник становив 10,05. За весь досліджуваний період часу з 1990 р. по 2023 р. середня кількість учнів на одного вчителя у закладах загальної середньої освіти зменшилась на 24,32 %.

Для визначення темпів основних економічних показників розвитку системи загальної середньої освіти в Україні за період 1990-2023 рр. доцільно розрахувати індекси зміни цих показників у долях одиниць по відношенню до попереднього року (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Результати індексного аналізу змін в економічних показниках розвитку системи загальної середньої освіти України за період 1990-2023 рр.

Навчальний рік	Індекс зміни кількості закладів загальної середньої освіти, долі одиниць до попереднього року	Індекс зміни кількості учнів у закладах загальної середньої освіти, долі одиниць до попереднього року	Індекс зміни кількості вчителів у закладах загальної середньої освіти, долі одиниць до попереднього	Індекс зміни середньої кількості учнів на одного вчителя у закладах загальної середньої освіти, долі одиниць до попереднього
1990/1991	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.
1991/1992	1,004	0,99	1,01	0,98
1992/1993	1,004	0,99	1,04	0,95
1993/1994	1,004	1,00	1,02	0,97
1994/1995	1,009	1,00	0,99	1,00
1995/1996	1,00	1,00	1,03	0,97
1996/1997	0,99	0,99	0,98	1,02
1997/1998	0,99	0,99	0,97	1,02
1998/1999	1,00	0,98	1,00	0,98
1999/2000	1,004	0,98	1,00	0,97
2000/2001	1,00	0,98	1,00	0,98

Продовження табл. 2.2

2001/2002	1,00	0,97	0,98	0,99
2002/2003	0,99	0,96	0,98	0,97
2003/2004	1,004	0,95	0,98	0,97
2004/2005	0,99	0,95	0,99	0,95
2005/2006	0,99	0,94	0,99	0,95
2006/2007	0,99	0,95	0,98	0,96
2007/2008	0,99	0,95	0,98	0,96
2008/2009	0,99	0,95	0,98	0,96
2009/2010	0,98	0,97	0,99	0,98
2010/2011	0,98	0,95	0,98	0,97
2011/2012	0,98	0,99	0,98	1,00
2012/2013	0,99	0,98	1,00	0,98
2013/2014	0,97	0,99	1,00	1,00
2014/2015	0,90	0,89	0,89	1,01
2015/2016	0,99	1,00	0,97	1,02
2016/2017	0,97	1,01	0,98	1,03
2017/2018	0,96	1,01	1,00	1,01
2018/2019	0,96	1,03	1,00	1,03
2019/2020	0,98	1,02	1,00	1,03
2020/2021	0,98	1,02	1,00	1,02
2021/2022	0,94	1,03	0,98	1,02
2022/2023	0,93	0,95	0,92	1,03

Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики України [104]

Індексний аналіз надає можливість визначити сприятливі та несприятливі періоди у розвитку системи загальної освіти в Україні та визначити чинники, які вплинули на ці зміни. Результати індексного аналізу основних економічних показників розвитку системи загальної середньої освіти в Україні за період 1990 – 2023 рр. надали можливість зробити наступні висновки. Незначне зростання кількості закладів загальної середньої освіти відбувалось з 1991 р. по 1995 р. та у 1999 р. і 2003 р. У 2000 – 2002 рр. кількість закладів загальної середньої освіти не змінювалась. В інші період кількість закладів загальної середньої освіти зменшувалась поступово на 1 – 2 % в рік. Індекс зміни кількості учнів у закладах загальної середньої освіти дорівнював 1,00 у 1993-1996 рр., а також у 2015 р. Тенденція збільшення кількості здобувачів освіти в закладах загальної середньої освіти спостерігалася в період 2016 – 2021 рр. У періоди 1991- 1992 рр, 1996 – 2015 рр. та 2022-2023 рр. спостерігалось зменшення кількості учнів у закладах загальної середньої освіти. Особливе відчутне зниження відмічається у 2014 р.

(індекс 0,89) та 2022 р. (індекс 0,95). Незначне зростання кількості вчителів у закладах загальної середньої освіти відбувалось у 1991-1993 рр. Індекс зміни кількості вчителів у закладах загальної середньої освіти у долях одиниць до попереднього року дорівнював 1,00 у періоди 1998-2000 рр., 2012 – 2013 рр., 2017-2020 рр. У всі інші періоди часу досліджуваного періоду відбувалось зниження кількості вчителів у закладах загальної середньої освіти на рівні 1-3% в рік. Більш суттєве зниження кількості вчителів у закладах загальної середньої освіти відбулось у 2014 р. - на 11 % та у 2022 р. – на 8 %. Ця ситуація пояснюється зовнішніми чинниками, а саме: анексією Автономної Республіки Крим та частини Донецької і Луганської областей у 2014 р. та повномасштабною війною у 2022 р.

Місто Київ є найбільшим містом і столицею України. Аналіз динаміки основних економічних показників розвитку системи загальної середньої освіти міста Києва дозволив зробити наступні висновки (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Динаміка основних показників розвитку закладів загальної середньої освіти міста Києва за період 2018/19 - 2022/23 навчальні роки

Назва показника	Навчальні роки					Відхилення даних 2022/23 навч. р. від даних 2018/19 навч. р., %
	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	
Кількість закладів загальної середньої освіти у місті Києві, од.	505	535	566	579	568	12,47
Індекс зміни кількості закладів загальної середньої освіти у місті Києві, у % до попереднього року	-	1,06	1,06	1,02	0,98	-
Кількість учнів у закладах загальної середньої освіти міста Києва, тис. осіб	301,2	314,4	324,8	335,3	293,6	-2,52
Індекс зміни кількості учнів у закладах загальної середньої	-	1,04	1,03	1,03	0,87	-

Продовження табл. 2.3

освіти міста Києва, у % до попереднього року						
Кількість учнів в середньому на 1 заклад загальної середньої освіти, тис. осіб	0,59	0,59	0,57	0,58	0,52	- 11,86
Кількість вчителів у закладах загальної середньої освіти, тис. осіб	24,6	25,3	26,1	27,1	27,2	10,56
Індекс зміни кількості вчителів у закладах загальної середньої освіти, у % до попереднього року	-	1,03	1,03	1,04	1,00	-
Кількість вчителів у середньому на 1 заклад загальної середньої освіти, осіб	48	47	46	46	47	-2,08

Джерело: складено автором за даними Головного управління статистики міста Києва [105]

За результатами проведеного аналізу даних, які представлені в табл. 2.3, можна зробити наступні висновки. За досліджуваний період 2018 – 2022 рр. кількість закладів загальної середньої освіти у місті Києві, які фінансуються з бюджету міста Києва, зросла на 12,47 %. Кількість учнів у закладах загальної середньої освіти міста Києва за цей період зменшилась на 2,52 %. Зменшення на 13 % відбулось у 2022- 2023 навчальному році і це пов'язано із воєнним станом в Україні. Кількість вчителів у закладах загальної середньої освіти міста Києва зросла за досліджуваний період на 10,56 % і у 2022-2023 навчальному році майже не змінилась. середньорічне навантаження за кількістю учнів на один заклад загальної середньої освіти міста Києва коливалось від 590 учнів у 2019-2019 навчальному році до 520 учнів у 2022-2023 навчальному році. Безумовно, що в місті Києві є різні заклади загальної середньої освіти, є заклади з кількістю учнів 1200 -1400 учнів, є заклади з кількістю учнів 300 – 500 учнів. Тому середні

показники можуть свідчити більше про тенденції зростання або зменшення навантаження на один заклад. Темпи приросту кількості учнів у закладах загальної середньої освіти міста Києва у % до попереднього року склали 3-4 % щорічно, проте у 2022-2023 навчальному році зменшились на 13 %. Темпи приросту кількості вчителів у закладах загальної середньої освіти, у % до попереднього року були пропорційними до темпів приросту учнів і склали також 3-4 % щорічно, окрім 2022-2023 навчально року, у якому кількість вчителів залишилась на рівні попереднього навчального року. Середня кількість вчителів на один заклад загальної середньої освіти значно не змінилась, вона як була на рівні 48 вчителів на заклад у 2018-2019 навчальному році, так і в 2022-2023 навчальному році залишилась на рівні 47, зважаючи на зростання кількості закладів загальної середньої освіти та загальної кількості вчителів [106-108].

Фінансування організації освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти в Україні з 2014 р. відбувається за рахунок коштів місцевих бюджетів, які одержують кошти з Державного бюджету. Після завершення основного етапу адміністративно-територіальної реформи у 2021 р. фінансування закладів загальної середньої освіти здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів територіальними громадами. Фінансові ресурси за статтею видатків «Освіта» надходять у вигляді освітньої субвенції безпосередньо із Державного бюджету, що передбачено Бюджетним кодексом України [109, ст. 103-2]. Освітня субвенція може бути витрачена на оплату праці вчителів різних типів закладів загальної середньої освіти (загально освітні школи, ліцеї, гімназії, спецшколи, початкові школи, інклюзивно-ресурсні центри) [110-112]. Аналіз обсягу видатків Зведеного Державного бюджету України за статтею «Освіта» за період 2018-2022 рр. дозволив зробити висновок щодо щорічного зростання обсягів видатків на фінансування системи освіти (табл. 2.4). За проведеним аналізом темпів нарощування обсягів фінансування системи освіти України за рахунок коштів Державного бюджету можна зробити висновок, що найбільший приріст обсягів фінансування на систему освіти в Україні відбувся у 2021 р. (на 24 %), а зменшення обсягів фінансування

відбулось у 2022 р. (на 5 % менше, ніж у 2021 р.). Загальний обсяг видатків з Державного бюджету України за статтею «Освіта» за період 2018-2022 рр. зріс на 41,43 %.

Таблиця 2.4

Динаміка обсягів видатків Зведеного Державного бюджету України за статтею «Освіта» за період 2018 – 2022 рр.

Назва показника	Роки					Відхилення даних 2022 р. від даних 2018 р., %
	2018	2019	2020	2021	2022	
Обсяг видатків Державного бюджету України за статтею «Освіта», млрд. грн	21,0	23,8	25,2	31,2	29,7	41,43
Темпи зміни обсягів видатків Державного бюджету України за статтею «Освіта», у долях одиниць до попереднього року	1,18	1,13	1,06	1,24	0,95	-

Джерело: складено автором за даними Міністерства фінансів України [113]

Аналіз динаміки обсягів фінансування закладів загальної середньої освіти міста Києва за період 2018-2022 рр. показав тенденцію постійного зростання обсягів фінансування, яка уповільнилась у 2022 р. (табл. 2.5). Обсяги видатків бюджету міста Києва на організацію освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти на рік за період 2018-2022 рр. зросли у 2,23 рази. Темпи приросту цих обсягів були не однакові за роками. Найвищі темпи приросту відбулись у 2019 р. – індекс приросту 1,32 та у 2021 р. – індекс приросту 1,35. У 2018, 2020 та 2022 р. темп приросту видатків на організацію освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти міста Києва були уповільнені: 2018 р. – індекс приросту 1,01; 2020 р. - індекс приросту 1,16; 2022 р. - індекс приросту 1,09. Обсяг видатків бюджету міста Києва на організацію освітнього процесу у одному закладі загальної середньої освіти у середньому на рік за період 2018 – 2022 рр. зросли у 1,98 рази і склали від 11,22 млн. грн. в середньому на 1 заклад

загальної середньої освіти у 2018 р. до 22,32 млн. грн. в середньому на 1 заклад загальної середньої освіти у 2022 р.

Таблиця 2.5

Динаміка обсягів фінансування закладів загальної середньої освіти за кошти місцевого бюджету за період 2018-2022 рр.

Назва показника	Роки					Відхилення даних 2022 р. від даних 2018 р.
	2018	2019	2020	2021	2022	
Обсяг видатків бюджету міста Києва на організацію освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти на рік, тис. грн.	5 670 812,83	7 474 731,6	8 657 230,7	11 673 493,8	12 682 379,4	Зростання у 2,23 рази
Темпи зміни обсягів видатків бюджету міста Києва на організацію освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти, долі одиниць до попереднього року	1,01	1,32	1,16	1,35	1,09	-
Обсяг видатків бюджету міста Києва на організацію освітнього процесу у одному закладі загальної середньої освіти у середньому на рік, тис. грн.	11229,33	13971,46	15295,46	20161,47	22328,13	Зростання у 1,98 рази
Темпи зміни обсягів видатків бюджету міста Києва на організацію освітнього процесу у одному закладі загальної середньої освіти у середньому на рік, долі одиниць до попереднього року	1,12	1,24	1,09	1,32	1,11	-
Обсяг видатків бюджету міста Києва на організацію освітнього процесу у одному закладах						

Продовження табл. 2.5

загальної середньої освіти у розрахунку на 1 учня в середньому на рік, тис. грн.	20,8	26,4	30,3	38,9	41,7	Зростання у 2,00 рази
--	------	------	------	------	------	-----------------------

Джерело: складено автором за даними Головного управління статистики міста Києва та Річних Звітів міста Києва [104, 114-118]

Темпи приросту обсягів фінансування окремих закладів загальної середньої освіти співпадають із темпами приросту загальних видатків на всі заклади загальної середньої освіти міста Києва. Обсяги видатків бюджету міста Києва на організацію освітнього процесу у одному закладах загальної середньої освіти у розрахунку на 1 учня в середньому на рік за період 2018 – 2022 рр. зросли у 2,0 рази і склали: 20,8 тис. грн. у 2018 р. і 41,7 тис. грн. у 2022 р.

Питома вага непедагогічного персоналу у загальній кількості персоналу шкіл коливається від 20 % до 45 %. За Концепцією нової української школи тривалість загальної середньої освіти передбачено здійснювати протягом 12 років. Якщо за Конституцією України держава зобов'язана надати можливість отримати повну загальну середню освіту всім громадянам України, то, зважаючи, переважно на бюджетне фінансування закладів загальної середньої освіти, видатки бюджету на освіту зростатимуть [119-120].

Для вдосконалення механізму фінансування загальної середньої освіти в Україні доцільно застосувати досвід розвинутих країн щодо побудови фінансових відносин між державою та закладами освіти на основі концепції субсидіарності, який дозволяє зробити фінансові взаємовідносини між різними рівнями в освітній сфері більш гнучкими.

2.2. Аналіз ефективності фінансування закладів загальної середньої освіти за рахунок бюджетних коштів

Фінансування закладів загальної середньої освіти відбувається за рахунок коштів державного бюджету, у тому числі надання освітніх субвенцій місцевим

бюджетам, коштів місцевого бюджету, а також інших джерел не заборонених законодавством [49, ст. 58: 41, ст. 78]. Заклади загальної середньої освіти міста Києва фінансуються за рахунок коштів місцевого бюджету і інших джерел, не заборонених законодавством. В місті Києві головними розпорядниками бюджетних коштів на утримання та підтримку закладів загальної середньої освіти є райони в місті Києві державні адміністрації. Відповідно до Бюджетного кодексу України головні розпорядники забезпечують цільове та ефективне використання бюджетних коштів, здійснюють управління ними та подають в встановленому порядку бюджетні запити на відповідний рік з обґрунтуваннями та фінансово-економічними розрахунками. Розрахунок обсягу бюджетних видатків проводиться з урахуванням різних чинників: рівня інфляції в країні, кількості учнів в закладі освіти, забезпечення безпеки учнів під час освітнього процесу та забезпечення побутових умов в закладах загальної середньої освіти для організації освітнього процесу. Питання безпечних умов освітнього процесу набуло особливої актуальності під час повномасштабної війни в Україні. Для закладів загальної середньої освіти міста Києва у 2022 р. для облаштування укриттів додатково було виділено із бюджету міста 247 млн. грн. Фінансування закладів загальної середньої освіти за рахунок коштів місцевого бюджету передбачає фінансове забезпечення обов'язкових витрат, зокрема, заробітної плати вчителів та інших працівників закладів освіти. Питома вага видатків на заробітну плату працівникам закладів загальної середньої освіти міста Києва склала у 2022 р. 75,83% у загальних витратах на організацію освітнього процесу.

В бюджеті м. Києва за період 2018-2022 рр. на забезпечення належних умов функціонування і розвитку закладів освіти за рахунок видатків загального фонду місцевого бюджету за напрямом «Освіта» передбачалося щорічне збільшення видатків (табл. 2.6). За результатами проведеного аналізу можна зробити наступні висновки. Обсяг видатків з бюджету міста Києва за рахунок загального фонду за напрямом «Освіта» за період 2018-2022 рр. зріс майже вдвічі, у 1,99 рази. У тому числі видатки із бюджету міста Києва на заробітну плату працівникам сфери освіти за досліджуваний період зросли у 2,02 рази.

Питома вага видатків на заробітну плату у загальних видатках бюджету міста Києва на освіту склала у 2022 р. 75,83 % і за п'ять досліджуваних років зросла на 0,77 %. Треба зауважити, що видатки на заробітну плату працівників освіти складають більшу частину видатків на освіту з бюджету міста Києва [121, 122].

Таблиця 2.6

Динаміка структури видатків загального фонду бюджету міста Києва за напрямом «Освіта» за економічною класифікацією за період 2018-2022 рр.

Назва показника	Роки					Відхилення даних 2022 р. від даних 2018 р., %
	2018	2019	2020	2021	2022	
Обсяг видатків з бюджету міста Києва за рахунок загального фонду за напрямом «Освіта», млн. грн.	12 254, 8	15 314, 9	18 038, 3	21 960, 3	24 469, 3	Зросло у 1,99 рази
У тому числі: - заробітна плата з нарахуваннями, млн. грн.	9197,9	11288, 9	13332,5	17593,7	18554,3	Зросло у 2,02 рази
Питома вага витрат на заробітну плату у загальних видатках бюджету міста Києва на освіту, %	75,06	73,71	73,91	80,11	75,83	0,77
- комунальні послуги та енергоносії, млн. грн.	1341,2	1453,5	1528,3	1251,9	1921,6	Зросло у 1,43 рази
Питома вага витрат на комунальні послуги та енергоносії у загальних видатках бюджету міста Києва на освіту, %	10,94	9,49	8,47	5,70	7,85	-3,09
- харчування та медикаменти, млн. грн.	502,7	564,0	909,0	467,3	458,4	- 8,81
Питома вага витрат на харчування та медикаменти у загальних видатках бюджету міста Києва на освіту, %	4,10	3,68	5,04	2,13	1,87	- 2,23
- стипендії та допомога, млн. грн.	340,2	200,7	208,1	234,7	366,0	7,58
Питома вага витрат на стипендії та допомогу у загальних видатках	2,77	1,31	1,15	1,07	1,49	- 1,28

Продовження табл. 2.6

бюджету міста Києва на освіту, %						
- інші поточні видатки, млн. грн.	872,6	1807,4	2060,2	2412,5	3168,9	Зросло у 3,63 рази
Питома вага витрат на інші поточні видатки у загальних видатках бюджету міста Києва на освіту, %	7,13	11,81	11,43	10,99	12,96	5,83

Джерело: складено автором за даними Звітів КМДА [114-118]

Видатки на компенсацію витрат закладів освіти на комунальні послуги та енергоносії зросли за період 2018-2022 рр. у 1,43 рази. Питома вага видатків на комунальні послуги та енергоносії у 2022 р. склала 7,85 %. Видатки на харчування та медикаменти у закладах освіти за досліджуваний період зменшились на 8,81 %. Питома вага видатків на харчування та медикаменти у закладах освіти склала у 2022 р. 1,87 % у загальних видатках бюджету міста Києва на освіту. Видатки на стипендії та допомогу в системі освіти міста Києва за досліджуваний період зросли на 7,58 %. Питома вага стипендій та допомоги у 2022 р. склала 1,49 % у загальних видатках бюджету міста Києва на освіту. Інші поточні видатки у закладах освіти за досліджуваний період 2018-2022 рр. зросли у 3,63 рази. Питома вага інших поточних видатків склала у 12,96 % у загальних видатках бюджету міста Києва на освіту. З проведеного аналізу динаміки структури видатків загального фонду бюджету міста Києва за напрямом «Освіта» за економічною класифікацією за період 2018-2022 рр. можна зробити висновок, що суми видатків на покриття всіх видів витрат в системі освіти міста Києві, які передбачені економічною класифікацією щорічно зростають. Найбільшу питому вагу у видатках із бюджету міста Києва на систему освіти займають видатки на заробітну плату та єдиний соціальний внесок. Відмічене зростання видатків на компенсацію витрат закладів освіти за отримані комунальні послуги за період 2018-2033 рр. у 1,43 рази. Відмічене зростання інших поточних видатків за той же період часу у 3,63 рази.

З бюджету міста Києва виділяються кошти на покращення матеріально-технічного оснащення закладів загальної середньої освіти (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Динаміка видатків з бюджету міста Києва на покращення матеріально-технічного стану закладів загальної середньої освіти за період 2018-2022 рр.

Назва показника	Роки					Відхилення даних 2022 р. від даних 2018 р., %
	2018	2019	2020	2021	2022	
Обсяг видатків з бюджету міста Києва на покращення матеріально-технічної бази закладів загальної середньої освіти, млн. грн.	1012,5	914,8	1665,3	1128,1	586,5	-42,07
З них на: - капітальний ремонт приміщень закладів загальної середньої освіти, млн. грн.	723,1	686,9	1021,4	734,4	506,2	- 29,99
Питома вага витрат на капітальний ремонт приміщень закладів загальної середньої освіти у загальних видатках бюджетних коштів на покращення матеріально-технічної бази закладів загальної середньої освіти, %	71,42	75,1	61,33	65,11	86,31	14,89
- придбання обладнання довгострокового користування, млн. грн.	289,4	227,9	643,9	393,7	80,3	- 72,25
Питома вага витрат на придбання обладнання довгострокового користування у загальних видатках бюджетних коштів на покращення матеріально-технічної бази закладів загальної середньої освіти, %	28,58	24,9	38,67	34,89	13,69	- 11,89

Джерело: складено автором за даними Звітів КМДА [114 - 118]

Результати аналізу динаміки видатків бюджету міста Києва на покращення матеріально-технічного стану закладів загальної середньої освіти дозволив зробити висновок, що за досліджуваний період 2018-2022 рр. обсяг цих видатків зменшився на 42,07 %. Результати аналізу динаміки видатків бюджету міста Києва на покращення матеріально-технічного стану закладів загальної середньої освіти дозволив зробити висновок, що за досліджуваний період 2018-2022 рр. обсяг цих видатків зменшився на 42,07 %. У 2022 р. на усунення пошкоджень та руйнувань будівель закладів загальної середньої освіти міста Києва додатково були виділено бюджетних коштів на суму 196,1 млн. грн. Видатки бюджету міста Києва на покращення матеріально-технічної бази закладів загальної середньої освіти поділяють на 2 групи: видатки на капітальний ремонт приміщень закладів загальної середньої освіти та видатки на придбання обладнання довгострокового користування. Аналіз динаміки видатків на капітальний ремонт приміщень закладів загальної середньої освіти міста Києва за період 2018-2022 рр. показав, що загальний обсяг видатків зменшився на 29,99 %. Питома вага видатків на капітальний ремонт приміщень закладів загальної середньої освіти у загальних видатках бюджетних коштів на покращення матеріально-технічної бази закладів загальної середньої освіти за період 2018-2022 рр. коливалась від 71,42 % у 2018 р. до 86,31 % у 2022 %. Питома вага видатків на придбання обладнання довгострокового користування у загальних видатках бюджетних коштів на покращення матеріально-технічної бази закладів загальної середньої освіти за період 2018-2022 рр. коливалась від 13,69 % у 2022 р. до 38,67 % у 2020 р.

Структура видатків з бюджету міста Києва на здійснення капітальних ремонтів приміщень закладів загальної середньої освіти за період 2018-2022 рр. наступна.

У 2018 р. на капітальний ремонт закладів освіти витрачено коштів з бюджету міста Києва в обсязі 723 064,2 тис. грн, (у т.ч. залишки субвенції за 2017 рік на здійснення заходів соціально-економічного розвитку окремих територій – 3 783,0 тис. грн), це: капітальний ремонт та облаштування майданчиків у

193 закладах – 122 683,3 тис. грн, капітальний ремонт будівель у 84 закладах – 107 558,7 тис. грн, капітальний ремонт приміщень у 132 закладах – 81 316,1 тис. грн, заміну вікон у 172 закладах – 77 763,6 тис. грн, капітальний ремонт харчоблоків у 55 закладах – 33 139,5 тис. грн, ремонт фасадів у 59 закладах – 83 464,5 тис. грн, капітальний ремонт спортивних залів та допоміжних приміщень у 28 закладах – 39 645,4 тис. грн, створення безбар'єрного середовища у 150 закладах – 38 186,8 тис. грн, благоустрій територій закладів у 72 закладах – 37 690,6 тис. грн, капремонт покрівель у 59 закладах – 29 419,2 тис. грн, капітальний ремонт мереж у 48 закладах – 21 665,6 тис. грн, капітальний ремонт місць загального користування у 37 закладах – 14 849,7 тис. грн, відновлення груп у 17 навчальних закладах – 15 353,0 тис. грн, ремонт басейну у 2 закладах – 13 623,0 тис. грн, ремонт вхідних груп у 13 закладах – 2 511,1 тис. грн, ремонт пралень у 9 закладах – 2 204,2 тис. грн, ремонт їдалень у 2 закладах – 1 176,5 тис. грн, ремонт квартир у прийомних сім'ях – 813,4 тис. грн.

У 2019 р. на капітальний ремонт закладів освіти витрачено коштів з бюджету міста Києва в обсязі 686 979,8 тис. грн, у тому числі на: ремонт приміщень у 53 закладах – 94 812,9 тис. грн; створення безбар'єрного середовища у 22 закладах – 6 287,8 тис. грн; благоустрій територій закладів у 13 закладах – 9 695,7 тис. грн; відновлення приміщень класів у 9 закладах – 6 949,8 тис. грн; заміну вікон у 108 закладах – 58 352,6 тис. грн; капітальний ремонт асфальтного покриття 11 закладів – 3 697,1 тис. грн; басейну у 3 закладах – 2 033,3 тис. грн; вхідних груп у 6 закладах – 1 484,4 тис. грн; мереж у 104 закладах – 32 925,7 тис. грн; місць загального користування у 29 закладах – 13 051,9 тис. грн; огорожі у 20 закладах – 14 516,0 тис. грн; покрівель у 69 закладах – 46 941,8 тис. грн; пралень у 13 закладах – 4 444,3 тис. грн; приміщень у 111 закладах – 120 736,7 тис. грн; спортивних залів та допоміжних приміщень у 21 закладі – 22 459,4 тис. грн; стадіонів та спортивних майданчиків 12 закладів – 27 028,4 тис. грн; фасадів у 66 закладах – 100 579,3 тис. грн; харчоблоків у 39 закладах – 37 773,4 тис. грн; тіньових навісів та ігрових майданчиків у 46

зкладах – 17 922,4 тис. грн; підсилення фундаменту 9 закладів – 16 630,3 тис. грн; протипожежні роботи у 3 закладах – 1 989,5 тис. грн; на реалізацію громадських проектів в частині капітального ремонту у 41 закладі – 32 121,8 тис. грн; ремонтно-реставраційні роботи у 2 закладах – 14 545,3 тис. грн.

У 2020 р. на капітальний ремонт закладів освіти витрачено коштів з бюджету міста Києва в обсязі 1 021 468,0 тис. грн, у тому числі: ремонт будівель у 52 закладах – 192 587,2 тис. грн; створення безбар'єрного середовища у 21 закладі – 6 840,9 тис. грн; благоустрій територій закладів у 26 закладах – 49 746,2 тис. грн; відновлення груп у 8 закладах – 4 997,4 тис. грн; заміну вікон у 100 закладах – 73 314,8 тис. грн; капітальний ремонт асфальтного покриття 15 закладів – 8 387,5 тис. грн; басейну у 3 закладах – 4 598,3 тис. грн; вхідних груп у 10 закладах – 3 682,6 тис. грн; мереж у 116 закладах – 39 368,1 тис. грн; місць загального користування у 111 закладах – 49 597,2 тис. грн; огорожі у 30 закладах – 25 136,3 тис. грн; покрівель у 88 закладах – 57 921,9 тис. грн; пралень у 14 закладах – 4 581,4 тис. грн; приміщень у 96 закладах – 114 074,3 тис. грн; спортивних залів та допоміжних приміщень у 21 закладі – 26 845,5 тис. грн; стадіонів та спортивних майданчиків 18 закладів – 25 724,4 тис. грн; фасадів у 78 закладах – 121 378,0 тис. грн; харчоблоків у 102 закладах – 88 528,0 тис. грн; тіньових навісів та ігрових майданчиків у 47 закладах – 41 006,9 тис. грн; підсилення фундаменту 6 закладів – 12 359,9 тис. грн; протипожежні роботи у 3 закладах – 3 321,2 тис. грн; на реалізацію громадських проектів в частині капітального ремонту у 35 закладі – 27 308,1 тис. грн; ремонтно-реставраційні роботи у 2 закладах – 17 808,9 тис. грн; за рахунок субвенції з державного бюджету на реалізацію програми «Спроможна школа для кращих результатів» - 19 980,2 тис. грн.

У 2021 р. на капітальний ремонт закладів освіти витрачено коштів з бюджету міста Києва в обсязі 734 470,3 тис. грн, у тому числі: безбар'єрне середовище у 10 закладах – 5 823,2 тис. грн; благоустрій територій у 8 закладах – 11 689,1 тис. грн; відновлення груп у 6 закладах – 6 082,3 тис. грн; виконання

громадських проектів-переможців конкурсу у 37 закладах – 44 917,0 тис. грн; заміну вікон у 77 закладах – 59 593,0 тис. грн; капітальний ремонт асфальтного покриття 11 закладів – 5 408,7 тис. грн; капітальний ремонт будівель та прибудинкової території 35 закладів – 114 125,2 тис. грн; входних груп у 6 закладах – 3 652,8 тис. грн; їдальні одного закладу – 1 443,5 тис. грн; інженерних мереж у 34 закладах – 25 490,5 тис. грн; місць загального користування у 50 закладах – 26 119,4 тис. грн; огорожі 33 закладів – 35 782,1 тис. грн; покрівель у 46 закладах – 42 405,7 тис. грн; пралень у 7 закладах – 2 656,4 тис. грн; капітальний ремонт приміщень 84 закладів – 104 095,5 тис. грн; спортивних залів та допоміжних приміщень 8 закладів – 9 843,1 тис. грн; стадіонів та спортивних майданчиків у 17 закладах – 29 101,5 тис. грн; фасадів 50 закладів – 94 106,8 тис. грн; харчоблоків у 58 закладах – 80 247,8 тис. грн; тіньових навісів та ігрових майданчиків 32 закладів – 19 294,4 тис. грн; підсилення фундаменту 2 закладів – 6 210,1 тис. грн; протипожежні заходи одного закладу – 563,3 тис. грн; ремонтно-реставраційні роботи одного закладу – 5 818,9 тис. грн; реконструкція закладів освіти 82 998,9 тис. грн.

У 2022 р. на капітальний ремонт закладів освіти витрачено коштів з бюджету міста Києва в обсязі 506 173,3 тис. грн, в тому числі: фасадів 42 закладів – 119 685,9 тис. грн; найпростіших укриттів та захисних споруд цивільного захисту 132 закладів – 117 494,8 тис. грн; заміну вікон у 70 закладах – 106 815,3 тис. грн; капітальний ремонт приміщень 17 закладів – 50 345,7 тис. грн; капітальний ремонт будівель та прибудинкової території 7 закладів – 42 037,0 тис. грн; покрівель у 18 закладах – 17 561,7 тис. грн; харчоблоків у 3 закладах – 11 702,6 тис. грн; будівель 9 закладів – 10 584,5 тис. грн; місць загального користування у 12 закладах – 9 686,7 тис. грн; спортивних залів та допоміжних приміщень 5 закладів – 9 594,0 тис. грн; протипожежні заходи одного закладу – 8 053,0 тис. грн; встановлення автономного джерела електропостачання у одному закладі – 1 465,2 тис. грн; виконання громадських проектів-переможців конкурсу у

2 закладах – 1 127,3 тис. грн; вхідних груп у одному закладі – 19,6 тис. грн. У 2022 р. з бюджету міста Києва було додатково виділено коштів на обладнання захисних укриттів у закладах загальної середньої освіти у сумі 247 млн. грн. [119].

У 2018 р. на придбання обладнання довгострокового користування було витрачено коштів з бюджету міста Києва в обсязі 289 471,7 тис. грн, (в т.ч. за рахунок субвенції на надання державної підтримки особам з особливими потребами – 5 170,1 тис. грн, освітньої субвенції на придбання обладнання – 45 749,0 тис. грн, на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа» - 1 203,7 тис. грн, на модернізації та оновлення Київського професійного ліцею будівництва і комунального господарства та Державного навчального закладу «Київський центр професійно-технічної освіти» - 4 757,2 тис. грн, залишки субвенції за 2017 рік на здійснення заходів соціально-економічного розвитку окремих територій – 1 350,0 тис. грн), це: обладнання для харчоблоків 343 закладів – 16 127,2 тис. грн, меблів для 204 закладів – 18 149,5 тис. грн, прального обладнання для 90 закладів – 2 036,7 тис. грн, професійного обладнання та інвентарю для 70 закладів – 45 610,2 тис. грн, природничо-математичних кабінетів для 155 закладів – 33 268,7 тис. грн, комп'ютерної техніки для 586 закладів – 93 053,7 тис. грн, оргтехніки для 234 закладів – 34 393,8 тис. грн, спортивного обладнання для 24 закладів – 4 672,7 тис. грн, побутової техніки для 51 закладу – 3 482,4 тис. грн, ігрового обладнання для 39 закладів – 4 783,3 тис. грн, музичного обладнання для 18 закладів – 4 724,5 тис. грн, медичного обладнання для 11 закладів – 1 143,1 тис. грн, створення STEM – центрів у 67 закладах – 14 881,8 тис. грн, обладнання квартир у прийомних сім'ях – 12 491,6 тис. грн та інше обладнання на суму 652,5 тис. грн.

У 2019 р. на придбання обладнання довгострокового користування було витрачено коштів з бюджету міста Києва в обсязі 227 864,0 тис. грн, (в т.ч. за рахунок субвенції на надання державної підтримки особам з особливими потребами – 17 748,1 тис. грн, освітньої субвенції на придбання обладнання –

22 155,5 тис. грн, на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа» - 20 334,6 тис. грн, на модернізації та оновлення Київського професійного енергетичного ліцею – 437,6 тис. грн, субвенції на підвищення якості освіти – 23 642,0 тис. грн), це: комп'ютерна техніка для 445 закладів – 95 843,6 тис. грн, ігрове обладнання для 79 закладів – 5 103,9 тис. грн, меблі для 117 закладів – 9 265,8 тис. грн, музичне обладнання для 23 закладів – 5 663,7 тис. грн, обладнання для природничо-математичних кабінетів у 88 закладах – 13 556,5 тис. грн, обладнання для харчоблоків 114 закладам – 6 354,0 тис. грн, оргтехніка для 247 закладів – 41 463,9 тис. грн, побутове та технічне обладнання 43 закладам – 4 531,6 тис. грн, професійне обладнання та інвентар для 122 закладів – 27 745,7 тис. грн, спортивне обладнання для 60 закладів – 8 003,6 тис. грн, створення STEM – центрів у 6 закладах – 1 628,7 тис. грн, пральне обладнання для 33 закладів – 678,1 тис. грн, медичне обладнання для 30 закладів – 3 745,1 тис. грн, придбання автомобіля для 2 закладів – 3 828,4 тис. грн та інше обладнання на суму 451,4 тис. грн.

У 2020 р. було витрачено коштів з бюджету міста Києва на придбання обладнання довгострокового користування в обсязі 643 870,3 тис. грн, (в т.ч. за рахунок субвенції на надання державної підтримки особам з особливими потребами – 8 893,9 тис. грн, освітньої субвенції на придбання обладнання – 59 605,5 тис. грн, на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа» - 24 162,4 тис. грн, субвенції на створення навчально-практичних центрів сучасної професійної (професійно-технічної) освіти – 8 402,8 тис. грн), це: комп'ютерна техніка для 816 закладів – 187 915,9 тис. грн, ігрове обладнання для 282 закладів – 47 798,3 тис. грн, меблі для 32 закладів – 6 362,2 тис. грн, музичне обладнання для 130 закладів – 20 779,7 тис. грн, обладнання для природничо-математичних кабінетів у 44 закладах – 13 849,2 тис. грн, обладнання для харчоблоків 576 закладам – 135 664,1 тис. грн, оргтехніка для 484 закладів – 84 548,1 тис. грн, побутове та технічне обладнання 233 закладам – 36 420,9 тис. грн, професійне обладнання та інвентар для 185 закладів – 55 338,8 тис. грн, спортивне обладнання для

97 закладів – 10 998,7 тис. грн, створення STEM – центрів у 63 закладах – 28 372,8 тис. грн, пральне обладнання для 234 закладів – 8 664,1 тис. грн, медичне обладнання для 29 закладів – 2 629,6 тис. грн, придбання автомобіля для 2 закладів – 2 007,5 тис. грн та інше обладнання на суму 2 520,4 тис. грн.

У 2021 р. на придбання обладнання було витрачено коштів з бюджету міста Києва в обсязі 310 711,4 тис. грн, в тому числі: комп'ютерної техніки – 127 981,4 тис. грн; обладнання для харчоблоків – 39 615,6 тис. грн; ігрового обладнання – 8 617,3 тис. грн; музичного обладнання – 3 521,1 тис. грн; професійного обладнання на інвентарю – 57 748,3 тис. грн; оргтехніки – 37 658,2 тис. грн; технічного обладнання – 3 961,5 тис. грн; спортивного обладнання – 6 166,9 тис. грн; обладнання для природничо-математичних кабінетів, ресурсних кімнат – 2 736,0 тис. грн; обладнання для STEM-центрів – 16 751,8 тис. грн; прального обладнання – 2 482,6 тис. грн; підручників – 583,4 тис. грн; меблів – 1 032,5 тис. грн; медичного обладнання – 400,10 тис. грн; автомобіля – 988,0 тис. грн; модульних індивідуальних теплових пунктів – 466,8 тис. грн.

У 2022 р. на придбання обладнання було витрачено коштів з бюджету міста Києва в обсязі 80 389,2 тис. грн, у тому числі: комп'ютерної техніки – 7 765,5 тис. грн; обладнання для харчоблоків – 6 933,0 тис. грн; побутового та технічного обладнання – 7 492,9 тис. грн; професійного обладнання на інвентарю – 4 108,6 тис. грн; генераторів – 42 959,1 тис. грн; мініелектростанцій – 6 627,9 тис. грн; обігрівачів – 3 112,9 тис. грн; туалет-кабін – 1 368,2 тис. грн; меблів – 21,1 тис. грн.

Заклади загальної середньої освіти за законодавством України можуть бути державної, комунальної та приватної форми власності. Кількість закладів загальної середньої освіти приватної форми власності в місті Києві обмежена. Проте зі змінами у законодавстві України у 2019 р. щодо можливості отримання освітньої субвенції з державного бюджету України закладами загальної середньої освіти приватної форми власності на оплату праці педагогічних працівників, їх кількість, починаючи з 2020 р., почала зростати [120] (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

**Динаміка кількості приватних закладів загальної середньої освіти міста
Києва, які отримують освітню субвенцію**

Назва показника	Роки				Відхилення даних 2023 р. від даних 2020 р., %
	2020	2021	2022	2023 (план)	
Загальна кількість закладів загальної середньої освіти, які фінансуються із бюджету міста Києва, закладів	427	425	423	397	- 7,02
Кількість приватних закладів загальної середньої освіти міста Києва, які отримують освітню субвенцію, закладів	34	62	78	86	Зростання у 2,53 рази
Питома вага кількості приватних закладів загальної середньої освіти міста Києва, які отримують освітню субвенцію, у загальній кількості закладів загальної середньої освіти міста Києва, %	7,96	14,59	18,44	21,66	13,7
Обсяг фінансування закладів загальної середньої освіти міста Києва, млн. грн.	9593,6	11673,4	12682,3	10267,4	7,02
Обсяг фінансування приватних закладів загальної середньої освіти міста Києва, які отримують освітню субвенцію, тис. грн.	63,81	124,90	210,78	203,16	Зростання у 3,18 рази
Питома вага обсягів фінансування приватних закладів загальної середньої освіти міста Києва, які отримують освітню субвенцію, у загальному обсязі фінансування закладів загальної середньої освіти, %	0,66	1,06	1,66	1,98	1,32

Джерело: складено автором за даними бюджетних запитів та звітів районних в м. Києві державних адміністрацій

За результатами проведеного аналізу можна зробити наступні висновки. Кількість закладів загальної середньої освіти, фінансування діяльності яких здійснюється за рахунок видатків із бюджету міста Києва, за період 2020-2023 рр., зменшилось на 7,02 %. Кількість приватних закладів загальної середньої освіти міста Києва, які отримують освітню субвенцію, за той же період зросла у 2,53 рази. Питома вага кількості приватних закладів загальної середньої освіти міста Києва, які отримують освітню субвенцію, у загальній кількості закладів загальної середньої освіти міста Києва, у 2023 р. склала 21,66 %. Обсяг фінансування закладів загальної середньої освіти міста Києва за 2020-2023 рр. зріс на 7,02 %. Обсяг фінансування приватних закладів загальної середньої освіти міста Києва, які отримують освітню субвенцію, за той же період зріс у 3,18 рази. Питома вага обсягів фінансування приватних закладів загальної середньої освіти міста Києва, які отримують освітню субвенцію, у загальному обсязі фінансування закладів загальної середньої освіти, зросла з 0,66 % у 2020 р. до 1,98 % у 2023 р. Зростання кількості приватних закладів загальної середньої освіти міста Києва, які отримують освітню субвенцію, за короткий період 2020-2023 рр. свідчить про те, що зростає зацікавленість батьків надати освіту своїй дитині у приватній школі і цей вид бізнесу є цікавим для підприємців [123].

Результати проведеного аналізу щодо динаміки обсягів фактичних витрат бюджетних коштів міста Києва на забезпечення освітнього процесу на 1 учня в рік в закладах загальної середньої освіти комунальної та приватної форм власності наведені в табл. 2.9. За результатами проведеного аналізу можна зробити наступні висновки. Фактичні витрати бюджетних коштів на забезпечення освітнього процесу на 1 учня в рік в закладі загальної середньої освіти комунальної форми власності зменшились у 2023 р. на 10,06 % у порівнянні із довоєнним 2021 р., що викликано війною, зміною організаційних форм навчання, плинністю контингенту та кадрів, необхідністю спрямовувати бюджетні кошти на створення безпечних умов в закладах освіти.

Таблиця 2.9

Динаміка обсягів фактичних витрат бюджетних коштів міста Києва на забезпечення освітнього процесу на 1 учня в рік в закладах загальної середньої освіти комунальної та приватної форми власності

Назва показника	Роки					Відхилення даних 2023 р. від даних 2019 р.
	2019	2020	2021	2022	2023	
Фактичні середні витрати бюджетних коштів на забезпечення освітнього процесу (оплата праці з нарахуваннями) на 1 учня в рік у закладах загальної середньої освіти комунальної форми власності, тис. грн.	21223	23463	30168	29047	27132	27,84
Індекс зміни фактичних середніх витрат бюджетних коштів на забезпечення освітнього процесу на 1 учня в рік у закладах загальної середньої освіти комунальної форми власності, долі одиниць	1,02	1,11	1,29	0,96	0,93	-
Фактичні середні витрати бюджетних коштів на забезпечення освітнього процесу (оплата праці педагогічних працівників з нарахуваннями) на 1 учня в рік у закладах загальної середньої освіти приватної форми власності, тис. грн.	Н.д.	6152,7	11969,6	9216,6	7287,7	18,45
Індекс зміни фактичних середніх витрат бюджетних коштів на забезпечення освітнього процесу на 1 учня в рік у закладах						

Продовження табл.2.9

загальної середньої освіти приватної форми власності, долі одиниць	-	-	1,94	0,77	0,79	-
Питома вага фактичних витрати бюджетних коштів на забезпечення освітнього процесу на 1 учня в рік в закладі загальної середньої освіти приватної форми власності у порівнянні із закладом загальної середньої освіти комунальної форми власності, %	-	26,22	39,67	31,73	26,86	0,64

Джерело: складено автором за даними бюджетних запитів та звітів районних в м. Києві державних адміністрацій

За період 2019 – 2021 рр. відбувалось постійне зростання фактичних витрат бюджетних коштів на забезпечення освітнього процесу на 1 учня в рік в закладах загальної середньої освіти комунальної форми власності. Обсяг фактичних середніх витрат бюджетних коштів на забезпечення освітнього процесу на 1 учня в рік у закладах загальної середньої освіти комунальної форми власності за період 2019-2021 рр. зріс на 42,15 %, а у 2022 р. зменшився на 3,72 % у порівнянні з 2021 р. і у 2023 р. зменшився на 6,59 % у порівнянні із 2022 р. Обсяг фактичних середніх витрат бюджетних коштів на забезпечення освітнього процесу (оплата праці педагогічних працівників з нарахуваннями) на 1 учня в рік у закладах загальної середньої освіти приватної форми власності у 2023 р. зріс на 18,45 % у порівнянні із 2020 р. У 2021 р. Обсяг фактичних витрат на забезпечення організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти міста Києва, які отримують освітню субвенцію, у 2021 р. зріс майже вдвічі у порівнянні з попереднім 2020 р., проте у 2022 р. відмічене зниження обсягів фінансування на 23,00 % у порівнянні із 2021 р. і у 2023 р. знизився на 20,93 % у порівнянні із 2022 р.

Зменшення обсягів фінансування закладах загальної середньої освіти приватної форми власності за рахунок освітньої субвенції у 2023 р. викликано

війною в Україні. Питома вага фактичних витрати бюджетних коштів на забезпечення освітнього процесу на 1 учня в рік в закладі загальної середньої освіти приватної форми власності у порівнянні із закладом загальної середньої освіти комунальної форми власності склала у 2023 р. 26,86 % і необхідно відмітити тенденцію до зростання питомої ваги за період 2020-2023 рр. на 0,64 %.

За кожним окремим закладом загальної середньої освіти розраховуються планові та фактичні затрати на надання освітніх послуг одному учневі закладу. За проведеним аналізом відхилення фактичних та планових витрат на надання освітніх послуг одному учневі закладами загальної середньої освіти комунальної власності міста Києва зроблено висновок, що фактичні витрати в середньому перевищували планові на 0,13 %. Це надає можливість стверджувати, що більшість витрат, необхідних для забезпечення якісних освітніх послуг, забезпечується за рахунок бюджетних коштів. При розрахунку обсягу рівня бюджетної забезпеченості 1 учня закладу загальної середньої освіти комунальної власності міста Києва беруться до уваги наступні показники: загальна чисельність учнів окремого закладу; граничний обсяг видатків загального фонду, затверджений на 01.01 поточного бюджетного періоду, який включає витрати на організацію навчального процесу (КЕКВ 2210, 2220, 2240, 2270); фактична наповнюваність класів на початковому, базовому та профільному рівнях повної загальної середньої освіти закладу освіти; фактична кількість сформованих класів окремого закладу освіти; середній показник площі на 1 учня по місту, обчислений як відношення загальної площі приміщень до загального обсягу контингенту учнів закладу загальної середньої освіти м. Києва; прогнозний індекс споживчих цін у плановому (прогнозованому) бюджетному періоді, визначений в установленому порядку. На основі розрахунку бюджетної забезпеченості 1 учня закладу загальної середньої освіти комунальної власності міста Києва визначаються бюджетні витрати на кожний заклад загальної середньої освіти на рік з урахуванням критеріїв, які впливають на утримання закладу освіти та забезпечення освітнього процесу [124].

Заклади загальної середньої освіти крім бюджетного фінансування отримують ще додаткове фінансування за рахунок власних надходжень та благодійних внесків (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Динаміка забезпечення основної діяльності закладів загальної середньої освіти міста Києва за рахунок різних джерел за період 2018-2022 рр.

Назва показника	Роки					Відхилення даних 2022 р. від даних 2018 р., %
	2018	2019	2020	2021	2022	
Обсяг видатків з бюджету міста Києва за рахунок загального фонду за напрямом «Освіта», млн. грн.	12 254, 8	15 314, 9	18 038, 3	21 960, 3	24 469, 3	Зросло у 1,99 рази
Обсяг видатків на забезпечення основної діяльності установ та закладів освіти за рахунок власних надходжень та благодійних внесків по спеціальному фонду, млн. грн. в рік	1649,2	1416,5	1115,3	1929,4	691,0	- 58,1
Темпи зміни обсягів видатків на забезпечення основної діяльності установ та закладів освіти за рахунок власних надходжень та благодійних внесків по спеціальному фонду, у долях одиниць до попереднього року	1,80	0,86	0,79	1,73	0,36	-

Джерело: складено автором за даними Звітів КМДА [114-118]

Протягом поточного 2018 року спрямовано на забезпечення основної діяльності установ та закладів освіти за рахунок власних надходжень та благодійних внесків по спеціальному фонду видатки в сумі 1 649 220,9 тис. грн, що більше на 80,3 % з аналогічним періодом. Протягом поточного 2019 року спрямовано на забезпечення основної діяльності установ та закладів освіти за

рахунок власних надходжень та благодійних внесків по спеціальному фонду видатки в сумі 1 416 585,4 тис. грн. Протягом поточного 2020 року спрямовано на забезпечення основної діяльності установ та закладів освіти за рахунок власних надходжень та благодійних внесків по спеціальному фонду видатки в сумі 1 115 300,9 тис. грн, що менше на 21,2 % аналогічного періоду минулого року. Протягом 2021 року на забезпечення основної діяльності установ та закладів освіти за рахунок власних надходжень та благодійних внесків по спеціальному фонду спрямовано видатки в сумі 1 929 487,3 тис. грн, що більше ніж у 1,7 рази минулого року. Протягом 2022 року на забезпечення основної діяльності установ та закладів освіти за рахунок власних надходжень та благодійних внесків по спеціальному фонду спрямовано видатки в сумі 691 090,9 тис. грн, що менше ніж у минулому році у 2,8 рази.

Темпи зміни обсягів видатків на забезпечення основної діяльності установ та закладів освіти за рахунок власних надходжень та благодійних внесків по спеціальному фонду є нерівномірними. Найбільший приріст обсягів видатків на забезпечення освітньої діяльності закладів загальної середньої освіти міста Києва були у 2018 р. – темп приросту склав 1,80 у долях одиниць до попереднього року та у 2021 р. – темп приросту склав 1,73 у долях одиниць до попереднього року. Найменший обсяг фінансування освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти міста Києва за рахунок власних коштів та благодійних внесків спостерігався у 2022 р. – темп приросту склав 0,36 у долях одиниць до попереднього року. У 2019 р. та у 2020 р. обсяги фінансування освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти міста Києва також були значно меншими, ніж у попередні роки: темп приросту у 2019 р. склав 0,86 у долях одиниць до попереднього року, а у 2020 р. – 0,79 у долях одиниць до попереднього року. Таким чином можна констатувати, що обсяги видатків забезпечення освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти міста Києва за рахунок власних коштів закладів та благодійних внесків є величиною нестабільною і дуже різною за роками. Це викликано різними причинами, зокрема, значне зниження у 2022 р. викликано війною в Україні [119, 125].

2.3. Аналіз обсягів видатків місцевих бюджетів за різними типами закладів загальної середньої освіти

Відповідно до законодавства України заклади загальної середньої освіти функціонують у вигляді навчальних закладів різних типів [126]:

— середня загальноосвітня школа. Забезпечує базовий рівень освіти з усіх загальноосвітніх предметів;

— школа з поглибленим вивченням окремих предметів. Забезпечує базовий рівень освіти з більшості навчальних предметів, а з деяких — вищий рівень знань;

— школа з профільним навчанням або спеціалізована школа. Передбачає базовий рівень освіти з більшості навчальних предметів і поглибленні знання з одного або декількох профілів: наукового спрямування (фізико-математичного, фізико-технічного, хіміко-біологічного, сільськогосподарського, філологічного, історико-суспільствознавчого, економічного, педагогічного тощо); художнього спрямування (музичного, образотворчого, акторського, вокального, хореографічного тощо; спортивного спрямування (за різними видами спорту). Школи з поглибленим вивченням окремих предметів, з профільним навчанням та спеціалізовані школи можуть функціонувати як гімназії, ліцеї, колегіуми тощо;

— вечірні (змінні) загальноосвітні школи, очно-заочні середні школи (реорганізовані з 2021 р.);

— спеціальна школа для дітей з вадами розвитку (школи-інтернати);

— позашкільні освітні заклади.

Враховуючи євроінтеграційну орієнтацію української економіки доцільно навести співставлення освітніх рівнів за Міжнародною стандартною класифікацією освіти МСКО 2011 та національними освітніми ступенями (табл. 2.11). Обсяги державного фінансування закладів загальної середньої освіти різних типів різні. Для визначення зміни у пріоритетах бюджетного фінансування закладів загальної середньої освіти міста Києва за період 2018-

2022 рр. доцільно проаналізувати Звіти міста Києва за статтею видатків «Освіта» [114 - 118].

Таблиця 2.11

Співставлення освітніх рівнів за Міжнародною стандартною класифікацією освіти МСКО 2011 та національними освітніми ступенями для системи загальної середньої освіти України

Назва освітнього рівня за МСКО	Код освітнього рівня за МСКО	Тривалість навчання, роки	Назва національних освітніх ступенів
Початкова освіта	1	4	Учні 1 – 4 класів закладів загальної середньої освіти, які здобувають початкову освіту
Перший етап середньої освіти	2	5	Учні 5 – 9 класів закладів загальної середньої освіти, які здобувають базову середню освіту
Другий етап середньої освіти	3	2(3)	Учні 10 – 11 (12) класів закладів загальної середньої освіти, учні (слухачі) закладів професійної (професійно-технічної) освіти, які здобувають повну загальну середню освіту

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України [104]

Відповідно до наказу Міністерства фінансів України від 20 вересня 2017 року № 793 «Про затвердження складових програмної класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів» з 01 січня 2018 року фінансування шкіл естетичного виховання здійснюється по галузі «Освіта», на їх функціонування заплановано 519 743,4 тис. грн з розрахунку на 1 дитину 22,2 тис. грн в рік. Для забезпечення охоплення загальною середньою освітою 272,8 тисяч учнів м. Києва в 393 школах у 2018 р., з розрахунку на одного учня в рік – 20,8 тис. грн, враховано 5 670 812,83 тис. грн. На організацію гурткової роботи та сприяння розвитку індивідуальної та колективної творчості 74,9 тисяч дітей у 41 закладі позашкільної освіти заплановано 409 512,4 тис. грн з розрахунку на 1 дитину 5,3 тис. грн в рік.

Для забезпечення охоплення загальною середньою освітою 283,4 тисячі учнів м. Києва в 394 школах у 2019 р., з розрахунку на одного учня в рік –

26,4 тис. грн, враховано 7 474 731,6 тис. грн. На охоплення загальною середньою освітою 8,3 тисячі учнів у 9 вечірніх школах та 29 школах-інтернатах передбачено спрямувати 791 522,0 тис. грн, що складає на одного учня – 63,7 тис. грн, вихованця – 127,2 тис. грн. На організацію гурткової роботи та сприяння розвитку індивідуальної та колективної творчості 74,9 тисячі дітей у 41 закладі позашкільної освіти заплановано 442 623,8 тис. грн з розрахунку на 1 дитину 5,6 тис. грн в рік. На створення умов для доступності освіти у сфері культури для дітей та юнацтва для 57 шкіл естетичного виховання планується направити 544 068,6 тис. грн. З урахуванням контингенту учнів у кількості 19,5 тис. осіб у школах естетичного виховання, середні видатки на одного учня в рік становлять 27,9 тис. грн.

Для забезпечення охоплення загальною середньою освітою 285,6 тис. учнів міста Києва в 396 школах у 2020 р., з розрахунку на одного учня в рік – 30,3 тис. грн, враховано 8 657 230,7 тис. грн. На охоплення загальною середньою освітою 2,3 тис. учнів у 8 вечірніх школах та 6,5 тис. вихованців у 25 школах-інтернатах передбачено спрямувати 936 411,5 тис. грн, що становить на одного учня – 20,1 тис. грн, вихованця – 136,9 тис. грн. На організацію гурткової роботи та сприяння розвитку індивідуальної та колективної творчості 79,3 тисячі дітей у 41 закладі позашкільної освіти заплановано 559 346,9 тис. грн з розрахунку на 1 дитину 7,1 тис. грн в рік.

Для забезпечення охоплення загальною середньою освітою 300,1 тис. учнів міста Києва в 425 закладах у 2021 р., з розрахунку на одного учня в рік – 38,9 тис. грн, враховано 11 673 493,8 тис. грн. Видатки бюджету міста Києва на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти розподілені за формулою, яка передбачає визначення рівня бюджетної забезпеченості одного учня окремого закладу загальної середньої освіти в частині створення і підтримки умов реалізації освітнього процесу та його приведення до середнього по регіону з урахуванням критеріїв, які впливають на утримання закладу освіти та забезпечення ним навчального процесу. На організацію гурткової роботи та сприяння розвитку індивідуальної та

колективної творчості 78,7 тисячі дітей у 41 закладі позашкільної освіти заплановано 738 633,6 тис. грн з розрахунку на 1 дитину 9,4 тис. грн в рік. На створення умов для доступності освіти у сфері культури для дітей та юнацтва в 56 спеціалізованих мистецьких школах планується направити 850 572,5 тис. грн з урахуванням контингенту учнів у кількості 20,1 тис. осіб, середні видатки на одного учня в рік становлять 42,3 тис. грн.

Для забезпечення охоплення загальною середньою освітою 303,9 тис. учнів міста Києва в 423 закладах у 2022 р., з розрахунку на одного учня в рік – 41,7 тис. грн, враховано 12 682 379,4 тис. грн. Видатки бюджету міста Києва на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти розподілені за формулою, яка передбачає визначення рівня бюджетної забезпеченості одного учня окремого закладу загальної середньої освіти в частині створення і підтримки умов реалізації освітнього процесу та його приведення до середнього по регіону з урахуванням критеріїв, які впливають на утримання закладу освіти та забезпечення ним навчального процесу. На організацію гурткової роботи та сприяння розвитку індивідуальної та колективної творчості 78,5 тис. дітей у 42 закладах позашкільної освіти заплановано 765 982,0 тис. грн, з розрахунку на 1 дитину 9,7 тис. грн в рік. На створення умов для доступності освіти у сфері культури для дітей та юнацтва в 55 спеціалізованих мистецьких школах планується направити 913 808,5 тис. грн з урахуванням контингенту учнів у кількості 20,2 тис. осіб, середні видатки на одного учня в рік становлять 45,2 тис. грн.

Аналіз динаміки обсягів фінансування закладів загальної середньої освіти різних типів в місті Києві за період 2018-2022 рр. надав можливість зробити висновок щодо значної різниці в обсягах фінансування на 1 здобувача освіти (табл. 2.12) [120]. За даними, представленими в табл. 2.10 можна зробити наступні висновки. Обсяг видатків з бюджету міста Києва на одного учня закладу загальної середньої освіти за період 2018-2022 рр. зріс у 2 рази і склав у 2022 р. 41,7 тис. грн. на 1 здобувача загальної середньої освіти у рік.

Таблиця 2.12

Динаміка обсягів видатків бюджету міста Києва на забезпечення освітнього процесу в різних типах шкіл за період 2018-2022 рр.

Назва показника	Роки					Відхилення даних 2022 р. від даних 2018 р., %
	2018	2019	2020	2021	2022	
Обсяг видатків з бюджету міста Києва на одного учня закладу загальної середньої освіти, тис. грн. в рік	20,8	26,4	30,3	38,9	41,7	Зростання у 2,00 рази
Обсяг видатків з бюджету міста Києва на одного учня вечірньої школи, тис. грн. в рік	54,4	63,7	20,1	Н.д.	Н.д.	-
Обсяг видатків з бюджету міста Києва на одного вихованця школи-інтернату, тис. грн. в рік	114,2	127,2	136,9	Н.д.	Н.д.	-
Обсяг видатків з бюджету міста Києва на одного учня у закладі позашкільної освіти, тис. грн. в рік	5,3	5,6	7,1	9,4	9,7	Зростання у 1,83 рази
Обсяг видатків з бюджету міста Києва на одного учня у школі естетичного виховання, тис. грн. в рік	22,2	27,9	28,0	42,3	45,2	Зростання у 2,03 рази

Джерело: складено автором за даними Звітів міста Києва [114-118]

Обсяг видатків з бюджету міста Києва на одного учня вечірньої школи також мав тенденції до зростання і за період 2018-2019 рр. і у 2020 р. знизився на 68,44 %, а з 2021 р. відбулась реорганізація системи загальної середньої освіти і виділення бюджетних коштів на заклади вечірніх шкіл припинилось. Обсяг видатків з бюджету міста Києва на одного вихованця школи-інтернату із року в рік зростає (рис. 2.1.- 2.4).

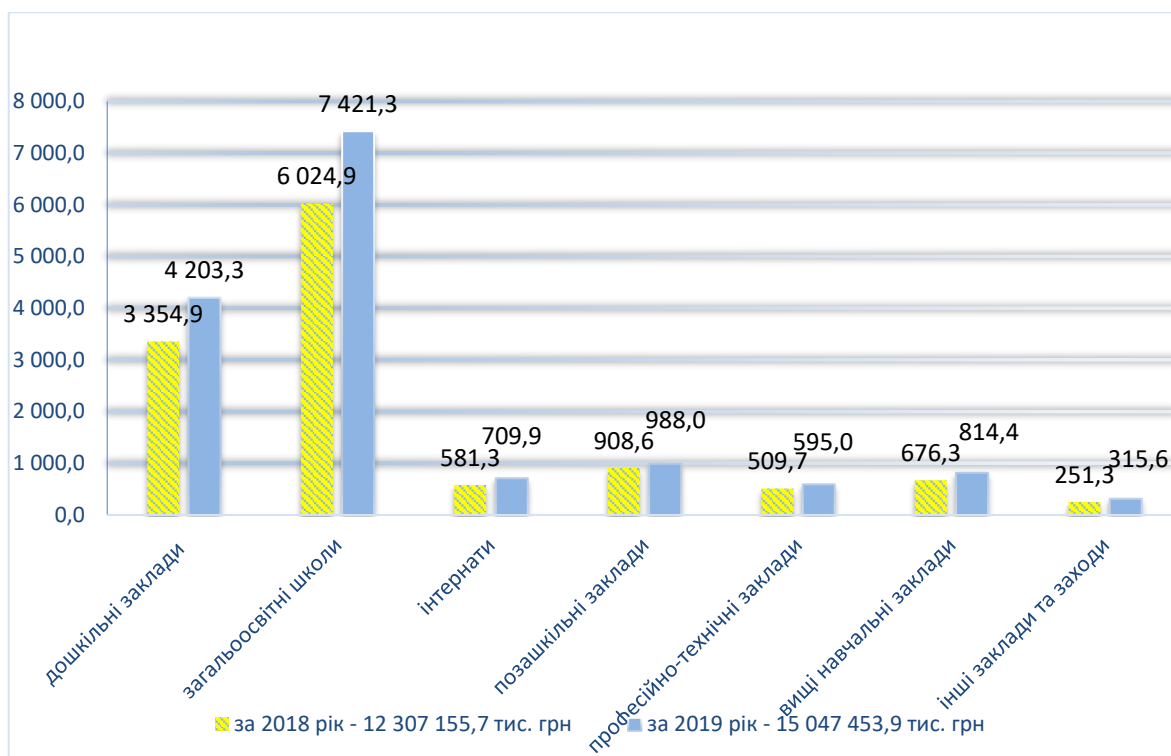

Рис. 2.1. Розподіл видатків загального фонду бюджету міста Києва за різними типами закладів освіти за 2018-2019 рр. Джерело: складено автором за даними Звітів КМДА [114 - 118]

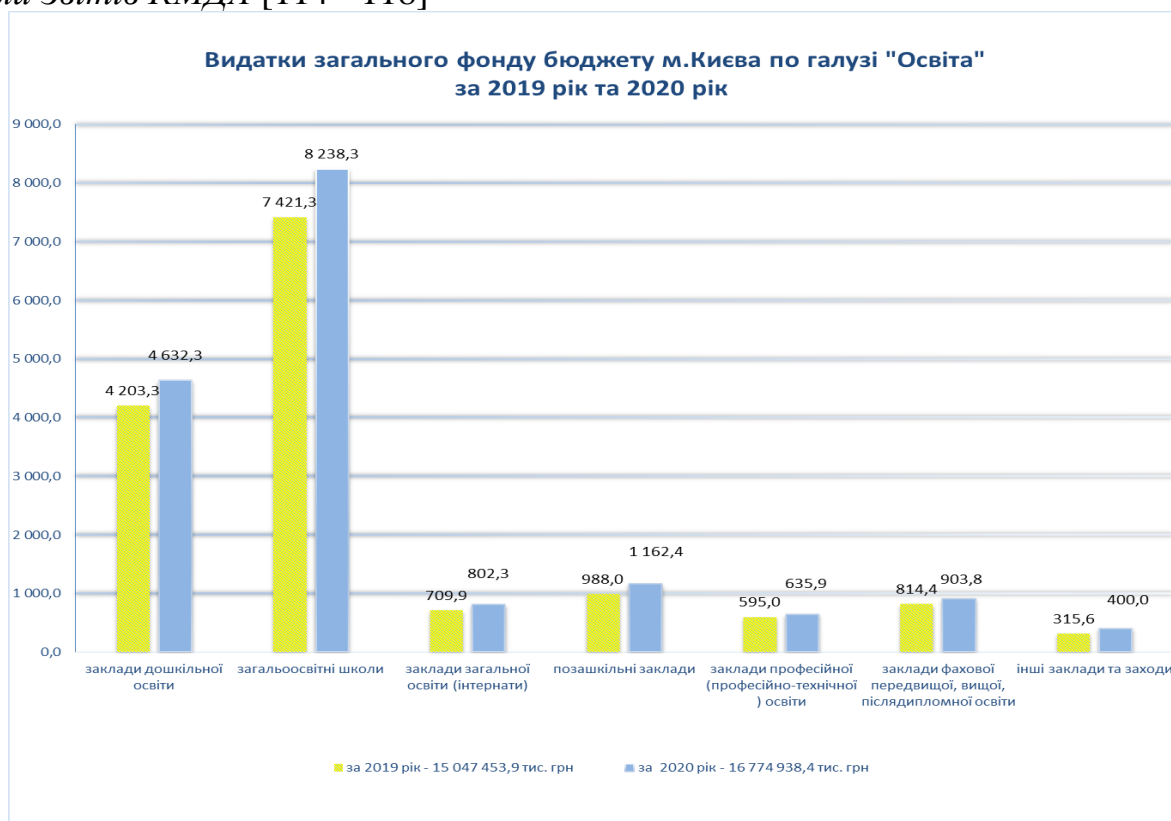

Рис. 2.2. Розподіл видатків загального фонду бюджету міста Києва за різними типами закладів освіти за 2019-2020 рр. Джерело: складено автором за даними Звітів КМДА [114 - 118]

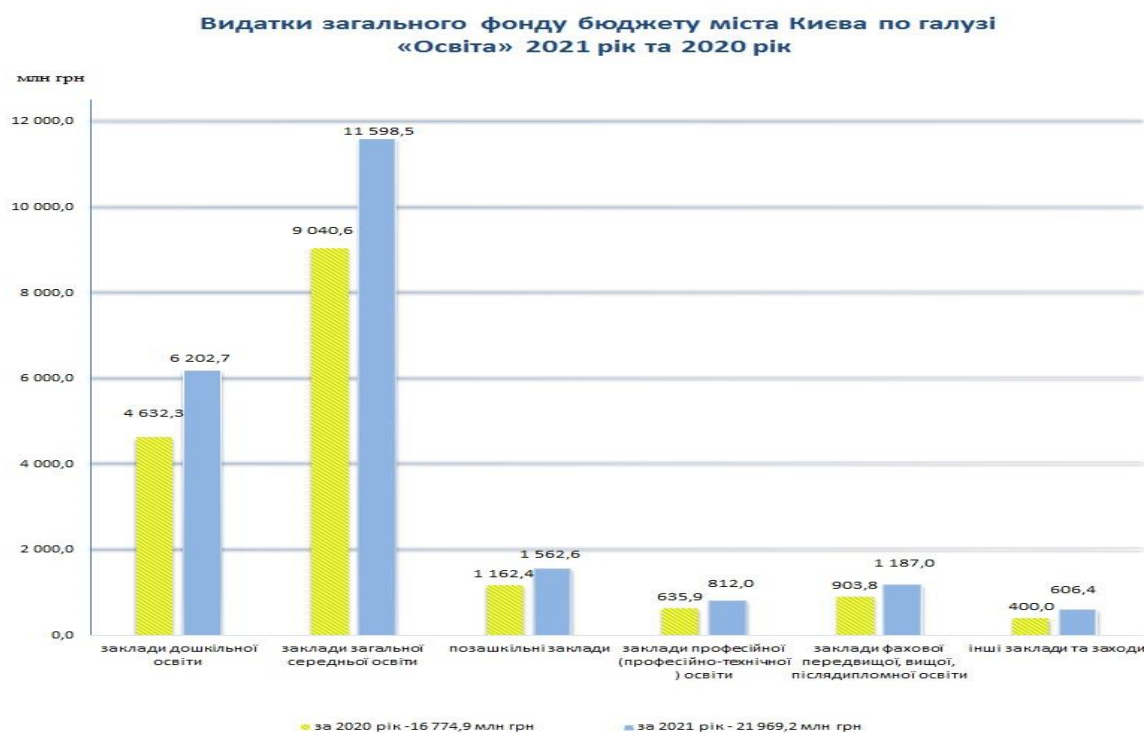

Рис. 2.3. Розподіл видатків загального фонду бюджету міста Києва за різними типами закладів освіти за 2020-2021 рр. Джерело: складено автором за даними Звітів КМДА [114 - 118]

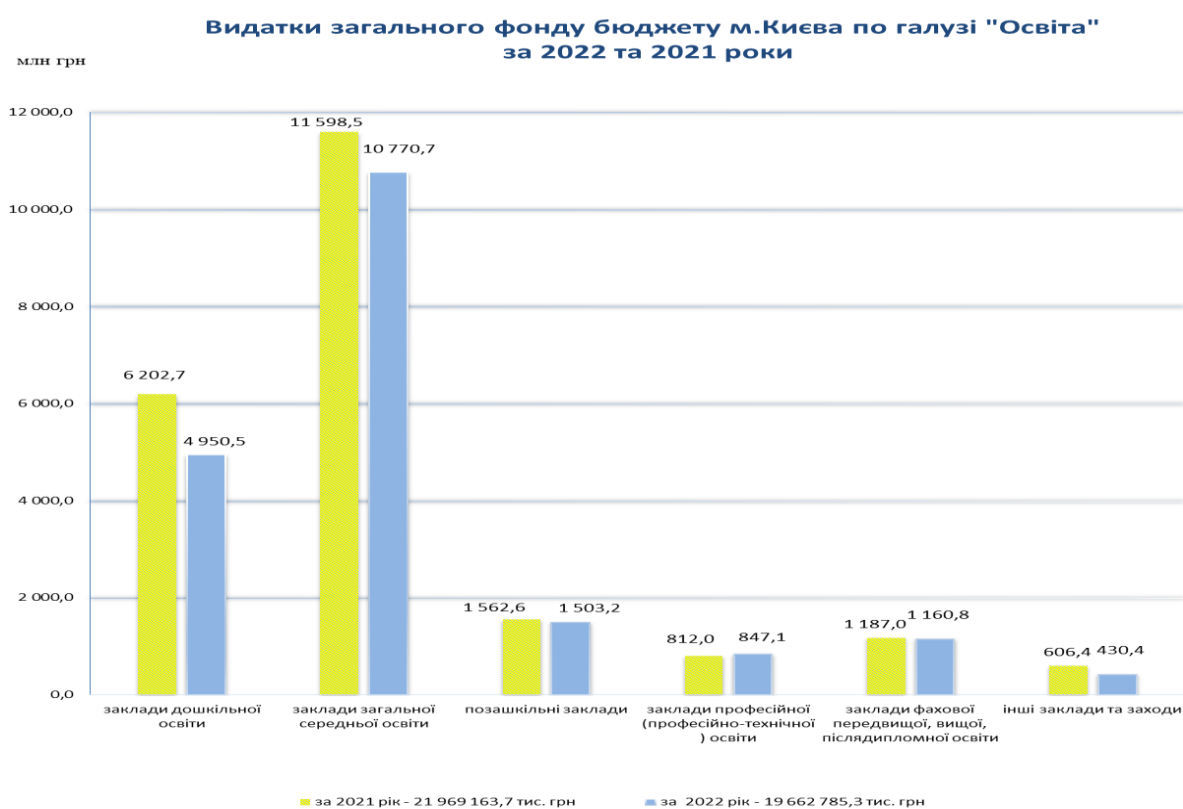

Рис. 2.4. Розподіл видатків загального фонду бюджету міста Києва за різними типами закладів освіти за 2021-2022 рр. Джерело: складено автором за даними Звітів КМДА [114 - 118]

Фінансування шкіл-інтернатів (наразі спеціальні заклади загальної середньої освіти) здійснюється за збільшеними обсягами, ніж закладів загальної середньої освіти або загальноосвітніх шкіл. У 2018 р. на охоплення загальною середньою освітою 6,0 тисяч вихованців у 25 школах-інтернатах спрямовано 581 339,6 тис. грн, в т.ч. за рахунок субвенцій з Державного бюджету України: освітньої – 193 707,1 тис. грн, на виплату державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом “гроші ходять за дитиною” - 10 950,2 тис. грн, що на 13,8 % більше 2017 року. У 2019 р. На охоплення загальною середньою освітою 6,2 тисяч вихованців у 25 школах-інтернатах спрямовано 709 881,2 тис. грн (в т.ч. за рахунок освітньої субвенції з Державного бюджету України – 261 391,1 тис. грн), що на 22,1 % більше ніж за 2018 рік. В порівнянні з 2018 роком кількість учнів збільшилась на 0,1 тисяч осіб. У 2020 р. На охоплення загальною середньою освітою 6,4 тисяч вихованців у 26 закладах загальної середньої освіти (спеціальних, санаторних, спеціалізованих, навчально-реабілітаційних центрах) спрямовано 802 309,6 тис. грн (в т.ч. за рахунок освітньої субвенцій з Державного бюджету України – 305 312,3 тис. грн, субвенції на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа» - 740,2 тис. грн), що на 13,0 % більше ніж у аналогічному періоді 2019 року. З 2021 р. такі заклади загальної середньої освіти як школи-інтернати були переведені на фінансування за рахунок Державного бюджету.

Аналіз розподілу видатків бюджету міста Києва за статтею «Освіта» за окремими напрямками витрат показав, що більша частина видатків спрямовується на забезпечення оплати праці вчителів на непедагогічного персоналу закладів загальної середньої освіти. Оплата праці педагогічних працівників зростала у 2018-2021 рр.

У Законі України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» передбачена освітня субвенція з Державного бюджету України для бюджету

міста Києва в обсязі 2 839 272,0 тис. грн, яка спрямовується на оплату праці з нарахуваннями педагогічних працівників: загальноосвітніх навчальних закладів в обсязі 2 662 004,2 тис. грн, професійно-технічних навчальних закладів (на здобуття повної загальної середньої освіти учнями) – 106 319,2 тис. грн [127]. В складі видатків у сфері освіти передбачається підвищення рівня оплати праці працівників закладів освіти у 2018 році шляхом збільшення розміру посадового окладу працівника 1-го тарифного розряду, збільшення розміру посадового окладу (ставки заробітної плати) педагогічних працівників закладів освіти на 1 тарифний розряд та збільшення граничного розміру надбавки за престижність праці до 30 відсотків.

У Законі України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» передбачено освітню субвенцію з Державного бюджету України для бюджету міста Києва в обсязі 2 839 272,0 тис. грн, яка спрямована на оплату праці з нарахуваннями педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів, професійно-технічних навчальних закладів (на здобуття повної загальної середньої освіти учнями) [128]. Забезпечено підвищення розміру заробітної плати працівників закладів освіти та відповідно збільшено фонд заробітної плати з нарахуваннями у 2019 році на 20,6 % у порівнянні з минулим роком.

У Законі України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» передбачено освітню субвенцію з Державного бюджету України для бюджету міста Києва в обсязі 3 967 132,2 тис. грн, яка спрямована на оплату праці з нарахуваннями педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів, професійно-технічних навчальних закладів (на здобуття повної загальної середньої освіти учнями) та вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації (в частині забезпечення видатків на здобуття повної загальної середньої освіти) [129]. Забезпечено підвищення розміру заробітної плати працівників закладів освіти та відповідно збільшено фонд заробітної плати з нарахуваннями у 2020 році на 16,6 % у порівнянні з минулим роком.

У Законі України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» передбачено освітню субвенцію з Державного бюджету України для бюджету

міста Києва в обсязі 5 407 135,9 тис. грн, яка спрямована на оплату праці з нарахуваннями педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, закладів професійної (професійно-технічної) освіти та закладів фахової передвищої освіти (в частині забезпечення видатків на здобуття повної загальної середньої освіти) [130].

У Законі України «Про Державний бюджет України на 2022 рік» передбачено освітню субвенцію з Державного бюджету України для бюджету міста Києва в обсязі 5 995 506,4 тис. грн, яка спрямована на оплату праці з нарахуваннями педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, закладів професійної (професійно-технічної) освіти та закладів фахової передвищої освіти (в частині забезпечення видатків на здобуття повної загальної середньої освіти).

Проведений аналіз динаміки обсягів бюджетних видатків із Державного бюджету на освітню субвенцію для бюджету міста Києва дозволив зробити висновок щодо щорічного збільшення обсягів бюджетних видатків.

Висновки до розділу 2

1. За результатами проведеного аналізу основних показників розвитку системи загальної середньої освіти України за період 1990-2023 рр. зроблено висновки щодо зниження кількості закладів загальної середньої освіти на 8,8 тис. одиниць або на 40,37 %, кількість учнів у закладах загальної середньої освіти за період 1990-2023 рр. знизилась на 43,32 %. Найбільший обсяг зниження цих показників припадає на 2014 р. та на 2022 р., як найбільш важкі роки для України. За результатами проведеного індексного аналізу зміни темпів основних показників розвитку системи загальної середньої освіти найбільш швидкі темпи зменшення були зафіксовані у 2014 р. та 2022 р. Ця ситуація пояснюється зовнішніми чинниками, а саме: анексією Автономної Республіки Крим та частини Донецької і Луганської областей у 2014 р. та повномасштабною війною у 2022 р. За результатами аналізу основних показників розвитку системи загальної освіти міста Києва за період 2018-2022 р. було зроблено висновок щодо

позитивної тенденції зростання кількості закладів загальної середньої освіти за цей період на 12,47 %. Темпи приросту кількості учнів у закладах загальної середньої освіти міста Києва у % до попереднього року склали 3-4 % щорічно, проте у 2022-2023 навчальному році зменшились на 13 %, що пов'язано із війною в Україні. Фінансування організації освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти в Україні з 2014 р. відбувається за рахунок коштів місцевих бюджетів, які одержують кошти з Державного бюджету Загальний обсяг видатків з Державного бюджету України за статтею «Освіта» за період 2018-2022 рр. зріс на 41,43 %. Систематизовані чинники впливу на розвиток системи загальної середньої освіти за роки незалежності України, в складі яких додатково виділено: регіональну деформацію економічного розвитку, зниження ресурсного потенціалу регіонів; зростання обсягів бюджетного фінансування закладів загальної середньої освіти; зниження кількості здобувачів освіти.

2. За результатами проведеного аналізу ефективності фінансування закладів загальної середньої освіти за рахунок бюджетних коштів визначено, що обсяг видатків з бюджету міста Києва за рахунок загального фонду за напрямом «Освіта» за період 2018-2022 рр. зріс майже вдвічі, у 1,99 рази. Більшу частину видатків на освіту з бюджету міста Києва складає заробітну плату працівників освіти, видатки із бюджету на яка за досліджуваний період 2018-2022 рр. зросли тільки на 0,77 %. Результати аналізу динаміки видатків бюджету міста Києва на покращення матеріально-технічного стану закладів загальної середньої освіти дозволив зробити висновок, що за досліджуваний період 2018-2022 рр. обсяг цих видатків зменшився на 42,07 %. Визначено, що видатки бюджету міста Києва на покращення матеріально-технічної бази закладів загальної середньої освіти поділяють на 2 групи: видатки на капітальний ремонт приміщень закладів загальної середньої освіти та видатки на придбання обладнання довгострокового користування, серед яких більш швидкими темпами зростають втрати на капітальний ремонт приміщень, питома вага яких зросла з 71,42 % у 2018 р. до 86,31% у 2022 р. Визначено, що для забезпечення безпечних умов для здійснення освітнього процесу у змішаному режимі навчання в закладах загальної середньої

освіти міста Києва додатково із місцевого бюджету у 2022 р. було виділено 247 млн. грн та на усунення пошкоджень та руйнувань будівель закладів загальної середньої освіти міста Києва - 196,1 млн. грн.

3. За результатами проведеного дослідження визначено, що організація освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти комунальної форми власності фінансується за рахунок місцевого бюджету, а організація освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти приватної форми власності фінансується більшою мірою за рахунок приватних коштів (внесків батьків, благодійних внесків тощо). В місті Києві за період 2020-2023 рр. спостерігається зростання кількості закладів загальної середньої освіти приватної форми власності, які отримують освітню субвенцію, у 2,53 рази. Відповідно зросли і обсяги бюджетного фінансування приватних закладів загальної середньої освіти міста Києва, які отримують освітню субвенцію, у 3,18 рази. Проте питома вага фактичних витрати бюджетних коштів на забезпечення освітнього процесу на 1 учня в рік в закладі загальної середньої освіти приватної форми власності склала у 2023 р. 26,86 % у порівнянні із закладом загальної середньої освіти комунальної форми власності. Розвиток закладів загальної середньої освіти приватної форми власності в останні роки свідчить про зацікавленість як з боку підприємців до цього виду діяльності так і з боку батьків щодо можливості надати освіту своїм дітям у приватному навчальному закладі. Визначено, що підтримка закладів загальної середньої освіти приватної власності за рахунок коштів освітньої субвенції державного бюджету впливає на собівартість послуги та дає можливість встановлювати плату за освітню послугу доступну для більш широкого кола киян, створює конкуренцію щодо якості надання освітніх послуг між комунальними та приватними закладами освіти. Окреслені напрями подолання різниці у ресурсному забезпеченні освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти різних форм власності шляхом активізації процесів додаткового фінансування закладів загальної середньої освіти комунальної форми власності за рахунок небюджетних джерел. Результати досліджень 2 розділу опубліковано в наукових працях [106-108, 119, 120,121, 124, 126].

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

3.1. Заходи вдосконалення економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти в Україні

Пропозиції щодо удосконалення фінансового механізму як отримання, так і використання коштів закладами освіти можуть бути ефективно реалізовані тільки при забезпечення нових, більш прогресивних організаційно – правових умов діяльності цих закладів. Це в першу чергу стосується підвищення рівня самостійності та відповідальності шкіл за процес та результати управління коштами. Тому, на нашу думку, важливе значення для системного вирішення питання удосконалення роботи фінансово – економічного механізму є запровадження нових організаційних форм роботи закладів, якісних змін у ідентифікації статусу цих закладів. Дослідження різних аспектів фінансування закладів загальної середньої освіти, їх недоліки, проблеми, перешкоди, які виникають в адміністрації закладів широко висвітлено у наукових джерелах [132-137]. Проте проблеми фінансування закладів загальної середньої освіти пов'язані із структурою системи загальної середньої освіти.

За роки незалежності, використовуючи протиріччя нормативно-правової бази, долаючи хронічне недофінансування одних статей шкільних видатків та повну відсутність фінансування інших статей, школи самотужки «народили» певне розмаїття організаційних форм, структур і методів, які повинні були забезпечити їх.

Школи приватної форми власності, які зареєструвалися, з одного боку, як автономні юридичні особи – суб'єкти тієї чи іншої форми господарювання з прибутковим статусом, а з іншого, як суб'єкти освітньої діяльності, з самого початку своєї діяльності:

- самостійно відкривали власні рахунки у комерційних банках;

- самостійно відраховували державі визначені законодавством податки, відрахування, збори, платежі;
- самостійно звітували перед податковою адміністрацією, державними фондами, органами державної статистики;
- самостійно взаємодіяли з контролюючими та правоохоронними органами;
- самостійно визначали у власному штатному розписі штат бухгалтерів.

“Розплатою” за вищевказані самостійності приватних шкіл з боку держави стали повна відсутність з 1999 року бюджетного фінансування загальної середньої освіти учнів цих шкіл, відлучення шкіл від держзамовлення на підручники, введення плати за документи про освіту, розрахунки за тепло та енергоносії, оренду приміщень, землекористування за ринковими комерційними розцінками. Стосовно Закладів загальної середньої освіти, що знаходяться в комунальній власності, то вони фактично не мають прав у веденні економічної діяльності, що в першу чергу проявляється в неможливості управляти власними коштами. Незважаючи на визначений одними положеннями законодавства статус закладу загальної середньої освіти як юридичної особи публічного права, інші положення законодавства не надали школі статусу суб’єкта господарювання. Заклад загальної середньої освіти з точки зору Цивільного кодексу України фактично є структурним підрозділом іншої юридичної особи – районного управління освіти, яка, у свою чергу, має повноваження розширювати або звужувати у певних межах самостійність школи з питань фінансово-господарської діяльності [138].

При цьому були намагання з боку різних регіонів посилити рівень самостійності у прийнятті розпорядчих рішень, зокрема по наступним напрямам:

- створення окремого підрозділу у штатному розписі школи, куди входить бухгалтер (бухгалтери) та касир; відповідно, власного бухгалтерського обліку, податкової, статистичної та іншої звітності;
- ведення окремого балансу;

- самостійна реєстрація школи у податковій адміністрації, місцевих відділеннях пенсійного фонду та фондів соціального страхування;
- безпосередня взаємодія з контролюючими, правоохоронними та судовими органами;
- надання директору прав, як розпоряднику фінансів, підписувати цивільно-правові договори з іншими фізичними та юридичними особами на виконання робіт, послуг та забезпечення школи матеріальними цінностями, потрібними для забезпечення навчально-виховного процесу, а також платіжні доручення на перерахування відповідних коштів;
- самостійна (за мінімальним погодженням) організація платних послуг, оренди тимчасово вільних приміщень та обладнання.

Як показав досвід запровадження всіх цих заходів, основною проблемою є невиконання місцевими органами державної влади та самоврядування продекларованих узгоджених умов щодо самостійного укладання договорів, ведення справ, мінімальних нормативів бюджетного фінансування та належного господарського обслуговування.

На сьогоднішній день заклади освіти і першу чергу заклади загальної середньої освіти працюють у організаційно – правовому статусі, який визначається законодавством як бюджетна установа. Таким чином бюджетна установа не може мати ніяких крім бюджетних джерел фінансування, а також рух її коштів, зокрема витрат, проводиться через систему державного казначейства. Робота бюджетної установи супроводжується рядом чинників, які реально обмежують його самостійність, зокрема:

- розрахунок розміру фінансування закладу остаточно визначається вищим керівництвом, а саме фінансування заклад отримує жорстко по кодам витрат бюджетної класифікації – нормовано по кожному напрямку використання;
- заклад обмежений у самостійному розпорядженні коштами, що отримує із бюджету, у зв'язку із чим він не має повноцінної зацікавленості в провадженні програм із ефективного використання ресурсів, коштів, матеріально-технічних засобів;

- заклад не є самостійним у визначенні кількості осіб, що в ньому обслуговуються (зокрема в наборі учнів), а також значній мірі у визначенні якісних параметрів цього обслуговування, що відповідно зменшує зацікавленість у вдосконаленні кваліфікації кадрів, залученню нових фахівців;

- заклад хоча і зацікавлений в отриманні додаткових доходів до спецфонду, одержаних зокрема від реалізації платних послуг, але є обмежений у впровадженні програм як отримання, так і використання цих коштів, їх самостійному розпорядженні;

- заклад не може в значній мірі зацікавити свій персонал до більш продуктивної праці та підвищенні кваліфікації, оскільки дуже обмежений у запровадженні систем матеріального заохочення.

Крім того, залишаючись в статусі бюджетної установи, заклад загальної середньої освіти не має юридичних повноважень для господарської самостійності. Так, наприклад, матеріальні цінності, передані школі на благодійних засадах, зокрема батьками, обліковуються бухгалтерією школи у так званій натуральній формі, але також змушені бути проведені через облік Держказначейства. Тому деякі школи додатково утворюють окрему юридичну особу – благодійний фонд, який має свої окремі рахунки в комерційному банку, свою бухгалтерію, свій кошторис та систематично співпрацює зі школою на підставі угоди про благодійну діяльність та прийнятої благодійної програми. Часто школа іде на прямі порушення, проводячи готівкові розрахунки за товари, роботи та послуги для школи.

Існування закладів загальної середньої освіти тільки в статусі бюджетної установи не дозволяє реалізувати програми щодо ефективного забезпечення та використання фінансовими ресурсами. Необхідно шукати інші, більш сучасні досконалі, які б дали можливість запровадити нові підходи та методики в фінансово – економічній сфері. Такою організаційно – правовою формою є на нашу думку комунальне некомерційне підприємство.

Комунальне некомерційне підприємство має статус суб'єкта господарювання, який несе повну відповідальність за свою фінансово –

господарську діяльність [139]. На відміну від бюджетної установи діяльність комунального некомерційного підприємства базується на принципах госпрозрахунку та економічного заохочення.

Можна визначити основні засади щодо існування та діяльності такого підприємства:

- діяльність має здійснюватися згідно статуту суб'єкта господарювання;
- здійснення своєї діяльності без мети отримання прибутку;
- самостійне розпорядження виділеним комунальним майном, право проведення тендерів та укладання договорів на закупівлі;
- отримання фінансування без деталізації по напрямкам використання (кодам), єдиною сумою;
- наявність права відкриття філій, представництв, підрозділів;
- право керівництва визначати штатний розпис, значні повноваження у проведенні заходів із матеріального заохочення та стимулювання;
- обов'язок укладання трудових договорів (контрактів, угод) із працівниками та забезпечення соціальних гарантій;
- право більш повноцінного розпорядження коштами, отриманими не як бюджетне фінансування – платні послуги, благодійницькі внески, інші доходи не заборонені законодавством;
- самостійний розрахунок фінансового плану та його погодження у власника.

Комунальні некомерційні підприємства на відміну від бюджетних установ мають ряд переваг при забезпеченні виконання важливих соціально-економічних функцій держави. До таких переваг можна віднести:

а) повноцінний статус юридичної особи. Комунальне некомерційне підприємство має право укладати будь-які договори із партнерами, обслуговуючими структурами, іншими юридичними та фізичними особами. Воно виступає повноцінною стороною в судах і арбітражних установах при відстоюванні своїх прав та інтересів. До такого підприємства можуть бути застосовані стягнення щодо компенсації збитків, відшкодування заборгованості,

матеріальних та моральних втрат. Відповідно і воно може виставляти претензії до будь – якого відповідача та відстоювати в законному порядку свої інтереси.

б) фінансова самостійність та відповідальність. У межах затвердженого фінансового плану підприємство самостійно розпоряджається наявними ресурсами. Бюджетне фінансування здійснюється не за цільовими статтями та кодами, а однією сумою, в межах якої відбувається самостійне використання коштів. Кожен керівник буде окремо визначати скільки витратити на заробітну плату, скільки на енергоносії, скільки вкласти у розвиток. Стосовно платних послуг, то комунальне некомерційне підприємство може самостійно в порядку визначеному чинним законодавством отримувати кошти від їх надання, та використовувати ці кошти в межах фінансового плану без поточного погодження із вищими інстанціями. Аналогічно значно розширені можливості щодо використання спонсорської та благодійної допомоги. Підприємство несе фінансову відповідальність за ефективність використання коштів. Воно повинно здійснювати щорічний аудит, надавати звіти у фінансові органи в порядку, визначеному чинним законодавством.

в) контрактна основа трудових взаємовідносин між роботодавцем та працівниками. Із директором школи контракт буде укладати орган міського самоврядування, а із викладачами та іншими працівниками – безпосередньо директор. Це забезпечить реальну відповідальність всіх, адже продовження контракту на пряму залежить від результатів роботи. Директор змушений буде ефективно виконувати адміністративні функції, а персонал сумлінно та професійно виконувати свої безпосередні обов'язки.

г) більший рівень мобільності, можливість більш оперативного пристосування до роботи в умовах реформ, змін господарського механізму. Відповідно до програм реформування, визначених Президентом України, галузі соціальної сфери, і зокрема, – освіта мають пройти суттєве реформування. Передбачається в першу чергу розробка механізму надання конкретних послуг, а не просто виконання тих чи інших функцій. Це потребує необхідність

перебудови роботи закладів освіти, створення нових взаємовідносин як в системі зовнішніх контактів, так і в середині установ.

Саме статус комунального некомерційного підприємства дозволяє здійснити такі перетворення найбільш швидко і ефективно, адже набагато зменшується кількість та обсяг різного роду погоджень, візувань, рішень згори. Підприємство згідно свого статусу може саме приймати ряд рішень

д) можливість бути засновником інших структур, а також брати участь в об'єднаннях. Комунальне некомерційне підприємство може відповідно до законодавства України виступати засновником інших підприємств, які могли спеціалізуватись на певних видах діяльності, в першу чергу пов'язаних із роботою установи – засновника. До таких видів діяльності можна віднести забезпечення харчуванням, оздоровчо – фізкультурна діяльність, транспортне обслуговування, консультаційні послуги, тощо. Ці види діяльності є спеціалізованими і як правило не співпадають із основним профілем освітньої установи.

Комунальне некомерційне підприємство в галузі освіти може виступати засновником або учасником різних форм об'єднань – корпорацій, концернів, асоціацій. Це дозволяє об'єднувати цілий ряд функцій із установами подібного профілю, маючи при цьому економію на адміністративних та інших видах витрат. Створення комунальних некомерційних підприємств спирається на законодавчу базу України. Господарський кодекс України визначає в першу чергу таке поняття як некомерційне господарювання (статті 52 -53), зокрема, що «некомерційне господарювання - це самостійна систематична господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання, спрямована на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку. Також Господарський кодекс визначає головні правочини діяльності комунальних підприємств (стаття 78), зокрема [139]:

- воно утворюється компетентним органом місцевого самоврядування в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини комунальної власності і входить до сфери його управління.

- майно комунального унітарного підприємства перебуває у комунальній власності і закріплюється за таким підприємством на праві оперативного управління (комунальне некомерційне підприємство)

- статутний фонд комунального унітарного підприємства утворюється органом, до сфери управління якого воно входить, до реєстрації його як суб'єкта господарювання.

- підприємство очолює керівник підприємства, що призначається органом, до сфери управління якого входить підприємство, і є підзвітним цьому органу.

Дуже важливе значення має аналіз тих чинників, які обумовлюють доцільність створення таких підприємств. Адже не кожен заклад освіти, по – перше, може бути переведений у статус комунального підприємства, а, по друге, доцільно переводити у цей статус. Наприклад, школу – інтернат для дітей молодшого віку (наразі спеціальний заклад освіти) не доцільно переводити із статусу бюджетної установи у статус комунального підприємства. Фінансування такої школи не може бути залежним від заробітків її персоналу. Крім того, будь – які помилки в питаннях, наприклад, економії на витратах на тепло чи електроенергію можуть обернутися для маленьких дітей непередбачуваними наслідками для їх здоров'я. Уже не кажучи про витрати на харчування.

Можна виділи ряд принципових чинників, які можуть розглядатися як критерії для здійснення (чи не здійснення) таких перетворень [140].

Перше. Комунальне підприємство для надання освітніх послуг не може створюватись в разі, якщо контингент учнів є переважно із сімей, які є не повністю матеріально забезпеченими, живуть у районі межі бідності. В разі, якщо ми маємо такий контингент, то будь – які додаткові джерела фінансування не можуть бути задіяні і відповідно утримання можливе тільки за рахунок бюджетних коштів. Будь – які заходи із економії коштів (що характерно для комунального підприємства) без можливостей додаткового поповнення є простим перерозподілом із обов'язковим утворенням дефіциту коштів по важливим статтям їх витрат. А це буде мати негативні наслідки для здоров'я та

психологічного стану дітей. І, навпаки, якщо контингент, якому надаються ці послуги є в достатній мірі заможній (на рівні середнього класу), то можна при оцінці інших умов опрацьовувати питання щодо створення такого підприємства.

Друге. Комунальне підприємство може створюватись у тому разі, якщо воно має можливості для надання передбачених законодавством платних послуг. Якщо ж установа не має можливостей досягти додаткового фінансового результату в силу тих чи інших обставин, то вона не може працювати у статусі підприємства, а повинна залишатись чисто бюджетною структурою. Підприємство споріднене слову підприємництво, що характеризує діяльність із пошуку ринків, укладення вигідних угод, отримання максимального рівня валового доходу. Так, наприклад, дуже обмеженою має бути можливість надання платних послуг в спеціальних закладах освіти, що в свою чергу обмежує можливість переходу закладів, що працюють з таким контингентом в статус комунального підприємства.

Третє. Комунальне підприємство може утворюватись там, де економічні умови дозволяють реально управляти витратами. Мається на увазі те, що установи, які надають освітні послуги несуть витрати певних категорій – заробітна плата, оплата комунальних платежів, ремонт, харчування, ліки, амортизація і т.д. Виходячи із цього виникає питання: чи дозволяють умови функціонування таких установ в тій чи іншій мірі економити на оплаті праці, проводити роботу по обмеженню рівня опалення, заощаджувати електроенергію та воду, проваджувати менш витратну систему харчування або побутового утримання. Це може бути пов'язано із такими причинами як застаріле приміщення, тип обладнання, в тому числі на кухні, в енергосистемі, котельні. Все це потребує аналізу та усесторонньої оцінки перед прийняттям рішення.

Четверте. Комунальне підприємство не може створюватись там, де в силу тих чи інших причин контакт осіб, яким надаються освітні послуги із іншими особами, має бути обмежений із суспільних міркувань. Створювати комунальні підприємства для таких категорій учнів, як із вадами для здоров'я недоцільно, оскільки такі діти потребують підвищених витрат особливо на охорону здоров'я,

обслуговування. Їх батьки як правило не належать до соціально захищених груп. Тут аморальні платні послуги, і взагалі будь-яка комерціалізація. Велику обережність треба проявляти при створенні комунальних підприємств там, де головним є робота із дітьми молодшого віку.

П'яте. Не можна створювати комунальні підприємства без відповідної підготовки та перепідготовки кадрів. Перехід у новий статус потребує принципово нових знань для персоналу. Керівник має на належному рівні розбиратись у таких документах як баланс, форми звітності. Він повинен мати навички договірної роботи: вміти читати договір, вносити туди вимоги, що захищають інтереси підприємств. Йому також треба володіти основами документообігу, вміти працювати над розпорядчими документами. Крім того, важливим є психологічний тренінг, вміння працювати із людьми. Також мають реалізуватись в тому чи іншому вигляді функції ведення бухгалтерського обліку, юридичних питань, маркетингу. Все це потребує опанування необхідними знаннями, можливо здачі тестів, в ряді випадків отримання сертифікатів.

Ще одне важливе питання – роль громадськості та держави в питаннях контролю за діяльністю школи в разі набуття нею більшої самостійності. Нами пропонується, створення так званої наглядової ради школи, яка буде виконувати функцію наглядача за реалізацією у повній мірі державного стандарту освіти, а також буде здійснювати нагляд за фінансовими потоками, зокрема системою витрачання коштів. Наглядова рада має складатися із частини батьківського комітету школи, економічних партнерів школи, в першу чергу меценатів (які матимуть залежно від вкладу школи пропорційний вплив на її діяльність) та представників органів місцевої влади районної або міської, що опікуються фінансовими питаннями, вихованням дітей, соціальними і, звичайно, освітянськими проблемами.

Процес створення комунального некомерційного підприємства як закладу освіти передбачає проходження відповідної визначеної законодавством процедури. Спочатку департамент освіти органу місцевого самоврядування подає пропозиції щодо зміни статусу бюджетної установи та створення

комунального некомерційного підприємства. Ці пропозиції вміщують обґрунтування доцільності набуття такого статусу, копія статуту майбутнього підприємства, експертні висновки фахівців, пропозиції щодо керівного складу, проект плану діяльності та проект фінансового плану, інші документи, що обґрунтовують доцільність створення цього суб'єкту.

Після опрацювання документів сесія депутатів міської ради приймає рішення про створення підприємства, затверджує його статут та призначає керівника. Після цього відбувається реєстрація підприємства в різних визначених законодавством органах – статистики, податкової інспекції, пенсійного страхування, інших, а також затверджується штатний розпис, подається на затвердження фінансовий план, готуються та затверджуються внутрішні положення, що регулюють роботу підприємства.

В загальних положеннях статуту має бути відзначено, що це підприємство створене рішенням відповідної ради, шляхом реорганізації відповідної бюджетної установи і є правонаступником зазначеної бюджетної установи. Далі визначається юридичний статус підприємства, а саме, що заклад є самостійним господарюючим суб'єктом із статусом комунального некомерційного (не прибуткового) підприємства та наділений усіма правами юридичної особи з дня її державної реєстрації. Вказується, що воно має самостійний баланс, розрахунковий, валютний та інші рахунки в установах банків, гербову печатку і печатки, штампи та бланки із своїм найменуванням; відповідає за своїми зобов'язаннями коштами та іншим майном, що є в його розпорядженні, крім основних фондів. У разі недостатності таких коштів та майна у підприємства відповідальність за нього несе власник – місцевий орган влади. Заклад не несе відповідальності за зобов'язаннями держави, Засновника та Органу управління.

В наступних розділах статуту зазначається, що підприємство має право укладати угоди, набувати майнові та особисті немайнові права, бути позивачем і відповідачем у суді. Розділ про умови та порядок надання визначених в статуті освітніх послуг базується на наявних ліцензіях, дозволах або рішеннях органів

влади. Прописується також питання надання послуг безкоштовно або на платній основі відповідно до законодавства.

Наступний розділ стосується майна підприємства. Таке майно становлять основні фонди та оборотні кошти, а також інші цінності, вартість яких відображена у самостійному балансі. Майно підприємства, що перебуває у комунальній власності надається йому безоплатно і закріплюється на ним на праві оперативного управління. Джерелами формування майна є майно, передане йому Органом управління, кошти, отримані від надання платних послуг та інших видів діяльності; кредитів банків та інших кредиторів; капітальні вкладення та дотації з бюджетів; інші джерела, не заборонені законодавством України; благодійні внески від фізичних та юридичних осіб.

Особливим розділом мають бути виписані права та обов'язки підприємства. Зокрема воно має право:

- проходити в установленому порядку державну атестацію;
- визначати форми, методи і засоби організації системи надання освітніх послуг;
- визначати на основі договорів планове завдання на наступний період роботи, включаючи контингент учнів
- в установленому порядку розробляти і впроваджувати експериментальні та індивідуальні методи роботи;
- спільно з вищими навчальними закладами, науково-дослідними інститутами та центрами проводити науково-дослідну, експериментальну, пошукову роботу, що не суперечить законодавству України;
- використовувати різні форми морального і матеріального заохочення до співробітників та залучених фахівців;
- бути власником і розпорядником рухомого і нерухомого майна згідно з законодавством України та власним статутом;
- отримувати кошти і матеріальні цінності від органів виконавчої влади, юридичних і фізичних осіб, в порядку, що не протирічить законодавству;

- залишати у своєму розпорядженні і використовувати власні надходження у порядку визначеному законодавством України;

- розвивати власну соціальну базу: мережу спортивно - оздоровчих, лікувально-профілактичних і культурних підрозділів.

Заклад також зобов'язаний:

- забезпечувати надання визначених статутом послуг;
- забезпечувати своєчасну сплату всіх обов'язкових платежів;
- забезпечувати цільове використання закріпленого за ним майна;
- здійснювати модернізацію та капітальний ремонт основних фондів;
- створювати належні умови для високопродуктивної праці, забезпечувати додержання правил та норм охорони праці, техніки безпеки;
- здійснювати заходи з удосконалення організації своєї діяльності;
- здійснювати заходи з удосконалення організації заробітної плати працівників з метою посилення їх матеріальної заінтересованості.

З метою забезпечення своєї господарської діяльності підприємство забезпечує найом працівників, які мають відповідну професійну підготовку та кваліфікацію, що відповідають вимогам чинного законодавства. Функціональні обов'язки та посадові інструкції працівників закладу затверджуються її Керівником. Одним із головних питань в регулюванні діяльності закладів, що мають статус комунальних підприємств, є питання управління Закладом та громадський контроль за його діяльністю. Орган управління (департамент освіти) за погодженням з Засновником (районною (міською) радою):

- призначає на посаду та звільняє з посади Керівника закладу,
- затверджує статут Закладу та зміни до нього,
- здійснює контроль за додержанням статуту та приймає рішення у зв'язку з його порушенням,
- здійснює контроль за ефективністю використання майна, що є у комунальній власності територіальних громад та закріплене за закладом,

- погоджує фінансовий план та план розвитку закладу, що затверджується його Керівником, та здійснює фінансовий контроль за його господарською діяльністю.

Орган управління не має права втручатися в оперативну діяльність Керівника та у діяльність Наглядової Ради. Поточне (оперативне) управління закладом здійснює його Керівник, який:

- самостійно вирішує питання діяльності закладу за винятком тих, що віднесені законодавством та цим Статутом до компетенції Засновника, Органу Управління та Наглядової Ради;

- несе відповідальність за формування та виконання фінансового плану і плану розвитку закладу, результати його господарської діяльності, якість послуг, що надаються, використання наданого закладу комунального майна і доходу згідно з вимогами законодавства, цього Статуту та укладених договорів;

- самостійно визначає структуру управління і встановлює штати (за погодженням з Органом Управління);

- діє без довіреності від імені закладу, представляє його у відносинах з іншими юридичними та фізичними особами, підписує від його імені документи та делегує право підпису документів іншим посадовим особам;

- користується правом розпорядження майном та коштами відповідно до законодавства та Статуту;

- укладає договори, видає довіреності, відкриває в установах банків розрахункові та інші рахунки;

- у межах своєї компетенції видає накази та інші акти, дає вказівки, обов'язкові для всіх підрозділів та працівників закладу;

- забезпечує контроль за веденням та зберіганням документації;

- у строки і в порядку, встановлені законодавством, повідомляє відповідні органи про будь-які зміни в даних про підприємство, внесення яких є обов'язковим до Єдиного державного реєстру юридичних та фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності;

- приймає рішення про прийняття на роботу, звільнення з роботи працівників, а також інші передбачені законодавством про працю рішення в сфері трудових відносин;

- звітує про діяльність підприємства перед Засновником, Органом Управління та Наглядовою Радою, готує на їх запит відповідні документи;

- вирішує інші питання, віднесені законодавством, Органом Управління, цим Статутом та контрактом між Органом Управління та Керівником до компетенції Керівника закладу.

Контроль за діяльністю комунального підприємства здійснює Наглядова Рада, яка є ініціативним та дорадчим органом Засновника.

До складу Наглядової Ради, як правило, входять:

- представник виконавчого органу місцевої влади
- представник відповідної ради (районної, міської)
- представник громадськості (як правило від профспілок)
- представник від об'єднань громадян, яким надаються освітні послуги (об'єднання батьків учнів)

* одна особа, обрана таємним голосуванням на загальних зборах трудового колективу.

Всі члени Наглядової Ради здійснюють свою діяльність на громадських засадах без оплати і на час участі у засіданні Наглядової Ради мають право на звільнення від виконання своїх трудових обов'язків за місцем роботи із збереженням заробітної плати на підставі письмового повідомлення Голови Наглядової Ради чи особи, що його заміщує. У засіданнях Наглядової Ради з правом дорадчого голову бере участь керівник закладу.

До повноважень Наглядової Ради належать подання Засновнику та Органу Управління пропозицій щодо:

- стратегії роботи підприємства;
- зміцнення керівництва закладу;
- проведення зовнішнього аудиту та заслуховування результатів внутрішнього контролю;

- преміювання керівництва;
- удосконалення розробленого керівництвом закладу проекту фінансового плану;
- висновків за результатами опрацювання та заслуховування річного звіту про виконання фінансового та інвестиційного планів;
- необхідності отримання банківських кредитів та асигнувань;
- використання коштів резервного фонду;
- розгляд скарг і пропозицій, поданих особами, які користуються послугами закладу;
- погодження змін до статуту Закладу та подання думки щодо цих змін Засновнику та Органу Управління.

Умови оплати праці працівників закладу визначаються контрактом між Керівником закладу та найманим працівником. Мінімальний розмір заробітної плати працівників не може бути нижчим, ніж посадові оклади (ставки заробітної плати) для відповідних категорій працівників бюджетних установ, затвержені Кабінетом Міністрів України. Підприємство здійснює бухгалтерський, оперативний облік і веде бухгалтерську та статистичну звітність в порядку та за формами, встановленими Кабінетом Міністрів України для суб'єктів господарської діяльності, що мають статус підприємства.

Наступним кроком удосконалення системи управління фінансовими ресурсами середніх навчальних закладів після створення комунального підприємства може бути здійснення такого управління на основі нової сучасної форми якою є державно – приватне партнерство. Державно-приватне партнерство відповідно до Закону, прийнятому в 2010 р., це співробітництво між в нашому випадку територіальною громадою міста Києва в особі відповідних органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами (крім державних та комунальних підприємств) або фізичними особами - підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору. На стороні держави буде виступати Київська міська державна адміністрація, яка може делегувати ці функції Департаменту освіти

міста Києва. На стороні приватного партнера у договорі, що укладається в рамках державно-приватного партнерства, в нашому випадку можуть виступати приватні заклади освіти, що мають досвід в навчально – виховній діяльності, фізичні особи – педагоги, що також можуть використати свій багаторічний досвід. Крім того, в якості приватного партнера можуть виступати декілька осіб (об'єднання, пул партнерів), які несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями, передбаченими договором, що укладається в рамках державно-приватного партнерства. Визначення приватного партнера здійснюється виключно на конкурсних засадах. Приватний партнер щоб отримати право на управління закладом повинен довести, що він забезпечить більш високі техніко-економічні та соціальні показники і, відповідно, більш високий рівень ефективності діяльності, ніж у разі здійснення такої діяльності традиційним чином як бюджетна комунальна установа. Участь приватного партнера передбачає довготривалість відносин (від 5 до 50 років згідно Закону), що гарантує надійність та стабільність роботи закладу в новій системі управління. Крім того, такий шлях обов'язково передбачає внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства із джерел, не заборонених законодавством. Тим самим гарантується більш високий рівень фінансування школи.

Найбільш ефективною формою у рамках здійснення державно-приватного партнерства є укладання договорів про спільну діяльність із міським департаментом освіти, де мають бути чітко виписані функції, права та обов'язки кожної сторони. При цьому передача об'єктів, що перебувають у комунальній власності приватному партнеру для виконання умов договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, не зумовлює перехід права власності на ці об'єкти до приватного партнера. Такі об'єкти, в даному дослідженні школи підлягають поверненню комунальному органу влади після припинення дії договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства. Це дає можливість місцевій владі вкладати бюджетний ресурс в комунальне майно підвищуючи при цьому його привабливість, а враховуючи гнучкість приватного сектора в пошуках різних ефективних моделей надання якісних освітніх послуг

забезпечувати задоволення на високому рівні потреб киян. Функціонування корпоративного закладу освіти - заснованого шляхом укладення засновницького договору кількома засновниками різних форм власності на засадах державно-приватного партнерства передбачено засадами закону України «Про повну загальну середню освіту» [49].

Фінансування державно-приватного партнерства може здійснюватися за рахунок:

- фінансових ресурсів приватного партнера;
- фінансових ресурсів, запозичених в установленому порядку;
- коштів державного та місцевих бюджетів;
- кошти від платних послуг, які надає заклад (наприклад, оренда приміщень)
- цільових регулярних благодійних внесків, а також разових благодійних внесків
- інших джерел, не заборонених законодавством.

Фінансування за рахунок місцевого бюджету повинно здійснюватись в розмірах не менших, ніж встановлені по «подушному» нормативу. Додаткові кошти можуть бути залучені на конкурсних засадах або на умовах фандрайзингу як складова частина ресурсного забезпечення конкурентоспроможності закладу загальної середньої освіти [141]. В разі, коли приватний партнер буде застосовувати платні послуги, то ціни на такі послуги, в разі якщо місцева влада буде їх регулювати:

- мають повністю відшкодовувати витрати на проведення діяльності;
- мають включати кошти для компенсації вартості внесених приватним партнером інвестицій (інвестиційну складову);
- органи влади регулюють тільки рівень рентабельності в ціні.

В ідеалі потрібна система цільового фінансування кожної конкретної дитини, коли ресурси, що виділяються, будуть необхідні і достатні для того, щоб повністю реалізувати потенціал кожного учня. Тобто фінансові потоки мають чітко реагувати на індивідуальні здібності учнів. Якщо у дитини є нахили у будь – якому напрямі від математики до спортивних досягнень, фінансова система

повинна забезпечувати індивідуальну підтримку кожного «таланту» у кожного школяра, забезпечуючи при цьому достатні кошти для фінансування освітнього стандарту кожного учня, незалежно від індивідуальних його талантів.

Ясно, що на теперішній час повноцінно ми не можемо індивідуалізувати фінансування освіти. Для цього, по – перше, недостатньо «прозорих» ресурсів, а, по – друге, школи не мають повноважень вільно розпоряджатись коштами, які їм виділяються. Тому необхідно з одного боку посилити фінансовий ресурсний потенціал через удосконалення механізмів залучення додаткових коштів, а з другого надати школі більші права та можливості у використанні цих коштів.

3.2. Пропозиції щодо методичного підходу до розподілу бюджетних видатків на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти

Формульний розподіл видатків освітньої субвенції між місцевими бюджетами на плату праці педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти врегульовано на державному рівні шляхом затвердження постанови Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1088 «Про затвердження формули розподілу освітньої субвенції між місцевими бюджетами» [142]. Вона враховує кількість учнів територіальної громади, кількість нормативних класів, кількість навчальних годин, які має отримати учень, кількість ставок вчителів, обсяг коштів, необхідний для оплати праці такої кількості вчителів.

Якщо видатки на заробітну плату мають свої критерії, а саме: тарифні розряди, щорічно встановлені Законами України про державний бюджет на відповідний рік, педагогічне навантаження вчителя 18 годин на тиждень, навчальні плани та нормативний контингент учнів у класі, то розподіл видатків саме на організацію навчального процесу щороку є певним викликом для територіальних громад та потребує унормування.

Методика розподілу бюджетних видатків на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти передбачає визначення рівня бюджетної забезпеченості 1 учня окремого закладу загальної середньої освіти в частині створення і підтримки умов реалізації освітнього процесу та його приведення до середнього по регіону з урахуванням критеріїв, які впливають на утримання закладу освіти та забезпечення ним учбового процесу [143].

Визначення обсягу бюджетних видатків на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти відбувається за основними етапами, викладеними далі.

1. Обчислення середнього по м. Києву рівня бюджетної забезпеченості 1 учня закладу загальної середньої освіти за формулою (3.1):

$$\overline{\text{БЗ}} = \frac{\text{ЗФ}}{\text{ЗЧУ}_{\text{факт}}} \quad (3.1)$$

де ЗФ - граничний обсяг видатків загального фонду, затверджений на 01.01 поточного бюджетного періоду, який включає витрати на організацію навчального процесу (КЕКВ 2210, 2220, 2240, 2270);

ЗЧУ_{факт} - загальна чисельність учнів, обчислена як сума контингентів закладів загальної середньої освіти районів м. Києва, затверджених відповідними розпорядженнями районних у місті Києві державних адміністрацій «Про мережу та режими роботи закладів загальної середньої освіти (класів і груп у них) комунальної форми власності на поточний навчальний рік».

2. Визначення приведеної кількості учнів ЧУпр_i для окремого закладу загальної середньої освіти. Для цього фактичну кількість учнів в класах закладу необхідно корегувати на нормативну наповнюваність класу. Приведена кількість учнів визначається відповідно до пункту 2 статті 12 закону «Про повну загальну середню освіту», згідно з яким нормативна наповнюваність класів для початкової школи не може становити більше 24 осіб, для базової та профільної – 30 осіб на клас. Показник приведеної кількості учнів для окремого закладу загальної середньої освіти розраховується за формулою (3.2):

$$\text{ЧУпр}_i = \text{ЧУпоч}_i \frac{24}{\text{НКпоч}_i} + \text{ЧУбаз}_i \frac{30}{\text{НКбаз}_i} + \text{ЧУпроф}_i \frac{30}{\text{НКпроф}_i} \quad (3.2)$$

де НКпоч (баз, проф) – фактична наповнюваність класів на початковому, базовому та профільному рівнях повної загальної середньої освіти i закладу освіти.

3. Визначення розрахункової наповнюваності класу РНК _{i} для окремого ЗЗСО. Для цього приведена кількість учнів ЧУпрв _{i} необхідно віднести до фактичної кількості сформованих класів окремого закладу. Показник розрахункової наповнюваності класів обчислюється за формулою (3.3):

$$\text{РНК}_i = \frac{\text{ЧУпрв}_i}{\text{КК}_i} \quad (3.3)$$

де КК _{i} – фактична кількість сформованих класів окремого закладу освіти.

Середня розрахункова наповнюваність класів по місту $\overline{\text{РНК}}$ обчислюється як відношення приведеної кількості учнів міста та фактичної кількості сформованих по ЗЗСО м. Києва класів за формулою (3.4):

$$\overline{\text{РНК}} = \frac{\text{ЗЧУ}_{\text{прв}}}{\text{ЗКК}} \quad (3.4)$$

де ЗЧУ_{прв} – загальний обсяг приведеної кількості учнів, обчислений для м. Києва;

ЗКК – загальна фактична кількість класів, сформована в ЗЗСО м. Києва.

4. Визначення фактичної питомої площі ПЛу _{i} окремого ЗЗСО. Для цього фактичну площу обслуговування закладу необхідно віднести до загального обсягу контингенту i закладу. Показник питомої площі на учня розраховується за формулою (3.5):

$$\text{ПЛу}_i = \frac{\text{ПЛ}_{\text{факт}_i}}{\text{ЧУ}_{\text{факт}_i}} \quad (3.5)$$

Середня питома площа по місту $\overline{\text{ПЛу}}$ обчислюється як відношення загальної площі обслуговування ПЛ_{фактзаг} та загального обсягу контингенту ЗЧУ_{факт} закладів загальної середньої освіти районів м. Києва за формулою (3.6):

$$\overline{\text{ПЛу}} = \frac{\text{ПЛ}_{\text{фактзаг}}}{\text{ЗЧУ}_{\text{факт}}} \quad (3.6)$$

5. Коефіцієнт приведення видатків на організацію навчального процесу в окремому закладі освіти $K_{\text{прив}_i}$ до середнього по регіону розраховується за формулою:

$$K_{\text{прив}_i} = \frac{РНК_i}{\overline{РНК}} * \frac{ПЛу_i}{\overline{ПЛу}} \quad (3.7)$$

$РНК_i$ – розрахункова наповнюваність класів окремого закладу загальної середньої освіти, обчислена як відношення приведеної кількості учнів до фактичної кількості сформованих в i -му закладі освіти класів;

$РНК$ – середня розрахункова наповнюваність класів по місту, обчислена як відношення приведеної кількості учнів міста до фактичної кількості сформованих по закладах загальної середньої освіти м. Києва класів;

$ПЛу_i$ – площа на 1 учня i -го закладу загальної середньої освіти;

$ПЛу$ – середній показник площі на 1 учня по місту, обчислений як відношення загальної площі приміщень закладів загальної середньої освіти до загального обсягу контингенту учнів м. Києва.

6. Визначення обсягу бюджетного фінансового забезпечення окремого закладу освіти Φ_{33CO_i} з урахуванням коефіцієнту приведення за формулою (3.8):

$$\Phi_{33CO_i} = \overline{БЗ} * ЧУфакт_i * K_{\text{прив}_i} * I_c \quad (3.8)$$

де I_c – прогнозний індекс споживчих цін у плановому (прогнозованому) бюджетному періоді, визначений в установленому порядку.

7. Визначення загальної потреби бюджетного фінансування закладів загальної середньої освіти $ОФ_{\text{заг}_p}$ окремого району м. Києва за формулою (3.9):

$$ОФ_{\text{заг}_p} = \sum_{i=1}^n \Phi_{33CO_{ip}} \quad (3.9)$$

де i – порядковий номер закладу загальної середньої освіти від 1 до n , n – кількість закладів загальної середньої освіти.

8. Визначення загальної потреби бюджетного фінансування $ОФ_{\text{заг}_m}$ закладів загальної середньої освіти комунальної форми власності м. Києва за формулою (3.10):

$$ОФ_{\text{заг}_m} = \sum_{i=1}^n ОФ_{\text{заг}_p} \quad (3.10)$$

де i - порядковий номер району м. Києва від 1 до n , n – кількість районів.

На основі викладеної методики проведено розрахунки обсягів фінансування закладів загальної середньої освіти міста Києва. Результати розрахунків представлено в табл. 1 за районами міста Києва.

Таблиця 3.1

Обсяги фінансування закладів загальної середньої освіти за районами міста Києва за 2020 рік

Назва району м. Києва	Річний обсяг фінансування на забезпечення освітнього процесу, тис. грн.	Фактичний контингент, осіб	Сумарна площа приміщень закладів загальної середньої освіти, м ²	Середньорічні витрати на 1 учня, грн.
Голосіївський	97318,813	22218	181775,0	4380,18
Дарницький	171373,074	44767	431041,4	3828,11
Деснянський	183445,177	37127	385178,0	4941,02
Дніпровський	192973,690	36466	326077,0	5291,88
Оболонський	146073,876	29980	286829,0	4872,37
Печерський	63027,200	14624	145832,0	4309,84
Подільський	113980,610	19810	184420,0	5753,69
Святошинський	182301,444	36008	319233,0	5062,80
Солом'янський	112402,518	28206	292050	3985,06
Шевченківський	139420,765	22170	173957	6288,71
Разом м. Київ	1402317,168	291376	2726392	4812,74

Джерело: складено автором за власними розрахунками

За аналізом результатів розрахунків обсягів фінансування на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти (табл. 3.1) можна зробити висновок щодо різних сум фінансування, які припадають на 1 учня у різних районах Києва.

Враховуючи процеси економічних реформ в Україні, зміни потреб у фінансовому забезпеченні організації навчального процесу в закладах загальної середньої освіти доцільно не обмежуватися обсягами бюджетного фінансування, а залучати до фінансування інші доступні джерела. Одним із важливих джерел додаткового фінансування є застосування форм державно-приватного партнерства на основі прийнятого Закону України «Про державно-приватне партнерство» [144]. У системі загальної середньої освіти України форми державно-приватного партнерства розвинуті недостатньо. У науковій літературі невелика кількість наукових праць присвячена дослідженню різних аспектів державно-приватного партнерства саме у системі загальної середньої освіти

[145-150]. Проте можливість додаткового фінансування освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти через застосування форм державно-приватного партнерства є актуальною і має перспективи подальшого розвитку.

Важливим елементом розвитку економіки країни є людський капітал. На освітній процес у закладах загальної середньої освіти впливають чимало факторів. І карантинні обмеження, які були викликані пандемією COVID-19, висвітлили проблеми недостатнього оснащення закладів загальної середньої освіти технічними засобами забезпечення навчального процесу у дистанційному режимі, що також потребує додаткового фінансування. Розпорядженням КМДА № 1111 від 18.05.2021 р. на подолання наслідків карантинних обмежень із-за пандемії на COVID-19 до бюджету міста Києва надійшла субвенція з Державного бюджету у розмірі 72184, 4 тис. грн, з яких було витрачено на придбання технічних засобів, зокрема ноутбуків для вчителів, 70630,9 тис. грн. (Додатки А, Б). Запропонована методика розподілу бюджетних видатків на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти передбачає обґрунтування достатності коштів на здійснення навчального процесу в окремому закладі загальної середньої освіти в частині створення і підтримки умов реалізації освітнього процесу на рівні середньому за регіоном. Здійснення освітнього процесу у дистанційному режимі спричинило появу нових викликів та загроз для закладів загальної середньої освіти. Дистанційний режим навчання потребує певного забезпечення: технічного оснащення, програмного забезпечення, підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Все це потребує також додаткових витрат. Так як освітній процес здійснюється через інформаційні мережі, то виникають нові ризики і загрози, які також потребують уваги, вирішення та додаткового фінансування на їх подолання або упередження [151]. Подолання сучасних викликів, а саме наслідків війни, потребує значних додаткових коштів для покращення умов здійснення навчального процесу у закладах загальної середньої освіти. І джерела цих коштів можуть бути не тільки бюджетні.

3.3. Прогнозування основних показників розвитку системи загальної середньої освіти

Бюджетне фінансове забезпечення організації навчального процесу в закладах загальної середньої освіти міста Києва витрачається на покриття базових статей витрат закладів загальної середньої освіти, а саме: заробітної плати, єдиного соціального внеску, плати за енергоносії тощо. Щорічний дефіцит коштів, які є необхідними для повного фінансування організації навчального процесу у різних закладах загальної середньої освіти в місті Києві, складає від 10 % до 50 %. Для покращення організації навчання учнів в умовах дистанційного режиму навчання на заходи профілактики розповсюдження інфекційної хвороби, спричиненої коронавірусом SARS-CoV – 2 із Державного бюджету було виділено закладам загальної середньої освіти міста Києва у 2021 р. додаткову суму у розмірі 70184,4 тис. грн (Додатки А.Б). Ці кошти призначені на придбання обладнання, зокрема ноутбуків для викладачів, іншого обладнання для забезпечення можливості здійснення процесу навчання у дистанційному форматі. За рахунок виділення із Державного бюджету додаткових коштів У 2020 р. на кожного учня закладів загальної середньої освіти міста Києва витрачено із бюджету міста на 7,93 % більше, ніж у 2019 р. Інновації, які впроваджуються в навчальний процес у закладах освіти, зокрема в закладах загальної середньої освіти України в цілому та міста Києва зокрема, потребують додаткового фінансування [152]. Пандемічні виклики потребують додаткових коштів для покращення умов здійснення навчального процесу у закладах загальної середньої освіти. І, як доводить практика, джерела цих коштів можуть бути не тільки бюджетні. Так як обсяг бюджетних коштів витрачених на одного здобувача освіти закладу загальної середньої освіти щорічно зростає, то доцільно встановити взаємозалежність між такими показниками як «обсяг бюджетного фінансування закладу загальної середньої освіти» і кількість здобувачів освіти у закладі загальної середньої освіти». Також доцільно зробити прогноз щодо подальшої динаміки показника «обсяг фінансування закладу загальної середньої

освіти» та «кількість здобувачів освіти закладу загальної середньої освіти» за методом сценарного аналізу.

Для проведення дослідження стану взаємозв'язку обсягів бюджетного фінансування закладу загальної середньої освіти від кількості учнів по місту Києву використана програма аналізу статистичних даних Statgraphics XVIII Centurion. У якості опції (Y) вибрано обсяг бюджетного фінансування закладу загальної середньої освіти, в якості аргументу X1 - кількість учнів у кожному закладі загальної середньої освіти (обсяг вибірки склав 418 закладів загальної середньої освіти). При дослідженні впливу кількості учнів на розраховані обсяги бюджетного фінансування отримана наступна залежність (11):

$$\text{Обсяг бюджетного фінансування на забезпечення освітнього процесу} = (207,004 + 0,00559402 * \text{Фактична кількість учнів})^2 \quad (3.11)$$

Параметри виконаної залежності наступні: Коефіцієнт кореляції = 0,869423; R-квадрат = 75,58 %; R-квадрат (з урахуванням d.f.) = 72,53 %; стандартна помилка оцінки = 31,882; середня абсолютна похибка = 26,0151; статистика Дурбіна-Уотсона = 2,13066 (P = 0,5435); затримка 1 залишкової автокореляції = -0,198681. Оскільки значення P у таблиці ANOVA менше 0,05, існує статистично значуща залежність між кількістю учнів та обсягами бюджетного фінансування закладів загальної середньої освіти на рівні довіри 95,0%. Для встановлення взаємозалежності «взаємозв'язок обсягів бюджетного фінансування закладу загальної середньої освіти від кількості учнів (по місту Києву)» було проведено порівняння 20 видів різних альтернативних моделей. За кращим значенням коефіцієнту кореляції було обрано модель «Square root-Y model: $Y = (a + b * X)^2$ » (рис. 1). Статистика R-Squared показує, що підібрана модель пояснює 72,53 % мінливості обсягів бюджетного фінансування закладів загальної середньої освіти. Коефіцієнт кореляції дорівнює 0,869423, що вказує на відносно сильну зв'язок між змінними.

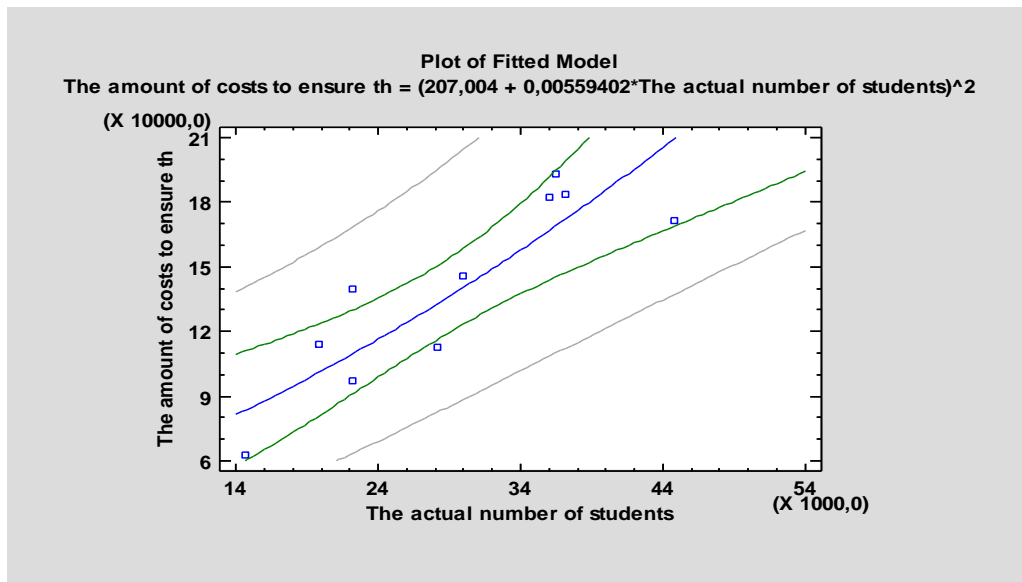

Рис. 3.1. Графічна інтерпретація дослідження залежності обсягів бюджетного фінансування закладу загальної середньої освіти від кількості учнів.

Джерело: авторська розробка.

За результатами проведених досліджень взаємозв'язку обсягів бюджетного фінансування закладу загальної середньої освіти від кількості учнів (по місту Києву) можна зробити висновок, що ця залежність не є прямолінійною, а описується іншим видом математичної моделі (табл. 3.2). Тому стверджувати, що зростання обсягів фінансування закладів загальної середньої освіти прямо пропорційне зростанню кількості учнів, не можна [143].

Таблиця 3.2

Результати дослідження взаємозв'язку обсягів бюджетного фінансування закладу загальної середньої освіти від кількості учнів по місту Києву за 2020 рік.

Назва залежності	Математична модель	Коефіцієнт кореляції	Довірча ймовірність, %	Ступінь впливу аргументу на зміну функції, %
Взаємозв'язок обсягів бюджетного фінансування закладу загальної середньої освіти від кількості учнів (по місту Києву)	$ОБФ = (207,004 + 0,00559402 * ФКУ)^2$	0,869423	0,95	72,53

Джерело: авторська розробка

Враховуючи процеси економічних реформ в Україні, зміни потреб у фінансовому забезпеченні організації навчального процесу в закладах загальної середньої освіти доцільно не обмежуватися обсягами бюджетного фінансування, а залучати до фінансування інші доступні джерела.

Проведено прогнозування за допомогою програми аналізу статистичних даних Statgraphics XVIII Centurion прогнозу показника «кількість учнів закладів загальної середньої освіти» за методом сценарного аналізу (рис. 3.2), на якому нижня крива – це песимістичний варіант прогнозу подальшого розвитку; середня крива - оптимальний варіант (реалістичний) і верхня крива – оптимістичний варіант прогнозу. Вибрана краща модель прогнозу:

$$\text{Квадратичний тренд} = 500,285 + 23,1395 t + -1,05645 t^2 \quad (1)$$

Значення Р менше 0,05 статистично достовірно відрізняються від нуля на рівні довіри 95,0%. За проведеними дослідженнями щодо подальшого прогнозування кількості учнів у закладах загальної освіти міста Києва, проведеного за методом сценарного аналізу, за реалістичним варіантом прогнозується поступе зменшення кількості учнів, проте ця тенденція не означає відповідного пропорційного зменшення бюджетного фінансування закладів загальної середньої освіти. Прогнозний період 10 років, шаг прогнозування 1 рік.

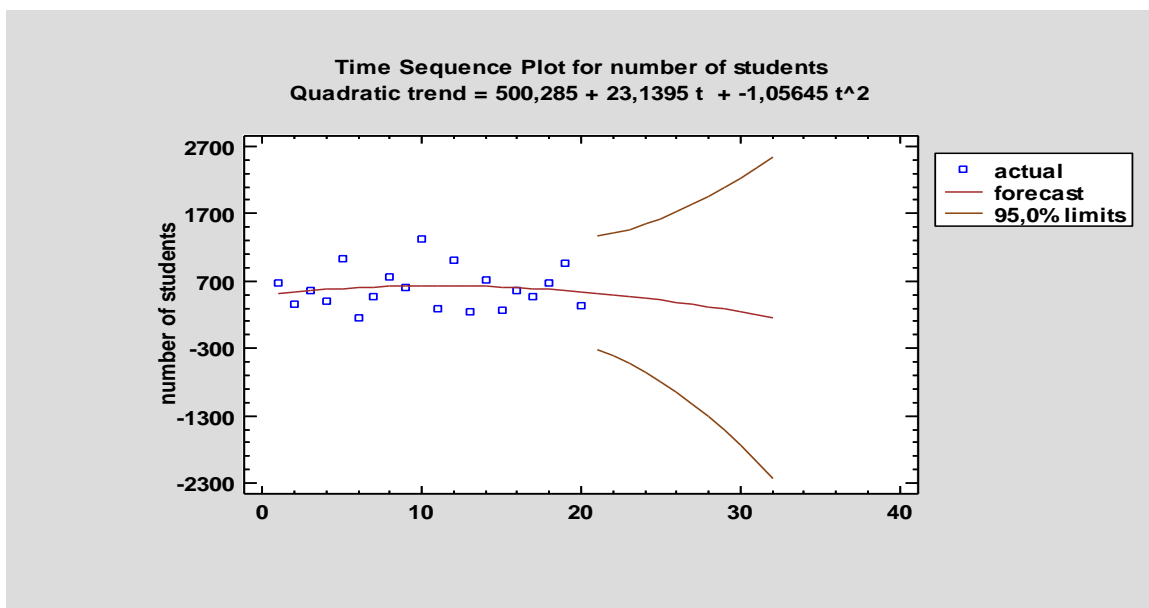

Рис. 3.2. Графічна інтерпретація прогнозу «кількість здобувачів освіти у закладах загальної середньої освіти» за методом сценарного аналізу.

Джерело: авторська розробка.

За проведеними дослідженнями зміни стану такого показника як «кількість здобувачів освіти» можна зробити наступні висновки. За проведеним прогнозом за сценарним аналізом зміни показника «кількість здобувачів освіти у закладах загальної середньої освіти» тільки оптимістичний сценарій прогнозу (верхня лінія на графіку (рис. 3.2) показує зростання цього показника у часі. Реалістичний сценарій (серединна лінія на графіку (рис.3.2) показує повільне зниження кількості здобувачів освіти в закладах загальної середньої освіти і це є реальним прогнозом зважаючи на зменшення кількості населення України та зниження темпів народжуваності дітей. Песимістичний сценарій (нижня лінія на графіку (рис.3.2) показує стрімке зменшення кількості здобувачів освіти у закладах загальної середньої освіти. Проведено прогнозування за допомогою програми аналізу статистичних даних Statgraphics XVIII Centurion прогнозу показника «обсяг бюджетних витрат на забезпечення освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти» за методом сценарного аналізу (рис. 3.3). Прогнозний період 10 років, шаг прогнозування 1 рік.

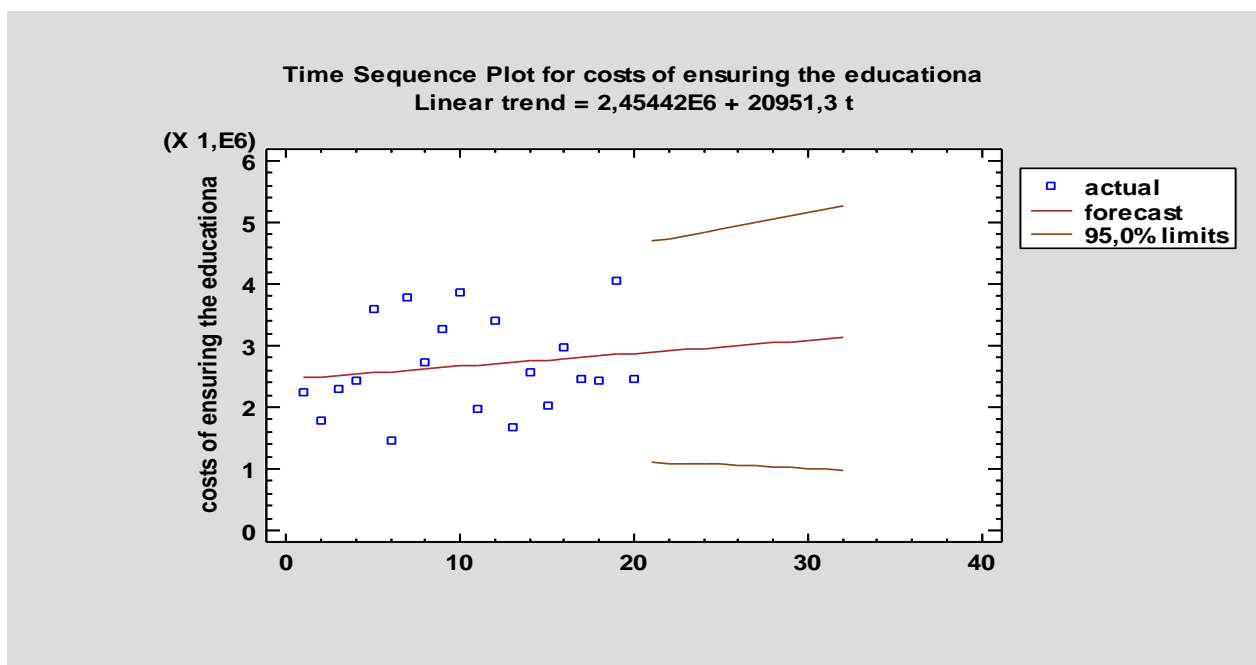

Рис. 3.3. Графічна інтерпретація прогнозу «обсяг бюджетних витрат на забезпечення освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти» за методом сценарного аналізу.

Джерело: авторська розробка.

За проведеними дослідженнями зміни стану такого показника як «обсяг бюджетного фінансування закладів загальної середньої освіти» можна зробити наступні висновки. За проведеним прогнозом за сценарним аналізом зміни показника «обсяг бюджетного фінансування закладів загальної середньої освіти» тільки за песимістичним сценарієм обсяг бюджетних витрат буде скорочуватися з часом (нижня лінія на графіку (рис.3.3), що є бажаним сценарієм, проте мало ймовірним. Реалістичний сценарій (серединна лінія на графіку (рис.3.3) показує повільне зростання обсяг бюджетного фінансування закладів загальної середньої освіти і це є реальним прогнозом, що підтверджується аналізом динаміки статистичних даних щодо щорічного зростання обсягів бюджетних видатків на забезпечення освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти. Оптимістичний сценарій прогнозу (верхня лінія на графіку (рис. 3.3) показує швидке зростання обсяг бюджетного фінансування закладів загальної середньої освіти, що є небажаним сценарієм для зміни цього показника.

Висновки до розділу 3

1. Визначено переваги закладів загальної середньої освіти приватної форми власності у застосуванні для фінансування освітнього процесу різних джерел та значні обмеження у застосуванні таких інструментів фінансування для закладів загальної середньої освіти комунальної форми власності.

Запропоновано методичний підхід до обґрунтування заходів щодо удосконалення економічного механізму розвитку закладів загальної середньої освіти в частині надання фінансової та адміністративної самостійності закладам загальної середньої освіти через зміни у статусі цих закладів на комунальне некомерційне підприємство, що розширює можливості отримання фінансування на здійснення освітнього процесу не тільки за рахунок отримання освітньої субвенції із бюджету, а і за рахунок інших джерел, зокрема застосування договорів державного-приватного партнерства.

Уточнено визначення поняття «комунальний некомерційний заклад

загальної середньої освіти», який передбачає наявність ресурсів та можливість їхнього використання для задоволення змін у фінансуванні забезпечення освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти на основі приватно-державного партнерства.

Визначено, що потрібна система цільового фінансування кожної конкретної дитини, коли ресурси, що виділяються, будуть необхідні і достатні для того, щоб повністю реалізувати потенціал кожного учня. Тобто фінансові потоки мають чітко реагувати на індивідуальні здібності учнів. Обґрунтовано, що необхідно збільшити фінансовий ресурсний потенціал закладів загальної середньої освіти через удосконалення механізмів залучення додаткових коштів, а з другого надати школі більші права та можливості у використанні цих коштів.

2. Сформульовані концептуальні положення та розроблено методичний підхід щодо розподілу бюджетних видатків на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти по виділених етапах з урахуванням граничного обсягу видатків загального фонду, затвердженого на 01.01 поточного бюджетного періоду, загальної чисельності здобувачів освіти даного закладу загальної середньої освіти, фактичної наповнюваності класів на початковому, базовому та профільному рівнях повної загальної середньої освіти, фактичної кількості сформованих класів окремого закладу освіти, показника питомої площі на одного учня; коефіцієнту приведення видатків до регіонального рівня, визначення загальної потреби бюджетного фінансування окремого закладу загальної середньої освіти.

Запропонована авторська методика розподілу бюджетних видатків на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти пройшла апробацію на практиці при формуванні обсягів видатків бюджету міста Києва на 2021, 2022 та 2023 рр.

Запропонована методика розподілу бюджетних видатків на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти передбачає обґрунтування достатності коштів на здійснення навчального процесу в окремому закладі загальної середньої освіти в частині створення і підтримки

умов реалізації освітнього процесу на рівні середньому за регіоном. Пандемічні виклики потребують додаткових коштів для покращення умов здійснення навчального процесу у закладах загальної середньої освіти. І джерела цих коштів можуть бути не тільки бюджетні.

3. Запропонований методичний підхід до моделювання взаємозв'язку взаємозв'язку «обсяг витрат на забезпечення освітнього процесу у окремому закладі загальної середньої освіти та чисельності здобувачів освіти». Визначено, що встановлений взаємозв'язок обсягів бюджетного фінансування закладу загальної середньої освіти від кількості учнів (по місту Києву) не є прямолінійною залежністю, а описується іншим видом математичної моделі.

Запропонований методичний підхід до прогнозування показників «кількість здобувачів загальної середньої освіти» та «обсяги фінансування закладів загальної середньої освіти» за умови побудови прогнозних моделей за допомогою програмного забезпечення «Statgraphics XVIII Centurion» за методом сценарного аналізу. Зроблено висновок, що за результатами прогнозування показник «кількість здобувачів загальної середньої освіти» повільно зменшується, показник «обсяги фінансування закладів загальної середньої освіти», навпаки, зростає. Це доводить необхідність внесення змін в економічний механізм розвитку системи загальної середньої освіти у частині надання закладам загальної середньої освіти більших повноважень щодо формування власних фінансових фондів для забезпечення освітнього процесу у цих закладах за рахунок додаткових джерел.

Результати досліджень 3 розділу опубліковано в наукових працях [140, 143, 151].

ВИСНОВКИ

У дисертації узагальнено теоретико-методичні положення і представлено нове вирішення наукового завдання, пов'язаного з поглибленням теоретико-методичних та науково-практичних основ удосконалення економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти. З метою вирішення цього завдання запропоновані прикладні рекомендації та пропозиції націлені на удосконалення економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти. Основні науково-практичні результати проведеного дослідження наведені нижче.

1. З'ясовано теоретичну сутність, структуру та зміст розвитку системи середньої загальної освіти в Україні. На основі проведених досліджень обґрунтовано визначення сутності, структури та змісту розвитку системи загальної середньої освіти в Україні як механізму, який у своїй структурі має мету, функціональні складові, важелі та інструменти для розвитку системи загальної середньої освіти в Україні і запропоновані напрями удосконалення механізму розвитку системи загальної середньої освіти. Встановлено, що система загальної середньої освіти є складною, динамічною соціально-економічною системою, що містить у своєму складі підсистеми всіх видів ресурсів для здійснення освітнього процесу, у тому числі педагогічний склад і здобувачів освіти, як споживачів освітніх послуг. Система загальної середньої освіти є надзвичайно складним об'єктом, який відноситься до соціально спрямованої кібернетичної системи, тобто системи з управління, націленою на задоволення потреб споживачів освітніх послуг із забезпеченням розвитку інноваційного потенціалу та діджиталізації освітнього процесу.

2. Узагальнено організаційно-правове регулювання діяльності закладів загальної середньої освіти. Запропонований структурно-логічний підхід щодо визначення напрямів реформування нормативно-правової бази з питань забезпечення розвитку системи загальної середньої освіти на основі сформованої класифікації економічних важелів розвитку системи загальної середньої освіти

України, які задекларовані нормативними документами за визначеними етапами реформування системи освіти.

3. Проаналізовано зарубіжний досвід фінансування системи загальної середньої освіти та визначена доцільність його застосування в Україні. На основі проведеного аналізу моделей фінансування закладів загальної середньої освіти у європейських країнах з урахуванням переваг та недоліків цих моделей запропоновано нову «змішану модель фінансування закладів загальної середньої освіти», яка надає більш широкий спектр можливості щодо диверсифікації джерел фінансування. Запропоновано науково-методичний підхід щодо виділення пріоритетних напрямів залучення додаткових коштів з різних фінансових джерел для розвитку системи загальної середньої освіти на умовах інвестування та державно-приватного партнерства на основі доцільності використання досвіду європейських країн в українській практиці.

4. Проведено комплексний аналіз сучасного стану розвитку системи середньої освіти в Україні. Проведено систематизацію чинників впливу на розвиток системи загальної середньої освіти за роки незалежності України, в складі яких додатково виділено: регіональну деформацію економічного розвитку, зниження ресурсного потенціалу регіонів; зростання обсягів бюджетного фінансування закладів загальної середньої освіти; зниження кількості здобувачів освіти.

5. Проаналізована ефективність фінансування закладів загальної середньої освіти за рахунок бюджетних коштів. Запропонований методичний підхід до встановлення тенденції щодо щорічного зростання обсягів фінансування закладів загальної середньої освіти та виявлення чинників, які на неї впливають, зокрема: щорічне зростання цін на споживчі товари та послуги в Україні; війна, як наносить значні збитки закладам загальної середньої освіти, особливо у східних та південних регіонах країни; розвиток дистанційного навчання здобувачів освіти внаслідок певних причин, яке потребує фінансування на забезпечення його здійснення (технічне оснащення, програмне забезпечення, підвищення кваліфікації вчителів).

6. Проведений аналіз обсягів видатків місцевих бюджетів за різними типами закладів загальної середньої освіти. Встановлено, що за законодавством України в системі загальної середньої освіти функціонують заклади загальної середньої освіти державної, комунальної та приватної форми власності. Всі заклади загальної середньої освіти мають право на фінансування своєї діяльності за рахунок бюджетних коштів у різних обсягах. Окреслені напрями подолання різниці у ресурсному забезпеченні освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти різних форм власності шляхом активізації процесів додаткового фінансування закладів загальної середньої освіти комунальної форми власності за рахунок небюджетних джерел.

7. Обґрунтовані заходи вдосконалення економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти в Україні. Запропонований методичний підхід до обґрунтування заходів щодо удосконалення економічного механізму розвитку закладів загальної середньої освіти в частині надання фінансової та адміністративної самостійності закладам загальної середньої освіти через зміни у статусі цих закладів на комунальне некомерційне підприємство, що розширює можливості отримання фінансування на здійснення освітнього процесу не тільки за рахунок отримання освітньої субвенції із бюджету, а і за рахунок інших джерел, зокрема застосування договорів державного-приватного партнерства. Уточнено визначення поняття «комунальний некомерційний заклад загальної середньої освіти», який передбачає наявність ресурсів та можливість їхнього використання для задоволення змін у фінансуванні забезпечення освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти на основі приватно-державного партнерства.

8. Розроблені пропозиції щодо методичного підходу до розподілу бюджетних видатків на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти. Сформульовані концептуальні положення та розроблено методичний підхід щодо розподілу бюджетних видатків на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти по виділених етапах з урахуванням граничного обсягу видатків загального фонду, затвердженого на

01.01 поточного бюджетного періоду, загальної чисельності здобувачів освіти даного закладу загальної середньої освіти, фактичної наповнюваності класів на початковому, базовому та профільному рівнях повної загальної середньої освіти, фактичної кількості сформованих класів окремого закладу освіти, показника питомої площі на одного учня; коефіцієнту приведення видатків до регіонального рівня, визначення загальної потреби бюджетного фінансування окремого закладу загальної середньої освіти.

9. Зроблено прогнозування основних показників розвитку системи загальної середньої освіти. Запропонований методичний підхід до моделювання взаємозв'язку «обсяг витрат на забезпечення освітнього процесу у окремому закладі загальної середньої освіти та чисельності здобувачів освіти» та прогнозування кількості здобувачів загальної середньої освіти та обсягів фінансування закладів загальної середньої освіти за умови побудови прогнозної моделі за допомогою програмного забезпечення «Statgraphics XVIII Centurion» за методом сценарного аналізу. За результатами проведеного прогнозування встановлено, що за реалістичним сценарієм розвитку змін показників очікується зменшення кількості здобувачів освіти у закладах загальної середньої освіти і зростання обсягів фінансування організації освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%CC%E5%F5%E0%ED%B3%E7%EC>
2. Жид Ш., Ріст Ш. Історія економічних вчень. Nabu press. 2014. 544 с.
3. Літвінов О.С., Капталан С.М. Визначення сутності та складових організаційно-економічного механізму управління підприємством в умовах інноваційного розвитку. *Управління розвитком*. 2016. № 3 (185). С. 59 – 65.
4. Літвінов О.С., Капталан С.М. Сутність та види механізмів в економіці. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 6 (11). С. 146 -149.
5. Саблук П.Т., Малік М.Й., Валентинов В.А.. Формування міжгалузевих відносин: проблеми теорії і методології. К.: ІАЕ, 2002. 294 с.
6. Полтавський Ю.А., Супрун О.М. Ринковий механізм як система забезпечення ефективної діяльності аграрних підприємств. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: економічні науки. Ринкова трансформація економіки АПК*. 2004. Вип. 31. С. 376.
7. Радіонова І.Ф. Економічне зростання за участі державних фінансів. *Фінанси України*. 2008. № 1. С. 33-46.
8. Захарін С.В. Інвестиційне забезпечення економічного розвитку. *Фінанси України*. 2004. № 10. С. 72 -81.
9. Зборовська О.М. Економічний механізм управління розвитком промислового підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 2. С. 24 – 27.
10. Кудряшов В.П. Державна підтримка економічного зростання в Україні. *Фінанси України*. 2008. № 9, С. 42 – 53.
11. Інвестиційний клімат в Україні. / за ред. П.І. Гайдуцького. К. : Нора-друк. 2002. С 77-78.
12. Мороз В. Теорія суспільного вибору: компетенція політичного та економічного механізмів в системі трудових можливостей суспільства. *Вісник*

Національного університету цивільного захисту України. 2018. Вип. 1 (8). С. 163-173.

13. Жукова Ю.М., Шлапак А.В. Особливості функціонування економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти в Україні. *International scientific journal «Internauka». Series: «Economic sciences»*. 2023. № 6 (74). URL: <http://surl.li/klfxk>

14. Серкова Н.А. Механізм державного управління загальної середньої освіти на регіональному рівні. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2019. Вип.13. С. 77 – 83.

15. Грень Л.М. Економічний механізм державного управління розвитком професійної (професійно-технічної) освіти. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2019. № 2 (21). С. 26 – 36.

16. Лойко В.В., Поздєєва К.В., Маляр С.А. Теоретико- методичні засади та проблеми функціонування механізму фінансування закладів загальної середньої освіти. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2020. № 1(5). С. 68–78.

17. Хринюк О.С., Дергалюк М.О. Генезис наукової думки щодо поняття «організаційно-економічний механізм». *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2017. № 14. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108769/103711>

18. Маляр С.А. Формування організаційно-економічний механізму розвитку житлового фонду. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 1. С. 305 – 309.

19. Галицький О., Шабатура Т. Методологічне забезпечення захисту економічних інтересів інноваційного розвитку суб'єктів аграрного виробництва. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2017. № 1. С. 123 -131.

20. Бондар В.Ю. Сутність поняття «організаційно-економічний механізм управління зовнішньоекономічною діяльністю». *Ефективна економіка*. 2018. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6503>

21. Лотарєв А.Г. Організаційно-економічний механізм управління інноваційною діяльністю. *Вісник НУЦЗУ. Серія: Державне управління*. Вип. 1(6), 2017. С. 155 -164.
22. Бредіхіна В.Л. Розвиток економіко-правового механізму природокористування та охорони довкілля в рамках формування еколого-правової доктрини. *Економічна теорія та право*. 2021. № 3(46). С. 108 – 131.
23. Ляшенко В. І. Регулювання розвитку економічних систем: теорія, режими, інститути : [монографія]. Донецьк : ДонНТУ, 2006. 668 с.
24. Rostow W. W. The stages of economic growth. A non-communist manifesto / W. W. Rostow. – N.Y. : Cambridge University Press, 1960. 273 p.
25. Спенсер Г. Синтетична філософія : [переклад з англ.]. К. : Ніка-Центр, 1997. 512 с.
26. Kuznets S. Population, Capital and Growth: Selected Essays. N.Y. : W.W. Norton&Co, 1973. 342 p.
27. Leontief W. Input-output Economics. N.Y. : Oxford University Press, 1966. 257 p.
28. Solow R. M. A Contribution to the Theory of Economic Growth / R. M. Solow. *The Quarterly Journal of Economics*. 1956. No. 1 (February). P. 65-94.
29. Структурні зміни та економічний розвиток України : [монографія] / [Геєць В. М. та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук Л. В. Шинкарук ; НАН України, Ін-т економіки та прогнозування. К., 2011. 696 с.
30. Мочерний С.В., Ларіна Я. С., Фомішин С. В. Світове господарство в умовах глобалізації : [монографія]. К. : Ніка-Центр, 2006. 200 с.
31. Огаренко Т.Ю. Категорії «економічний розвиток» і «розвиток економіки»: сутність та співвідношення. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 4. С. 265 – 270.
32. Академічний тлумачний словник. Словник української мови в 11 томах. 1977. Т. 8. С. 631.

33. Проданова Л.В., Забаріна Д.А. Соціально-економічна система як об'єкт трансформацій. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2009. № 3. Т.2. С. 152 – 156.
34. Лойко В.В., Жукова Ю.М., Сундук А.М., Швець П.А. Глобальні урбаністичні тенденції розвитку міст як окремих соціально-економічних систем. *Економіка та держава*. 2021. № 9. С. 10 – 18.
35. Академічний тлумачний словник. Словник української мови в 11 томах. 1978. Т. 9. С. 203.
36. Мельник Л.Ю. Еволюція наукових уявлень про економіку знань. *Економічний вісник університету*. 2015. Вип. 26(1). С. 37–42.
37. Маслак О.І., Данилко В.К., Гришко Н.Є., Скрипнюк К.О. Економіка знань: еволюція наукових уявлень, складові та чинники формування в новітніх умовах. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8457>
38. Mishchuk Ievgeniia, Riabykina Yekateryna, Ushenko Natalya, Hamova Oksana, Tkachenko Sergii, Yastremska Natalia (2022). Intellectual Capital as a Factor Forming Economic Security of Enterprises in Society 5.0. *Wseas transactions on business and economics*. Vol. 19, Pp. 269 – 277.
39. Kichuk, Y., Kunchenko-Kharchenko, V., Hrushchynska, N., Zhukova, Y., Yarish, O. (2021). Intellectual Capital of Institutions of Higher Education in the Knowledge Economy. *Journal of Optimization in Industrial Engineering*, 14 (Special Issue), 159-166.
40. Журавльова Ю.О. Теоретико-методологічні засади дослідження сфери освіти як складової частини економічної системи. *Науковий вісник УжНУ. Серія Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2020. Вип. 31. С. 23 – 28.
41. Конституція України. (редакція від 01.01.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
42. Loiko V., Teremetskyi V., Loiko D., Ivanova A., Pozdieieva K. Innovative potential of the consumer sector of the economy: financial, economic and

legal aspects. *Amazonia Investiga*. 2022. Vol. 11(52). P. 155-164. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2022.52.04.17>

43. Сисоєва С.О., Топузов О.М., Дічек Н.П., Култаєва М.Д., Караман Л.М., Антонец Н.Б., Ладоня К.Ю. Практична філософія і Нова українська школа. *Інститут педагогіки НАПН України*. Київ. Україна. 168 с.

44. Савченко О. Я. Етапи реформування змісту шкільної освіти в Україні за роки незалежності. Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні, 1992–2002 рр. : зб. наук. праць до 10-річчя АПН України / Академія пед. наук України. Харків : ОВС, 2002. Ч. 1. С. 210–227.

45. Про освіту: Закон України. *Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР)*. 1991. №34. Ст. 451 (Закон втратив чинність на підставі Закону 2145-VIII від 05.09.2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12#Text>

46. Про державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»): Постанова Кабінету Міністрів України № 896 від 03.11.1993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>

47. Про загальну середню освіту: Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1999. № 28. Ст. 230 (Закон втратив чинність на підставі Закону №463-IX від 16.01.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14#Text>

48. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

49. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX (у редакції від 05.06.2023 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

50. Про організацію 2023/2024 навчального року в закладах загальної середньої освіти. Лист МОНУ № 1/12186-23 від 16.08.2023. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-organizaciyu-20232024-navchalnogo-roku-v-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti>

51. Кільова Г., Вачевський М. Зміст загальної середньої освіти, її реформування, становлення і розвиток. Молодь і ринок. 2010. № 11. С. 18.

52. Гончаренко С., Мальований Ю. Концепція гуманітаризації загальної середньої освіти. Початкова шк. 1995. № 3. С. 4–10 ; № 4. С. 9–13.
53. Концепція державного стандарту загальної середньої освіти в Україні. Інформ. зб. М-ва освіти України. 1996. № 17/18. С. 2–11.
54. Про Національну доктрину розвитку освіти : указ Президента України від 17 квіт. 2002 р. № 347/2002. Освіта України. 2002. 23 квіт. (№ 33). С. 4–6.
55. Національна доктрина розвитку освіти. 2002 URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
56. Кремень В. Г. Освіта як провідний пріоритет. Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми перспективи). Київ : Грамота, 2003. С. 86–90.
57. Концепція профільного навчання в старшій школі 2003 : редакція від 26.08.2009 : затв. рішенням колегії Міносвіти і науки України від 25.09.2003 № 10/12-2 / уклали: Березівська Л. Д., Бібік Н. М., Бурда М. І. та ін. Верховна Рада України : законодавство України : офіц. вебпортал парламенту України. Київ, 2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v10_1290-03#top
58. Концепція державної мовної політики 2010 : схвалено Указом Президента України від 15 лют. 2010 р. № 161/2010. Верховна Рада України : законодавство України : офіц. вебпортал парламенту України. Київ, 2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161/2010#Text>.
59. Концепція профільного навчання в старшій школі 2003 : редакція від 26.08.2009 : затв. рішенням колегії Міносвіти і науки України від 25.09.2003 № 10/12-2 / уклали: Березівська Л. Д., Бібік Н. М., Бурда М. І. та ін. Верховна Рада України : законодавство України : офіц. вебпортал парламенту України. Київ, 2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v10_1290-03#top .
60. Концепція початкової освіти. *Початкова школа*. 2016. № 6. С. 1–4.
61. Концепція початкової освіти : проєкт. URL: https://www.ranok.com.ua/resources/files/Konceptsiya_pochatkovoi_osvitu_PROEKT.pdf (дата звернення: 06.02.2022).

62. Про Концепцію загальної середньої освіти (12-річна школа): Постанова Колегії Міністерства освіти і науки України, Президії Академії педагогічних наук України №12/5-2 від 22.11.2001. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v_5-2290-01#Text

63. Березівська Л. Концептуальні засади реформування змісту загальної середньої освіти в Україні (1991– 2017): історико-джерелознавчий аспект. *Науково-педагогічні студії*. 2022. Вип. 6. С. 9 – 25.

64. Про зміст загальної середньої освіти : науково-аналітична доповідь / О. І. Ляшенко, С. Д. Максименко, О. М. Топузов та ін. ; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ : НАПН України, 2015. 117 с.

65. Концепція середньої загальноосвітньої школи України : проєкт. URL: <http://naps.gov.ua/uploads/files/sod/school-concept.docx>

66. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : схвалено розпорядж. Кабінету Міністрів України від 14 груд. 2016 р. № 988-р. Верховна Рада України : законодавство України : офіц. вебпортал парламенту України. Київ, 2016. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80>

67. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ : Пед. думка, 2016. 444 с. (До 25-річчя незалежності України).

68. Клочек, Г. Про час "X" у реформуванні освіти : [про реформування змісту освіти]. *Дзеркало тижня*. 2016. 13–19 серп. (№ 28). URL: <https://dt.ua/author/grigoriy-klochek>

69. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні : монографія / НАПН України ; редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), О. М. Топузов (заст. голови) та ін. ; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ, 2021. Розд. 17. С. 150–156. (До 30-річчя незалежності України). DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>.

70. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : схвалено Указом Президента України від 25 черв. 2013 року № 344/2013. Практика упр. закл. освіти. 2013. № 8. С. 54–67 ; Верховна Рада України : законодавство України : офіц. вебпортал парламенту України. Київ, 2013. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>

71. Освіта в незалежній Україні: розвиток та конкурентоспроможність. Інформаційно-аналітичний збірник. Київ. 2021. 450 с. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/Informatsijno-analitychnyj-zbirnyk-Osvita-v-nezalezhnij-Ukrayini-rozvytok-ta-konkurentospromozhnist.pdf>

72. Поздєєва К.В., Лойко В.В. Фінансова складова розвитку закладів загальної середньої освіти. Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи [Текст]: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції,(м. Київ, 2 грудня 2020 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2020. С. 181-183. Вебпосилання на видання: <http://surl.li/edwxf>

73. Офіційний сайт Міністерства освіти та науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua>

74. Деякі питання надання освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам. Постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 р. № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/6-2015-%D0%BF#Text>

75. Юрченко А.М., Краус К.М., Краус Н.М. Інституційні засади управління фінансовим забезпеченням закладів освіти: світовий досвід та українська практика. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2022. № 1 (9). С. 16 – 33.

76. Краус К.М., Краус Н.М., Марченко О.В. Цифрові професії майбутнього: на які зміни чекати людському капіталу в умовах становлення соціального підприємництва? *Innovation and Sustainability*, 1. 53-64.

77. Дем'янишина О.А., Гвоздей Н.І., Кірдан О.П. Система фінансування закладів загальної середньої освіти: міжнародний досвід для України. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 3 (17). С. 27 – 39.

78. Литвин Л. Зарубіжний досвід фінансування освіти: перспективи та застосування в Україні. *Україна-Європа-світ. Міжнародний збірник наукових праць*. 2017. № 19. С. 393 – 397.

79. Затоцька Т. Зарубіжний досвід фінансування розвитку освіти: перспективи застосування в Україні. *Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2012. № 139. С. 5-14.

80. Назукова Н.М. Міжнародний досвід застосування фактору фінансування освіти для прискорення економічного зростання у повоєнний період. *Ефективна економіка*. 2023. №7. DOI:<https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.7.36>

81. Назукова Н.М. Оцінка впливу якості освіти на економічне зростання у країнах ОЕСР та ЦСЄ. *Статистика України*. 2021. №4. С. 87-94.

82. N. Nazukova. Funding vocational education and training in Ukraine: wartime and after-the-war perspectives. *Věda a perspektivy*. 2022. №12(19).

83. Ярош А.О. Аналіз зарубіжного досвіду організації середньої загальної освіти в зарубіжних країнах. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 6. С. 353 – 356.

84. Рамський А.Ю. Аналіз зарубіжного досвіду фінансування закладів загальної середньої освіти та перспективи його застосовування в Україні. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2023. № 1 (11). С.

85. European integration and the transformation of higher education / Elken M., Gornitzka A, Maassen P., Vukasovic M. University of Oslo research paper, 2011. P. 57.

86. Касич А.О., Циган В.А. Особливості фінансування вищої освіти в Україні та інших країнах світу. *Ефективна економіка*. 2013. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2587>

87. Loiko V., Pozdieieva K. School education financing system of Ukraine. Dynamics of development of world science. The 10th International scientific and practical conference “*Dynamics of the development of world science*” (June 10-12, 2020) Perfect Publishing, Vancouver, Canada. 2020. Pp. 106 - 111.

88. Журавльова Ю.О. Досвід управління освітою у США: теоретико-методологічні аспекти. Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор». 2020. Вип. 3 (59). С. 7-13
89. Бойченко В.М. Реформування управління загальною середньою освітою: досвід США: монографія. Суми. Видавництво СумДУ ім. А.С.Макаренка. 2009. 180 с.
90. Шкільна освіта в США: система та особливості. 2021. URL: <https://kidsvisitor.com/uk/news/310-shkilna-osvita-v-ssha-sistema-ta-osoblivosti/>
91. Ryan C. & Astle J. Academies and future of state education. London : Trades Union Congress. 2008. 60 p.
92. The Funding of School Education: Connecting Resources and Learning. Paris : OECD. Publishing, 2017. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264276147-en/>
93. Удосконалення фінансування системи освіти України як передумова успішного реформування: монографія. К. : ДНУ «Інститут освітньої аналітики». 2021. 274 с.
94. Мельниченко Б. Система шкільної освіти у Федеративній Республіки Німеччини. 2021. *Історія в школі*. № 5. С. 17-21.
95. Початкова та середня освіта в Німеччині. URL: <http://surl.li/kezlt>
96. Середня загальна і середня професійна освіта у Польщі. URL: <https://europortal.biz.ua/evropa/polshha/navchannia/serednia-osvita-v-polshi.html>
97. Середня освіта в Чехії. URL: <https://compass.in.ua/ua/strany/chekhiya/srednee-obrazovanie-v-chekhii/>
98. Освіта у Болгарії. URL: <https://ua.bolgarskiydom.com/zhizn-v-bolgarii/obrazovanie/>
99. Середня освіта у Словаччині. URL: <https://slovakstudy.com/uk/srednee-obrazovanie-v-slovakii/>
100. Середня освіта у Франції. URL: <https://aspect.ua/ukr/navchannya-u-franciyi/serednya-osvita>
101. Середня освіта в Іспанії. URL: <https://aspect.ua/ukr/navchannya-v-ispaniyi/serednya-osvita>

102. Середня освіта в Італії. URL: <https://aspect.ua/ukr/navchannya-v-italiyi/serednya-osvita>

103. Освіта в Румунії. URL: <https://poradnuk.com.ua/kraini-svitu/europe/romania/osvita-u-rumuniyi.htm>

104. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Статистична інформація. URL: www.ukrstat.gov.ua

105. Офіційний веб-сайт. Головне управління статистики м. Києва. URL: <http://www.kiev.ukrstat.gov.ua/p.php3?c=255&lang=1>

106. Поздєєва К.В. Динаміка показників розвитку закладів загальної середньої освіти міста Києва. Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи [Текст]: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції, (м. Київ, 1 грудня 2022 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2022. С. 80-81.

107. Поздєєва К.В. Динаміка обсягів бюджетного фінансування закладів загальної середньої освіти міста Києва. Сучасні тенденції розвитку економіки, фінансів та управління: нові можливості, проблеми, перспективи : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 10 листопада 2021 р. К. : КУБГ, 2021. С. 61-63.

108. Поздєєва К.В. Розвиток системи загальної середньої освіти міста Києва у воєнний та післявоєнний час. Економіка міста в умовах воєнного стану: внутрішні та зовнішні ресурси підтримки [Текст]: матеріали Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (м. Київ, 18 травня 2023 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2023. С. 38 – 41.

109. Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>

110. Шлапак А.В., Жукова Ю.М. Формування системи фінансового забезпечення закладів загальної середньої освіти. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2023. № 2(13). С. 36 – 43.

111. Рамський А.Ю., Казак О.О. Розвиток системи управління та фінансування закладів загальної середньої освіти. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2023. № 2(13). С. 8-15.

112. Назукова Н.М. Інструментарій оцінки напрямів бюджетного фінансування освіти у посткризових умовах. *Економіка і прогнозування*. 2021. №3. С.118-130.

113. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/bjudzhet/ptsm>

114. Річний Звіт міста Києва. Департамент економіки та інвестицій виконавчого органу Київської міської ради. Фінансова інформація. 2018. URL: https://dei.kyivcity.gov.ua/files/2019/8/20/Kyiv_ua_ebook_2_ok.pdf

115. Річний Звіт міста Києва. Департамент економіки та інвестицій виконавчого органу Київської міської ради. Фінансова інформація. 2019. URL: https://dei.kyivcity.gov.ua/files/2020/7/15/kmda_zvit_t2_.pdf

116. Річний Звіт міста Києва. Департамент економіки та інвестицій виконавчого органу Київської міської ради. Фінансова інформація. 2020. URL: https://dei.kyivcity.gov.ua/files/2021/7/30/Kyiv_Annual_report_2020_Financial_information_UA.pdf

117. Річний Звіт міста Києва. Департамент економіки та інвестицій виконавчого органу Київської міської ради. Фінансова інформація. 2021. URL: https://dei.kyivcity.gov.ua/files/2022/8/22/Kyiv_Richnuy_zvit_2021_Finansova_informaciya.pdf

118. Річний Звіт міста Києва. Департамент економіки та інвестицій виконавчого органу Київської міської ради. Фінансова інформація. 2022. URL: <https://drive.google.com/file/d/1TLNk8TCGEGve11mQmOiUz4jOPViRDN94/view?pli=1>

119. Поздєєва К.В. Аналіз динаміки обсягів фінансування закладів загальної середньої освіти міста Києва у мирний та воєнний часи. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2023. № 1 (11). С. 208-217.

DOI статті: <http://doi.org/10.32750/2023-0117>. ISSN 2617-8648. Вебпосилання на видання: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal>

120. Поздєєва К.В. Аналіз систем фінансування закладів загальної середньої освіти різних форм власності. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип.52. DOI статті: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-58>

121. Лойко В.В., Поздєєва К.В. Аналіз динаміки показників розвитку закладів загальної середньої освіти України та міста Києва. *Глобальні тенденції в економіці, фінансах та управлінні* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 2 жовтня 2020 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2020. С. 28-29.

122. Лойко В.В., Поздєєва К.В. Фінансова складова розвитку закладів загальної середньої освіти. *Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку*. Збірник матеріалів II Міжнародної конференції (м. Київ, 20 листопада 2020 р.) // Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК». URL: <https://conf.krok.edu.ua/SRE/SRE2020/paper/view/296>

123. Рамський А.Ю. Фінансування закладів загальної середньої освіти: сучасний стан, проблеми та перспективи. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Том 8. № 2. С. 236 – 240.

124. Поздєєва К.В. Ефективність фінансування закладів загальної середньої освіти міста Києва. *Розвиток економіки міста в умовах євроінтеграції* [Текст]: матеріали науково-практичного семінару, (м. Київ, 20 травня 2020 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2020. С. 69-71.

125. Шевчук І.Б., Шевчук А.В. Освітня аналітика крізь призму війни: виклики та можливості для вищої школи України. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 39. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1420>

126. Лойко В.В., Поздєєва К.В. Сучасні проблеми та напрями удосконалення системи фінансування шкільної освіти. *Proceedings of the XVII*

International Scientific and Practical Conference Social and Economic Aspects of Education in Modern Society Vol.1, September 25, 2019, Warsaw, Poland. P. 17-22.

127. Про Державний бюджет України на 2018 рік. Закон України від 13.12.2018 № 2246- VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-19#Text>

128. Про Державний бюджет України на 2019 рік. Закон України від 13.12.2019 № 2629- VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19#Text>

129. Про Державний бюджет України на 2020 рік. Закон України від 10.12.2020 № 294- IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text>

130. Про Державний бюджет України на 2021 рік. Закон України від 19.12.2021 № 1082-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text>

131. Про Державний бюджет України на 2022 рік. Закон України від 31.03.2023 № 1928-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text>

132. Вільман Д.Ю., Гевлич Л.Л. Фінансування вітчизняної освітньої галузі в період реформування. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2019. № 11. Том 1. С. 176 -179.

133. Феофанова І.В., Кичкіна В.В. Бюджетування як спосіб контролю за використанням фінансових ресурсів закладів освіти. *Бізнес-навігатор*. 2018. № 6 (49). С. 48 -53.

134. Назукова Н.М. Демографічно-детерміновані зміни державних видатків на освіту в Україні у контексті бюджетної стійкості. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30 №1. Частина 1. С. 133-146.

135. Назукова Н.М. Державне фінансування освіти як фактор економічного зростання. *Економіка і прогнозування*. 2020. №2. С.97-119.

136. Чередник В.А. Джерела додаткового фінансування загальної середньої освіти в Україні. *Науковий вісник Херсонського університету. Серія: Економічні науки*. 2015. Вип. 11. Частина 5. С. 116 – 119.

137. Чимбай Л.Л., Попкова Л.В. Проблеми матеріально-технічної бази закладів загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні. *Освітня аналітика України*. 2022. № 3(19). С. 75–93.

138. Цивільний кодекс України. (редакція від 03.09.2023 підстава № 3320 - IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
139. Господарської кодекс України (редакція від 03.09.2023 підстава № 3272 - IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
140. Лойко В.В., Поздєєва К.В., Жильцов М.О. Нові організаційно – правові форми закладів освіти як основа удосконалення економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2019. № 4. Том 2. С.80 - 89.
141. Літкевич А.М. Фандрайзинг як складова частина ресурсного забезпечення конкурентоспроможності закладу загальної середньої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 66. Том. 1. С.108-112.
142. Про затвердження формули розподілу освітньої субвенції між місцевими бюджетами. постанови Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1088. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1088-2017-%D0%BF#Text>
143. Лойко В.В., Поздєєва К.В. Методичний підхід до розподілу бюджетних видатків на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8532>.
144. Про державно-приватне партнерство. Закон України у редакції від 03.09.2023. підстава 3272-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>
145. Дьоміна І.О. Державно-приватне партнерство як механізм розвитку сфери освіти в Україні в умовах децентралізації та глобалізації. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2021. Том 32 (71). № 2. С. 52 – 58.
146. Губанова Т. Державно-приватне партнерство у сфері освіти і науки України: нормативно-правова характеристика. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 6. С. 220-224.

147. Федосова А.Г. Особливості здійснення орендної форми державно-приватного партнерства у науково-освітній сфері в Україні. *Актуальні проблеми держава і права*. Вип. 93. С. 44-53.

148. Цимбаленко Я. Ю., Палаженко К.С. Державно-приватне партнерство у сфері освіти як механізм забезпечення сталого розвитку. *Публічне управління та адміністрування в Україні*. 2022. Вип. 27. С. 60-63.

149. Ясіновська І., Іщенко В., Жовтяк К. Державно-приватне партнерство: теоретичний аспект та особливості реалізації в Україні. *Молодий вчений*. 2020. № 12 (88). С. 191 – 197.

150. Крупка М.І., Горін В.П. Напрями застосування механізму ДПП у сфері вищої освіти в контексті подолання наслідків збройної агресії проти України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 13. С. 5-12.

151. Loiko, V., Aleksandrova, O., Zavadskyi, V., Bezprozvanna, T. and Pozdieieva, K. (2022). Risk analysis and determination of the level of security of the information ecosystem of the educational institution with the help of an expert system. *Proceedings of the Cybersecurity Providing in Information and Telecommunication Systems II. co-located with International Conference on Problems of Infocommunications. Science and Technology (PICST 2021)*. Vol. I. P. 260-267.

152. Реалізація Концепції «Нова українська школа» в умовах інноваційного освітнього середовища: матеріали фестивалю інновацій (22 травня 2019 р., м. Луцьк) / уклад.: Н. А. Поліщук. Луцьк: Волинський ІІПО, 2019. 160 с.

ДОДАТКИ

**ВИКОНАВЧИЙ ОРГАН КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
(КИЇВСЬКА МІСЬКА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ)**

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

18.05.2021

№ 1111

Про розподіл обсягу субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на заходи, спрямовані на боротьбу з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2 та її наслідками під час навчального процесу у закладах загальної середньої освіти

Відповідно до частини сьомої статті 108 Бюджетного кодексу України та постанови Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2021 року № 403 «Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на заходи, спрямовані на боротьбу з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2 та її наслідками під час навчального процесу у закладах загальної середньої освіти», пункту 3 рішення Київської міської ради від 24 грудня 2020 року № 24/24 «Про бюджет міста Києва на 2021 рік»:

1. Урахувати збільшення доходів загального фонду бюджету міста Києва за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам за кодом класифікації доходів бюджету 41035900 «Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на заходи, спрямовані на боротьбу з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2 та її наслідками під час навчального процесу у закладах загальної середньої освіти» на суму 72 184,4 тис. гривень.

2. Спрямувати кошти субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на заходи, спрямовані на боротьбу з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2 та її наслідками під час навчального процесу у закладах загальної середньої освіти:

2.1. На видатки споживання загального фонду бюджету міста Києва головному розпорядникові бюджетних коштів, Департаменту освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), на придбання засобів захисту, необхідних для організації

протиепідемічних заходів під час проведення основної та додаткової сесій зовнішнього незалежного оцінювання в 2021 році, за кодом ПКВКМБ 0611192 «Виконання заходів, спрямованих на боротьбу з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, та її наслідками під час навчального процесу у закладах загальної середньої освіти за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам» КЕКВ 2210 «Предмети, матеріали, обладнання та інвентар» в сумі 1 553,5 тис. гривень.

2.2. На видатки розвитку спеціального фонду бюджету міста Києва на придбання ноутбуків для педагогічних працівників комунальних закладів загальної середньої освіти та їх філій для організації дистанційного навчання, інших форм здобуття загальної середньої освіти з використанням технологій дистанційного навчання в сумі 70 630,9 тис. гривень згідно з додатком.

3. Департаменту фінансів виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) забезпечити внесення відповідних змін до розпису бюджету міста Києва на 2021 рік та врахувати зміни, зазначені в пунктах 1, 2 цього розпорядження, у проєкті рішення Київської міської ради «Про внесення змін до рішення Київської міської ради від 24 грудня 2020 року № 24/24 «Про бюджет міста Києва на 2021 рік».

4. Контроль за виконанням цього розпорядження покласти на першого заступника голови Київської міської державної адміністрації Поворозника М. Ю.

Голова

Віталій КЛИЧКО

Додаток Б

Додаток
до розпорядження виконавчого
органу Київської міської ради
(Київської міської державної
адміністрації)
від 18 травня 2021 року № 1111

Розподіл субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на заходи, спрямовані на боротьбу з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, та її наслідками під час навчального процесу у закладах загальної середньої освіти на видатки розвитку спеціального фонду бюджету міста Києва на придбання ноутбуків для педагогічних працівників комунальних закладів загальної середньої освіти та їх філій для організації дистанційного навчання, інших форм здобуття загальної середньої освіти з використанням технологій дистанційного навчання

№	Головний розпорядник бюджетних коштів	Код ПКВКМБ	КЕКВ	Сума, тис. грн
1	Голосіївська районна в місті Києві державна адміністрація	4011192	3110	7 315,0
2	Дарницька районна в місті Києві державна адміністрація	4111192	3110	7 000,0
3	Деснянська районна в місті Києві державна адміністрація	4211192	3110	8 837,5
4	Дніпровська районна в місті Києві державна адміністрація	4311192	3110	8 155,0
5	Оболонська районна в місті Києві державна адміністрація	4411192	3110	7 245,0
6	Печерська районна в місті Києві державна адміністрація	4511192	3110	3 482,5
7	Подільська районна в місті Києві державна адміністрація	4611192	3110	4 742,5
8	Святошинська районна в місті Києві державна адміністрація	4711192	3110	10 500,9
9	Солом'янська районна в місті Києві державна адміністрація	4811192	3110	7 000,0
10	Шевченківська районна в місті Києві державна адміністрація	4911192	3110	6 352,5
11	Усього			70 630,9

Виконувач обов'язків директора
Департаменту фінансів

Олександр ПРОКОПЕНКО

КИЇВСЬКА МІСЬКА РАДА

I СЕСІЯ IX СКЛИКАННЯ

РІШЕННЯ

24. 12. 2020 № 24/24

Про бюджет міста Києва на 2021 рік

місто Київ, столиця України
(назва адміністративно-територіальної одиниці)

2600000000
(код бюджету)

Керуючись Бюджетним кодексом України, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» та враховуючи розпорядження виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) від 16 листопада 2020 року № 1810 «Про прогноз бюджету міста Києва на 2021-2023 роки», від 08 грудня 2020 року № 1920 «Про схвалення проєктів рішень Київської міської ради «Про бюджет міста Києва на 2021 рік» та «Про Програму економічного і соціального розвитку м. Києва на 2021-2023 роки» Київська міська рада

ВИРІШИЛА:

1. Визначити на 2021 рік:

доходи бюджету міста Києва у сумі 60 391 952 300 гривень, у тому числі, доходи загального фонду бюджету міста Києва – 54 928 544 800 гривень та доходи спеціального фонду бюджету міста Києва – 5 463 407 500 гривень згідно з додатком 1 до цього рішення;

видатки бюджету міста Києва у сумі 57 795 647 371 гривня, у тому числі, видатки загального фонду бюджету міста Києва – 43 994 554 246 гривень та видатки спеціального фонду бюджету міста Києва – 13 801 093 125 гривень;

повернення кредитів до бюджету міста Києва у сумі 81 636 671 гривня, у тому числі, повернення кредитів до загального фонду бюджету міста Києва –

затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 року № 228.

19.3. Використання коштів, за рахунок яких формується статутний капітал комунальних підприємств територіальної громади міста Києва, здійснювати за погодженням з постійною комісією Київської міської ради з питань власності та постійною комісією Київської міської ради з питань бюджету та соціально-економічного розвитку.

19.4. Використання коштів на заходи, передбачені відповідними міськими цільовими програми, здійснювати на підставі відповідних рішень про затвердження цих програм.

19.5. Відповідно до рішення Київської міської ради від 13 вересня 2018 року № 1369/5433 «Про затвердження Порядку здійснення видатків на дошкільну освіту у місті Києві на основі базового фінансового нормативу бюджетної забезпеченості» встановити на 2021 рік:

базовий фінансовий норматив бюджетної забезпеченості на одну дитину дошкільного віку в розрахунку на місяць у розмірі 4036 гривень;

цільовий фонд вирівнювання Департаменту освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) у розмірі 233 115 900 гривень.

19.6. Затвердити формулу розподілу видатків бюджету міста Києва на організацію навчального процесу у закладах загальної середньої освіти згідно з додатком 12 до цього рішення.

19.7. Заборонити здійснювати перерахунок кошторисної частини проектної документації на будівництво (реконструкцію) об'єктів, що споруджуються із залученням коштів бюджету міста Києва, за результатами розгляду якої отримано позитивний експертний звіт після 01 січня 2019 року, крім випадків внесення змін до проектних рішень та/або техніко-економічних показників.

19.8. Забезпечення діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, що ліквідуються або реорганізуються, до завершення процедур ліквідації або реорганізації здійснюється в межах видатків, передбачених новоутвореним органам виконавчої влади та місцевого самоврядування, які визначені правонаступниками чи яким передаються функції органів, що ліквідуються або реорганізуються.

19.9. Секретаріату Київської міської ради забезпечити експлуатацію та утримання адміністративних будинків на вул. Хрещатик, 36 та вул. Б. Хмельницького, 6-а (енергоносії, комунальні послуги, охорона будинків

Додаток 12

до рішення Київської міської ради «Про
бюджет міста Києва на 2021 рік»

від 14.11.2020

26000000000
(код бюджету)

Формула розподілу видатків бюджету міста Києва на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти

Формула розподілу видатків бюджету міста Києва на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти (далі - ЗЗСО) передбачає визначення рівня бюджетної забезпеченості 1 учня окремого закладу загальної середньої освіти в частині створення і підтримки умов реалізації освітнього процесу та його приведення до середнього по регіону з урахуванням критеріїв, які впливають на утримання закладу освіти та забезпечення ним учбового процесу.

Визначення обсягу видатків на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти відбувається за основними етапами:

1. Обчислення середнього по місту Києву рівня бюджетної забезпеченості 1 учня закладу загальної середньої освіти за формулою:

$$\overline{БЗ} = \frac{ЗФ}{ЗЧУ_{\text{факт}}}$$

де: ЗФ – обсяг видатків загального фонду, затверджений на 01 січня поточного бюджетного періоду, який включає витрати на організацію навчального процесу (поточне утримання);

ЗЧУ_{факт} – загальна чисельність учнів, обчислена як сума контингентів закладів загальної середньої освіти міста Києва, затверджених відповідними розпорядженнями районних у місті Києві державних адміністрацій «Про мережу та режими роботи закладів загальної середньої освіти (класів і груп у них) комунальної форми власності на поточний навчальний рік».

2. Визначення приведеної кількості учнів ЧУпрв_i для окремого ЗЗСО. Для цього фактичну кількість учнів в класах закладу необхідно корегувати на нормативну наповнюваність класу. Приведена кількість учнів визначається відповідно до пункту 2 статті 12 Закону України «Про повну загальну середню освіту», згідно з яким нормативна наповнюваність класів для початкової школи не може становити більше 24 осіб, для базової та профільної – 30 осіб на клас. Показник приведеної кількості учнів для окремого ЗЗСО розраховується за формулою:

$$\text{ЧУпрв}_i = \text{ЧУпоч}_i \frac{24}{\text{НКпоч}_i} + \text{ЧУбаз}_i \frac{30}{\text{НКбаз}_i} + \text{ЧУпроф}_i \frac{30}{\text{НКпроф}_i}$$

де: НКпоч (баз, проф) – фактична наповнюваність класів на початковому, базовому та профільному рівнях повної загальної середньої освіти i закладу освіти.

3. Визначення розрахункової наповнюваності класу РНК _{i} для окремого ЗЗСО. Для цього приведену кількість учнів ЧУпрв _{i} окремого закладу необхідно віднести до фактичної кількості сформованих в цьому закладі класів. Показник розрахункової наповнюваності класів обчислюється за формулою:

$$\text{РНК}_i = \frac{\text{ЧУпрв}_i}{\text{КК}_i}$$

де КК _{i} – фактична кількість сформованих класів в окремому закладі освіти.

Середня розрахункова наповнюваність класів по місту $\overline{\text{РНК}}$ обчислюється як відношення приведенної кількості учнів міста та фактичної кількості сформованих по ЗЗСО міста Києва класів за формулою:

$$\overline{\text{РНК}} = \frac{\text{ЗЧУ}_{\text{прв}}}{\text{ЗКК}}$$

де: ЗЧУ_{прв} – загальний обсяг приведенної кількості учнів, обчислений для міста Києва;

ЗКК – загальна фактична кількість класів, сформована в ЗЗСО міста Києва.

4. Визначення фактичної питомої площі ПЛу _{i} окремого ЗЗСО. Для цього фактичну площу обслуговування закладу ПЛ_{факт i} необхідно віднести до загального обсягу контингенту ЧУ_{факт i} закладу. Показник питомої площі на учня розраховується за формулою:

$$\text{ПЛу}_i = \frac{\text{ПЛ}_{\text{факт}_i}}{\text{ЧУ}_{\text{факт}_i}}$$

Середня питома площа по місту $\overline{\text{ПЛу}}$ обчислюється як відношення загальної площі обслуговування ПЛ_{факт $_{\text{заг}}$} та загального обсягу контингенту ЗЧУ_{факт} закладів загальної середньої освіти міста Києва за формулою:

$$\overline{\text{ПЛу}} = \frac{\text{ПЛ}_{\text{факт}_{\text{заг}}}}{\text{ЗЧУ}_{\text{факт}}}$$

5. Коефіцієнт приведення витратів на організацію навчального процесу в окремому закладі освіти К_{прив i} до середнього по регіону розраховується за формулою:

$$\text{К}_{\text{прив}_i} = \frac{\text{РНК}_i}{\overline{\text{РНК}}} * \frac{\text{ПЛу}_i}{\overline{\text{ПЛу}}}$$

R_{HK_i} – розрахункова наповнюваність класів окремого ЗЗСО;

$\overline{R_{HK}}$ – середня розрахункова наповнюваність класів по ЗЗСО міста Києва;

P_{Lu_i} – площа на 1 учня *i-го* ЗЗСО;

$\overline{P_{Lu}}$ – середній показник площі на 1 учня по ЗЗСО міста Києва.

6. Визначення обсягу бюджетного фінансового забезпечення окремого закладу освіти $\Phi_{ЗЗСО_i}$ з урахуванням коефіцієнту приведення здійснюється за формулою:

$$\Phi_{ЗЗСО_i} = \overline{БЗ} * ЧУфакт_i * K_{прив_i} * I_c$$

де I_c – прогнозний індекс споживчих цін у плановому (прогнозному) бюджетному періоді, визначений в установленому порядку.

Київський міський голова

Віталій КЛИЧКО

КИЇВСЬКА МІСЬКА РАДА

II СЕСІЯ IX СКЛИКАННЯ

РІШЕННЯ

09.12.2021 № 3704/3745

Про бюджет міста Києва на 2022 рік

місто Київ, столиця України
(назва адміністративно-територіальної одиниці)

2600000000
(код бюджету)

Керуючись Бюджетним кодексом України, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» та враховуючи розпорядження виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) від 01 вересня 2021 року № 1888 «Про прогноз бюджету міста Києва на 2022–2024 роки», від 05 листопада 2021 року № 2310 «Про схвалення проектів рішень Київської міської ради «Про бюджет міста Києва на 2022 рік» та «Про внесення змін до Програми економічного і соціального розвитку м. Києва на 2021–2023 роки, затвердженої рішенням Київської міської ради від 24 грудня 2020 року № 23/23», Київська міська рада

ВИРІШИЛА:

1. Визначити на 2022 рік:

доходи бюджету міста Києва у сумі 68 942 106 582 гривні, у тому числі доходи загального фонду бюджету міста Києва – 62 448 613 600 гривень та доходи спеціального фонду бюджету міста Києва – 6 493 492 982 гривні згідно з додатком 1 до цього рішення;

видатки бюджету міста Києва у сумі 66 977 444 406 гривень, у тому числі видатки загального фонду бюджету міста Києва – 48 962 968 572 гривні та видатки спеціального фонду бюджету міста Києва – 18 014 475 834 гривні;

19.5. Використання коштів на заходи, передбачені відповідними міськими цільовими програми, здійснювати на підставі відповідних рішень про затвердження цих програм.

19.6. Відповідно до рішення Київської міської ради від 13 вересня 2018 року № 1369/5433 «Про затвердження Порядку здійснення видатків на дошкільну освіту у місті Києві на основі базового фінансового нормативу бюджетної забезпеченості» встановити на 2022 рік:

базовий фінансовий норматив бюджетної забезпеченості на одну дитину дошкільного віку в розрахунку на місяць у розмірі 4548 гривень;

цільовий фонд вирівнювання Департаменту освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) у розмірі 227 072 000 гривень.

19.7. Затвердити формулу розподілу видатків бюджету міста Києва на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти згідно з додатком 12 до цього рішення.

19.8. Заборонити здійснювати перерахунок кошторисної частини проектної документації на будівництво (реконструкцію) об'єктів, що споруджуються із залученням коштів бюджету міста Києва, за результатами розгляду якої отримано позитивний експертний звіт після 01 січня 2019 року, крім випадків внесення змін до проектних рішень та/або техніко-економічних показників.

19.9. Забезпечення діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, що ліквідуються або реорганізуються, до завершення процедур ліквідації або реорганізації здійснюється в межах видатків, передбачених новоутвореним органам виконавчої влади та місцевого самоврядування, які визначені правонаступниками чи яким передаються функції органів, що ліквідуються або реорганізуються.

19.10. Секретаріату Київської міської ради забезпечити експлуатацію та утримання адміністративних будинків на вул. Хрещатик, 36 та вул. Б. Хмельницького, 6-а (енергоносії, комунальні послуги, охорона будинків та прилеглої території, послуги з обслуговування відомчої автоматичної телефонної станції, забезпечення заходів та інше).

Структурні підрозділи виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), що утримуються з бюджету міста Києва і розташовані в зазначених будинках, комунальна бюджетна установа «Контактний центр міста Києва» користуються приміщеннями без відшкодування витрат секретаріату Київської міської ради.

Додаток 12

до рішення Київської міської ради «Про
бюджет міста Києва на 2022 рік»від 09.12.2021 № 3704/3745

26000000000
(код бюджету)

Формула розподілу видатків бюджету міста Києва на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти

Формула розподілу видатків бюджету міста Києва на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти (далі - ЗЗСО) передбачає визначення рівня бюджетної забезпеченості 1 учня окремого закладу загальної середньої освіти в частині створення і підтримки умов реалізації освітнього процесу та його приведення до середнього по регіону з урахуванням критеріїв, які впливають на утримання закладу освіти та забезпечення ним учбового процесу.

Визначення обсягу видатків на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти відбувається за основними етапами:

1. Обчислення середнього по місту Києву рівня бюджетної забезпеченості 1 учня закладу загальної середньої освіти за формулою:

$$\overline{БЗ} = \frac{ЗФ}{ЗЧУ_{\text{факт}}}$$

де: ЗФ – обсяг видатків загального фонду, затверджений на 01 січня поточного бюджетного періоду, який включає витрати на організацію навчального процесу (поточне утримання);

ЗЧУ_{факт} – загальна чисельність учнів, обчислена як сума контингентів закладів загальної середньої освіти міста Києва, затверджених відповідними розпорядженнями районних у місті Києві державних адміністрацій «Про мережу та режими роботи закладів загальної середньої освіти (класів і груп у них) комунальної форми власності на поточний навчальний рік».

2. Визначення приведеної кількості учнів ЧУ_{прв} для окремого ЗЗСО. Для цього фактичну кількість учнів в класах закладу необхідно корегувати на нормативну наповнюваність класу. Приведена кількість учнів визначається відповідно до пункту 2 статті 12 Закону України «Про повну загальну середню освіту», згідно з яким нормативна наповнюваність класів для початкової школи не може становити більше 24 осіб, для базової та профільної – 30 осіб на клас. Показник приведеної кількості учнів для окремого ЗЗСО розраховується за формулою:

$$\text{ЧУпрв}_i = \text{ЧУпоч}_i \frac{24}{\text{НКпоч}_i} + \text{ЧУбаз}_i \frac{30}{\text{НКбаз}_i} + \text{ЧУпроф}_i \frac{30}{\text{НКпроф}_i}$$

де: НКпоч (баз, проф) – фактична наповнюваність класів на початковому, базовому та профільному рівнях повної загальної середньої освіти i закладу освіти.

3. Визначення розрахункової наповнюваності класу РНК $_i$ для окремого ЗЗСО. Для цього приведено кількість учнів ЧУпрв $_i$ окремого закладу необхідно віднести до фактичної кількості сформованих в цьому закладі класів. Показник розрахункової наповнюваності класів обчислюється за формулою:

$$\text{РНК}_i = \frac{\text{ЧУпрв}_i}{\text{КК}_i}$$

де КК $_i$ – фактична кількість сформованих класів в окремому закладі освіти.

Середня розрахункова наповнюваність класів по місту $\overline{\text{РНК}}$ обчислюється як відношення приведеної кількості учнів міста та фактичної кількості сформованих по ЗЗСО міста Києва класів за формулою:

$$\overline{\text{РНК}} = \frac{\text{ЗЧУ}_{\text{прв}}}{\text{ЗКК}}$$

де: ЗЧУ $_{\text{прв}}$ – загальний обсяг приведеної кількості учнів, обчислений для міста Києва;

ЗКК – загальна фактична кількість класів, сформована в ЗЗСО міста Києва.

4. Визначення фактичної питомої площі ПЛу $_i$ окремого ЗЗСО. Для цього фактичну площу обслуговування закладу ПЛ $_{\text{факт}_i}$ необхідно віднести до загального обсягу контингенту ЧУ $_{\text{факт}_i}$ закладу. Показник питомої площі на учня розраховується за формулою:

$$\text{ПЛу}_i = \frac{\text{ПЛ}_{\text{факт}_i}}{\text{ЧУ}_{\text{факт}_i}}$$

Середня питома площа по місту $\overline{\text{ПЛу}}$ обчислюється як відношення загальної площі обслуговування ПЛ $_{\text{факт}_{\text{заг}}}$ та загального обсягу контингенту ЗЧУ $_{\text{факт}}$ закладів загальної середньої освіти міста Києва за формулою:

$$\overline{\text{ПЛу}} = \frac{\text{ПЛ}_{\text{факт}_{\text{заг}}}}{\text{ЗЧУ}_{\text{факт}}}$$

5. Коефіцієнт приведення видатків на організацію навчального процесу в окремому закладі освіти К $_{\text{прив}_i}$ до середнього по регіону розраховується за формулою:

$$\text{К}_{\text{прив}_i} = \frac{\text{РНК}_i}{\overline{\text{РНК}}} * \frac{\text{ПЛу}_i}{\overline{\text{ПЛу}}}$$

R_{HK_i} – розрахункова наповнюваність класів окремого ЗЗСО;

$\overline{R_{HK}}$ – середня розрахункова наповнюваність класів по ЗЗСО міста Києва;

P_{Lu_i} – площа на 1 учня i -го ЗЗСО;

$\overline{P_{Lu}}$ – середній показник площі на 1 учня по ЗЗСО міста Києва.

6. Визначення обсягу бюджетного фінансового забезпечення окремого закладу освіти $\Phi_{ЗЗСО_i}$ з урахуванням коефіцієнту приведення здійснюється за формулою:

$$\Phi_{ЗЗСО_i} = \overline{БЗ} * ЧУфакт_i * K_{прив_i} * I_c$$

де I_c – прогнозний індекс споживчих цін у плановому (прогнозованому) бюджетному періоді, визначений в установленому порядку.

Київський міський голова

Віталій КЛИЧКО

КИЇВСЬКА МІСЬКА РАДА

II СЕСІЯ IX СКЛИКАННЯ

РІШЕННЯ

08.12.2022 № 5828/5869

Про бюджет міста Києва на 2023 рік

місто Київ, столиця України
(назва адміністративно-територіальної одиниці)

2600000000
(код бюджету)

Керуючись Бюджетним кодексом України, законами України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про столицю України – місто-герой Київ», Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженим Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ, Київська міська рада

ВИРІШИЛА:

1. Визначити на 2023 рік:

доходи бюджету міста Києва в сумі 66 329 345 820 гривень, у тому числі доходи загального фонду бюджету міста Києва – 61 538 908 500 гривень та доходи спеціального фонду бюджету міста Києва – 4 790 437 320 гривень згідно з додатком 1 до цього рішення;

видатки бюджету міста Києва в сумі 65 628 585 547 гривень, у тому числі видатки загального фонду бюджету міста Києва – 53 875 940 606 гривень та видатки спеціального фонду бюджету міста Києва – 11 752 644 941 гривня;

повернення кредитів до бюджету міста Києва в сумі 63 473 661 гривня, у тому числі повернення кредитів до загального фонду бюджету міста Києва – 63 293 661 гривня, повернення кредитів до спеціального фонду бюджету міста Києва – 180 000 гривень;

надання кредитів з бюджету міста Києва в сумі 130 061 926 гривень, у тому числі надання кредитів із загального фонду бюджету міста Києва – 130 061 926 гривень;

затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 року № 228.

19.4. Використання коштів, за рахунок яких формується статутний капітал комунальних підприємств територіальної громади міста Києва, здійснювати за погодженням із постійною комісією Київської міської ради з питань власності та постійною комісією Київської міської ради з питань бюджету та соціально-економічного розвитку.

19.5. Використання коштів на заходи, передбачені відповідними міськими цільовими програми, здійснювати на підставі відповідних рішень про затвердження цих програм.

19.6. Відповідно до рішення Київської міської ради від 13 вересня 2018 року № 1369/5433 «Про затвердження Порядку здійснення видатків на дошкільну освіту у місті Києві на основі базового фінансового нормативу бюджетної забезпеченості» установити на 2023 рік базовий фінансовий норматив бюджетної забезпеченості на одну дитину дошкільного віку в розрахунку 4 548 гривень;

19.7. Затвердити формулу розподілу видатків бюджету міста Києва на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти згідно з додатком 12 до цього рішення.

19.8. Забезпечення діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, що ліквідуються або реорганізуються, до завершення процедур ліквідації або реорганізації здійснюється в межах видатків, передбачених новоутвореним органам виконавчої влади та місцевого самоврядування, які визначені правонаступниками чи яким передаються функції органів, що ліквідуються або реорганізуються.

19.9. Секретаріату Київської міської ради забезпечити експлуатацію та утримання адміністративних будинків на вул. Хрещатик, 36 та вул. Б. Хмельницького, 6-А (енергоносії, комунальні послуги, охорона будинків та прилеглої території, послуги з обслуговування відомчої автоматичної телефонної станції, забезпечення заходів та інше).

Структурні підрозділи виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), що утримуються з бюджету міста Києва та розташовані в зазначених будинках, Комунальна бюджетна установа «Контактний центр міста Києва» користуються приміщеннями без відшкодування витрат секретаріату Київської міської ради.

19.10. Установити мінімальні розміри орендної плати за земельні ділянки комунальної власності територіальної громади міста Києва при укладанні та внесенні змін до договорів оренди земельних ділянок згідно з додатком 11 до цього рішення.

19.11. Установити, що кошти за послуги з користування закріпленими за Комунальним підприємством «Київтранспарксервіс» майданчиками для платного паркування транспортних засобів не пізніше наступного операційного

Додаток 12

до рішення Київської міської ради «Про
бюджет міста Києва»
від 08.12.2022 № 5828/20222600000000
(код бюджету)

Формула розподілу видатків бюджету міста Києва на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти

Формула розподілу видатків бюджету міста Києва на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти (далі - ЗЗСО) передбачає визначення рівня бюджетної забезпеченості 1 учня окремого закладу загальної середньої освіти в частині створення і підтримки умов реалізації освітнього процесу та його приведення до середнього по регіону з урахуванням критеріїв, які впливають на утримання закладу освіти та забезпечення ним учбового процесу.

Визначення обсягу видатків на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти відбувається за основними етапами:

1. Обчислення середнього по місту Києву рівня бюджетної забезпеченості 1 учня закладу загальної середньої освіти за формулою:

$$\bar{БЗ} = \frac{ЗФ}{ЗЧУ_{\text{факт}}}$$

де: ЗФ – обсяг видатків загального фонду, затверджений на 01 січня поточного бюджетного періоду, який включає витрати на організацію навчального процесу (поточне утримання);

ЗЧУ_{факт} – загальна чисельність учнів, обчислена як сума контингентів закладів загальної середньої освіти міста Києва, затверджених відповідними розпорядженнями районних у місті Києві державних адміністрацій «Про мережу та режими роботи закладів загальної середньої освіти (класів і груп у них) комунальної форми власності на поточний навчальний рік».

2. Визначення приведеної кількості учнів ЧУпрв_i для окремого ЗЗСО. Для цього фактичну кількість учнів в класах закладу необхідно корегувати на нормативну наповнюваність класу. Приведена кількість учнів визначається відповідно до пункту 2 статті 12 Закону України «Про повну загальну середню освіту», згідно з яким нормативна наповнюваність класів для початкової школи не може становити більше 24 осіб, для базової та профільної – 30 осіб на клас.

Показник приведеної кількості учнів для окремого ЗЗСО розраховується за формулою:

$$\text{ЧУпрв}_i = \text{ЧУпоч}_i \frac{24}{\text{НКпоч}_i} + \text{ЧУбаз}_i \frac{30}{\text{НКбаз}_i} + \text{ЧУпроф}_i \frac{30}{\text{НКпроф}_i}$$

де: НКпоч (баз, проф) – фактична наповнюваність класів на початковому, базовому та профільному рівнях повної загальної середньої освіти i закладу освіти.

3. Визначення розрахункової наповнюваності класу РНК_{*i*} для окремого ЗЗСО. Для цього приведену кількість учнів ЧУпрв_{*i*} окремого закладу необхідно віднести до фактичної кількості сформованих в цьому закладі класів. Показник розрахункової наповнюваності класів обчислюється за формулою:

$$\text{РНК}_i = \frac{\text{ЧУпрв}_i}{\text{КК}_i}$$

де КК_{*i*} – фактична кількість сформованих класів в окремому закладі освіти.

Середня розрахункова наповнюваність класів по місту $\overline{\text{РНК}}$ обчислюється як відношення приведеної кількості учнів міста та фактичної кількості сформованих по ЗЗСО міста Києва класів за формулою:

$$\overline{\text{РНК}} = \frac{\text{ЗЧУ}_{\text{прв}}}{\text{ЗКК}}$$

де: ЗЧУ_{прв} – загальний обсяг приведеної кількості учнів, обчислений для міста Києва;

ЗКК – загальна фактична кількість класів, сформована в ЗЗСО міста Києва.

4. Визначення фактичної питомої площі ПЛу_{*i*} окремого ЗЗСО. Для цього фактичну площу обслуговування закладу ПЛ_{факт_{*i*}} необхідно віднести до загального обсягу контингенту ЧУ_{факт_{*i*}} закладу. Показник питомої площі на учня розраховується за формулою:

$$\text{ПЛу}_i = \frac{\text{ПЛ}_{\text{факт}_i}}{\text{ЧУ}_{\text{факт}_i}}$$

Середня питома площа по місту $\overline{\text{ПЛу}}$ обчислюється як відношення загальної площі обслуговування ПЛ_{факт_{заг}} та загального обсягу контингенту ЗЧУ_{факт} закладів загальної середньої освіти міста Києва за формулою:

$$\overline{\text{ПЛу}} = \frac{\text{ПЛ}_{\text{факт}_{\text{заг}}}}{\text{ЗЧУ}_{\text{факт}}}$$

5. Коефіцієнт приведення видатків на організацію навчального процесу в окремому закладі освіти К_{прив_{*i*}} до середнього по регіону розраховується за формулою:

$$K_{\text{прив}_i} = \frac{РНК_i}{\overline{РНК}} * \frac{ПЛу_i}{\overline{ПЛу}}$$

$РНК_i$ – розрахункова наповнюваність класів окремого ЗЗСО;

$\overline{РНК}$ – середня розрахункова наповнюваність класів по ЗЗСО міста Києва;

$ПЛу_i$ – площа на 1 учня *i-го* ЗЗСО;

$\overline{ПЛу}$ – середній показник площі на 1 учня по ЗЗСО міста Києва.

6. Визначення обсягу бюджетного фінансового забезпечення окремого закладу освіти $\PhiЗЗСО_i$ з урахуванням коефіцієнту приведення здійснюється за формулою:

$$\PhiЗЗСО_i = \overline{БЗ} * ЧУфакт_i * K_{\text{прив}_i} * I_c$$

де I_c – прогнозний індекс споживчих цін у плановому (прогнозованому) бюджетному періоді, визначений в установленому порядку.

Київський міський голова

Віталій КЛИЧКО

Результати розрахунків прогнозу обсягів витрат бюджету від кількості здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти

Independent variable: number of students

Linear model: $Y = a + b \cdot X$

Number of observations: 20

Coefficients

	<i>Least Squares</i>	<i>Standard</i>	<i>T</i>	
<i>Parameter</i>	<i>Estimate</i>	<i>Error</i>	<i>Statistic</i>	<i>P-Value</i>
Intercept	1,50156E6	236403,	6,3517	0,0000
Slope	1982,34	356,565	5,55954	0,0000

Analysis of Variance

<i>Source</i>	<i>Sum of Squares</i>	<i>Df</i>	<i>Mean Square</i>	<i>F-Ratio</i>	<i>P-Value</i>
Model	7,03566E12	1	7,03566E12	30,91	0,0000
Residual	4,09732E12	18	2,27629E11		
Total (Corr.)	1,1133E13	19			

Correlation Coefficient = 0,794963

R-squared = 63,1966 percent

R-squared (adjusted for d.f.) = 61,1519 percent

Standard Error of Est. = 477105,

Mean absolute error = 341148,

Durbin-Watson statistic = 2,22696 (P=0,7420)

Lag 1 residual autocorrelation = -0,166311

The StatAdvisor

The output shows the results of fitting a linear model to describe the relationship between costs of ensuring the educationa and number of students. The equation of the fitted model is

$$\text{costs of ensuring the educationa} = 1,50156E6 + 1982,34 \cdot \text{number of students}$$

Since the P-value in the ANOVA table is less than 0,05, there is a statistically significant relationship between costs of ensuring the educationa and number of students at the 95,0% confidence level.

The R-Squared statistic indicates that the model as fitted explains 63,1966% of the variability in costs of ensuring the educationa. The correlation coefficient equals 0,794963, indicating a moderately strong relationship between the variables. The standard error of the estimate shows the standard deviation of the residuals to be 477105,. This value can be used to construct prediction limits for new observations by selecting the Forecasts option from the text menu.

The mean absolute error (MAE) of 341148, is the average value of the residuals. The Durbin-Watson (DW) statistic tests the residuals to determine if there is any significant correlation based on the order in which they occur in your data file. Since the P-value is greater than 0,05, there is no indication of serial autocorrelation in the residuals at the 95,0% confidence level.

Comparison of Alternative Models

<i>Model</i>	<i>Correlation</i>	<i>R-Squared</i>
Double reciprocal	0,8607	74,08%
Reciprocal-Y logarithmic-X	-0,8503	72,30%
Multiplicative	0,8339	69,54%
Logarithmic-Y square root-X	0,8213	67,45%
Reciprocal-Y square root-X	-0,8197	67,19%
Square root-Y logarithmic-X	0,8191	67,09%
Double square root	0,8151	66,44%
S-curve model	-0,8088	65,41%
Square root-X	0,8051	64,82%
Logarithmic-X	0,8010	64,16%
Square root-Y	0,7975	63,59%
Exponential	0,7958	63,33%
Linear	0,7950	63,20%
Squared-Y	0,7807	60,94%

Reciprocal-Y	-0,7784	60,59%
Square root-Y reciprocal-X	-0,7779	60,51%
Squared-Y square root-X	0,7775	60,46%
Squared-Y logarithmic-X	0,7596	57,70%
Double squared	0,7548	56,97%
Squared-X	0,7480	55,95%
Reciprocal-X	-0,7454	55,57%
Square root-Y squared-X	0,7391	54,62%
Logarithmic-Y squared-X	0,7257	52,67%
Reciprocal-Y squared-X	-0,6859	47,04%
Squared-Y reciprocal-X	-0,6806	46,32%
Logistic	<no fit>	
Log probit	<no fit>	

The StatAdvisor

This table shows the results of fitting several curvilinear models to the data. Of the models fitted, the double reciprocal model yields the highest R-Squared value with 74,0767%. This is 10,8801% higher than the currently selected linear model. To change models, select the Analysis Options dialog box.

Unusual Residuals

			<i>Predicted</i>		<i>Studentized</i>
<i>Row</i>	<i>X</i>	<i>Y</i>	<i>Y</i>	<i>Residual</i>	<i>Residual</i>
7	460,0	3,78732E6	2,41343E6	1,37388E6	4,04

The StatAdvisor

The table of unusual residuals lists all observations which have Studentized residuals greater than 2 in absolute value. Studentized residuals measure how many standard deviations each observed value of costs of ensuring the educationa deviates from a model fitted using all of the data except that observation.

In this case, there is one Studentized residual greater than 3. You should take a careful look at the observations greater than 3 to determine whether they are outliers which should be removed from the model and handled separately.

Результати розрахунків прогнозу показника «кількість учнів закладів загальної середньої освіти» за методом сценарного аналізу

Forecasting - costs of ensuring the education

Data variable: costs of ensuring the education

Number of observations = 20

Start index = 1

Sampling interval = 1,0 year(s)

Forecast Summary

Forecast model selected: Linear trend = 2,45442E6 + 20951,3 t

Number of forecasts generated: 12

Number of periods withheld for validation: 0

	<i>Estimation</i>	<i>Validation</i>
<i>Statistic</i>	<i>Period</i>	<i>Period</i>
RMSE	776068,	
MAE	624316,	
MAPE	25,1251	
ME	-3,0268E-10	
MPE	-8,05004	

Trend Model Summary

<i>Parameter</i>	<i>Estimate</i>	<i>Std. Error</i>	<i>t</i>	<i>P-value</i>
Constant	2,45442E6	360508,	6,80823	0,000002
Slope	20951,3	30094,6	0,696181	0,495208

The StatAdvisor

This procedure will forecast future values of costs of ensuring the educationa. The data cover 20 time periods. Currently, a linear trend model has been selected. This model assumes that the best forecast for future data is given by the a linear regression line fit to all previous data. Each value of costs of ensuring the educationa has been adjusted in the following way before the model was fit:

You can select a different forecasting model by pressing the alternate mouse button and selecting Analysis Options.

The output summarizes the statistical significance of the terms in the forecasting model. Terms with P-values less than 0,05 are statistically significantly different from zero at the 95,0% confidence level. In this case, the P-value for the linear term is greater than or equal to 0,05, so it is not statistically significant. You should therefore consider fitting a mean model instead.

The table also summarizes the performance of the currently selected model in fitting the historical data. It displays:

- (1) the root mean squared error (RMSE)

Model Comparison

Data variable: costs of ensuring the educationa

Number of observations = 20

Start index = 1

Sampling interval = 1,0 year(s)

Models

(A) Linear trend = 2,45442E6 + 20951,3 t

(B) Constant mean = 2,67441E6

(C) S-curve trend = $\exp(14,8146 + -0,30552 / t)$

(D) Simple moving average of 3 terms

(E) Simple exponential smoothing with alpha = 0,0271

Math adjustment:

Estimation Period

<i>Model</i>	<i>RMSE</i>	<i>MAE</i>	<i>MAPE</i>	<i>ME</i>	<i>MPE</i>
(A)	776068,	624316,	25,1251	-3,0268E-10	-8,05004
(B)	765471,	628507,	25,4946	-8,14907E-11	-8,32896
(C)	768969,	593340,	23,3402	98420,6	-3,94186
(D)	894783,	740083,	29,8393	102054,	-5,61691
(E)	782451,	612068,	23,7418	119265,	-3,56054

<i>Model</i>	<i>RMSE</i>	<i>RUNS</i>	<i>RUNM</i>	<i>AUTO</i>	<i>MEAN</i>	<i>VAR</i>
(A)	776068,	OK	OK	*	OK	OK
(B)	765471,	OK	OK	OK	OK	OK
(C)	768969,	OK	OK	*	OK	OK
(D)	894783,	OK	OK	*	OK	OK
(E)	782451,	OK	OK	OK	OK	OK

Key:

RMSE = Root Mean Squared Error

RUNS = Test for excessive runs up and down

RUNM = Test for excessive runs above and below median

AUTO = Ljung-Box test for excessive autocorrelation

MEAN = Test for difference in mean 1st half to 2nd half

VAR = Test for difference in variance 1st half to 2nd half

OK = not significant ($p \geq 0,05$)

* = marginally significant ($0,01 < p \leq 0,05$)

** = significant ($0,001 < p \leq 0,01$)

*** = highly significant ($p \leq 0,001$)

The StatAdvisor

This table compares the results of five different forecasting models. You can change any of the models by pressing the alternate mouse button and selecting Analysis Options. Looking at the error statistics, the model with the smallest root mean squared error (RMSE) during the estimation period is model B. The model with the smallest mean absolute error (MAE) is model C. The model with the smallest mean absolute percentage error (MAPE) is model C. You can use these results to select the most appropriate model for your needs.

The table also summarizes the results of five tests run on the residuals to determine whether each model is adequate for the data. An OK means that the model passes the test. One * means that it fails at the 95% confidence level. Two *'s means that it fails at the 99% confidence level. Three *'s means that it fails at the 99,9% confidence level. Note that the currently selected model, model A, passes 4 tests. Since no tests are statistically significant at the 95% or higher confidence level, the current model is probably adequate for the data.

Результати розрахунків прогнозу показника «обсяг витрат на забезпечення освітнього процесу» за методом сценарного аналізу

Forecasting - costs of ensuring the education

Data variable: costs of ensuring the education

Number of observations = 20

Start index = 1

Sampling interval = 1,0 year(s)

Forecast Summary

Forecast model selected: Linear trend = 2,45442E6 + 20951,3 t

Number of forecasts generated: 12

Number of periods withheld for validation: 0

	<i>Estimation</i>	<i>Validation</i>
<i>Statistic</i>	<i>Period</i>	<i>Period</i>
RMSE	776068,	
MAE	624316,	
MAPE	25,1251	
ME	-3,0268E-10	
MPE	-8,05004	

Trend Model Summary

<i>Parameter</i>	<i>Estimate</i>	<i>Std. Error</i>	<i>t</i>	<i>P-value</i>
Constant	2,45442E6	360508,	6,80823	0,000002
Slope	20951,3	30094,6	0,696181	0,495208

The StatAdvisor

This procedure will forecast future values of costs of ensuring the education. The data cover 20 time periods. Currently, a linear trend model has been selected. This model assumes that the best forecast for future data is given by the a linear regression line fit to all previous data. Each value of costs of ensuring the education has been adjusted in the following way before the model was fit:

You can select a different forecasting model by pressing the alternate mouse button and selecting Analysis Options.

The output summarizes the statistical significance of the terms in the forecasting model. Terms with P-values less than 0,05 are statistically significantly different from zero at the 95,0% confidence level. In this case, the P-value for the linear term is greater than or equal to 0,05, so it is not statistically significant. You should therefore consider fitting a mean model instead.

The table also summarizes the performance of the currently selected model in fitting the historical data. It displays:

- (1) the root mean squared error (RMSE)

Model Comparison

Data variable: costs of ensuring the education

Number of observations = 20

Start index = 1

Sampling interval = 1,0 year(s)

Models

- (A) Linear trend = 2,45442E6 + 20951,3 t
 (B) Constant mean = 2,67441E6
 (C) S-curve trend = $\exp(14,8146 + -0,30552 / t)$
 (D) Simple moving average of 3 terms
 (E) Simple exponential smoothing with $\alpha = 0,0271$
 Math adjustment:

Estimation Period

<i>Model</i>	<i>RMSE</i>	<i>MAE</i>	<i>MAPE</i>	<i>ME</i>	<i>MPE</i>
(A)	776068,	624316,	25,1251	-3,0268E-10	-8,05004
(B)	765471,	628507,	25,4946	-8,14907E-11	-8,32896
(C)	768969,	593340,	23,3402	98420,6	-3,94186
(D)	894783,	740083,	29,8393	102054,	-5,61691
(E)	782451,	612068,	23,7418	119265,	-3,56054

<i>Model</i>	<i>RMSE</i>	<i>RUNS</i>	<i>RUNM</i>	<i>AUTO</i>	<i>MEAN</i>	<i>VAR</i>
(A)	776068,	OK	OK	*	OK	OK
(B)	765471,	OK	OK	OK	OK	OK
(C)	768969,	OK	OK	*	OK	OK
(D)	894783,	OK	OK	*	OK	OK
(E)	782451,	OK	OK	OK	OK	OK

Key:

RMSE = Root Mean Squared Error

RUNS = Test for excessive runs up and down

RUNM = Test for excessive runs above and below median

AUTO = Ljung-Box test for excessive autocorrelation

MEAN = Test for difference in mean 1st half to 2nd half

VAR = Test for difference in variance 1st half to 2nd half

OK = not significant ($p \geq 0,05$)

* = marginally significant ($0,01 < p \leq 0,05$)

** = significant ($0,001 < p \leq 0,01$)

*** = highly significant ($p \leq 0,001$)

The StatAdvisor

This table compares the results of five different forecasting models. You can change any of the models by pressing the alternate mouse button and selecting Analysis Options. Looking at the error statistics, the model with the smallest root mean squared error (RMSE) during the estimation period is model B. The model with the smallest mean absolute error (MAE) is model C. The model with the smallest mean absolute percentage error (MAPE) is model C. You can use these results to select the most appropriate model for your needs.

The table also summarizes the results of five tests run on the residuals to determine whether each model is adequate for the data. An OK means that the model passes the test. One * means that it fails at the 95% confidence level. Two *'s means that it fails at the 99% confidence level. Three *'s means that it fails at the 99,9% confidence level. Note that the currently selected model, model A, passes 4 tests. Since no tests are statistically significant at the 95% or higher confidence level, the current model is probably adequate for the data.

УКРАЇНА

ДАРНИЦЬКА РАЙОННА В МІСТІ КИЄВІ ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

вул. О.Ковалюка, 11, м. Київ, 02068, тел. (044) 564-90-10, тел./факс (044) 565-25-37
 E-mail: rda.darnytska@kyivcity.gov.ua, darn_zverngrom@kmda.gov.ua, web: darn.kyivcity.gov.ua
 Код ЄДРПОУ 37388222

04.09.2013 № 101-7566/02
 на № _____ від _____

ДОВІДКА

**про використання результатів дисертаційного дослідження
 Поздєєвої Катерини Вікторівни
 на тему: «Економічний механізм розвитку системи загальної
 середньої освіти»**

Дарницькою районною в місті Києві державною адміністрацією, як головним розпорядником бюджетних коштів, використано у практичній діяльності, а саме при підготовці бюджетних запитів щодо обсягів бюджетного фінансування для організації освітньої діяльності у підпорядкованих закладах загальної середньої освіти наукові положення та прикладні результати дисертації Поздєєвої К.В., яка виконана на кафедрі міжнародної економіки Київського університету імені Бориса Грінченка.

Найбільшу практичну цінність та прикладне значення мають: запропонований методичний підхід щодо визначення рівня бюджетної забезпеченості 1 учня окремого закладу загальної середньої освіти в частині створення і підтримки умов реалізації освітнього процесу;

запропонований комплексний методичний інструментарій визначення приведеної кількості учнів, розрахункової наповнюваності класів, загальної потреби бюджетного фінансування окремого закладу загальної середньої освіти;

методичні рекомендації щодо прогнозування зміни показника обсягу потреби бюджетного фінансування окремого закладу загальної середньої освіти з урахуванням впливу різних чинників.

Тимчасовий виконувач обов'язків голови,
 кандидат економічних наук, доцент

 Микола КАЛАШНИК

004482

Лариса Комишник 564-99-00

УКРАЇНА

ШЕВЧЕНКІВСЬКА РАЙОННА В МІСТІ КИЄВІ
ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ

вул. Зоологічна, 6-А, м. Київ, 04119, тел. (044) 489-02-50, тел./ факс 489-02-50
E-mail: privomshvruc2023@gmail.com, код ЄДРПОУ 37470086

04.09.2023 № 33/01-2102

ДОВІДКА

про використання результатів дисертаційного дослідження
Поздєєвої Катерини Вікторівни
на тему: «Економічний механізм розвитку системи загальної середньої
освіти»

Наукові положення та прикладні результати дисертації Поздєєвої К.В., яка виконана на кафедрі міжнародної економіки Київського університету імені Бориса Грінченка використано у практичній діяльності управління освіти Шевченківської районної в місті Києві державної адміністрації, а саме при підготовці бюджетних запитів щодо обсягів бюджетного фінансування для організації освітньої діяльності у закладах загальної середньої освіти району та розподілу бюджетних коштів при формуванні кошторисів доходів та видатків закладів загальної середньої освіти

Найбільшу практичну цінність та прикладне значення мають:

- запропонований методичний підхід щодо визначення рівня бюджетної забезпеченості 1 учня окремого закладу загальної середньої освіти в частині створення і підтримки умов реалізації освітнього процесу;
- запропонований комплексний методичний інструментарій визначення приведеної кількості учнів, розрахункової наповнюваності класів, загальної потреби бюджетного фінансування окремого закладу загальної середньої освіти;
- методичні рекомендації щодо прогнозування зміни показника обсягу потреби бюджетного фінансування окремого закладу загальної середньої освіти з урахуванням впливу різних чинників.

Начальник

Євгенія ЯРОВА

489 02 50

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові статті, опубліковані у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України

1. Лойко В.В., Поздєєва К.В. Методичний підхід до розподілу бюджетних видатків на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. DOI статті: [10.32702/2307-2105-2021.1.16](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.1.16). ISSN 2307-2105. Вебпосилання на видання: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8532>

2. Поздєєва К.В. Аналіз динаміки обсягів фінансування закладів загальної середньої освіти міста Києва у мирний та воєнний часи. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2023. № 1 (11). С. 208-217. DOI статті: <http://doi.org/10.32750/2023-0117>. ISSN 2617-8648. Вебпосилання на видання: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal>

3. Поздєєва К.В. Аналіз систем фінансування закладів загальної середньої освіти різних форм власності. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип.52. DOI статті: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-58> е-ISSN 2524-0072. Вебпосилання на видання: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal>

Наукові статті, опубліковані у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базі даних Scopus та Web of science

4. Loiko V., Teremetskyi V., Loiko D., Ivanova A., Pozdieieva K. Innovative potential of the consumer sector of the economy: financial, economic and legal aspects. *Amazonia Investiga*. 2022. Vol. 11(52). P. 155-164. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2022.52.04.17> ISSN 2322 – 6307 (print); 1544-0044 (online). Вебпосилання на видання: www.amazoniainvestiga.info (*Web of science*).

**Публікації, у яких додатково відображені результати дослідження
(статті в інших виданнях, матеріали конференцій, тощо)**

5. Loiko, V., Aleksandrova, O., Zavadskyi, V., Bezprozvanna, T. and Pozdieieva, K. (2022). Risk analysis and determination of the level of security of the information ecosystem of the educational institution with the help of an expert system. *Proceedings of the Cybersecurity Providing in Information and Telecommunication Systems II. co-located with International Conference on Problems of Infocommunications. Science and Technology (PICST 2021)*. Vol. I. P. 260-267. ISSN 1613-0073. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-3187/short5.pdf> (Scopus).

6. Лойко В.В., Поздєєва К.В. Сучасні проблеми та напрями удосконалення системи фінансування шкільної освіти. *Proceedings of the XVII International Scientific and Practical Conference Social and Economic Aspects of Education in Modern Society Vol.1, September 25, 2019, Warsaw, Poland*. P. 17-22. ISBN 978-83-955313-0-9. Вебпосилання на видання: <http://sci-conf.com.ua>.

7. Лойко В.В., Поздєєва К.В., Маляр С.А. Теоретико-методичні засади та проблеми функціонування механізму фінансування закладів загальної середньої освіти. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2020. № 1(5). С.68 - 78. ISSN 2617-863X eISSN 2617-8648. DOI <http://doi.org/10.32750/2020-0106>. Вебпосилання на видання: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal>

8. Лойко В.В., Поздєєва К.В., Жильцов М.О. Нові організаційно – правові форми закладів освіти як основа удосконалення економічного механізму розвитку системи загальної середньої освіти. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2019. № 4. Том 2. С.80 - 89. ISSN 2617-863X eISSN 2617-8648. DOI: <http://doi.org/10.32750/2019-0208>. Вебпосилання на видання: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal>

9. Поздєєва К.В. Ефективність фінансування закладів загальної середньої освіти міста Києва. *Розвиток економіки міста в умовах євроінтеграції* [Текст]: матеріали науково-практичного семінару, (м. Київ, 20 травня 2020 р.) /

Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2020. С. 69-71.
Вебпосилання на видання: <http://surl.li/edwwd>

10. Loiko V., Pozdieieva K. School education financing system of Ukraine. Dynamics of development of world science. The 10th International scientific and practical conference “*Dynamics of the development of world science*” (June 10-12, 2020) Perfect Publishing, Vancouver, Canada. 2020. Pp. 106 - 111. ISBN 978-1-4879-3791-1. Вебпосилання на видання: <http://sci-conf.com.ua>.

11. Лойко В.В., Поздєєва К.В. Аналіз динаміки показників розвитку закладів загальної середньої освіти України та міста Києва. *Глобальні тенденції в економіці, фінансах та управлінні* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 2 жовтня 2020 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2020. С. 28-29. Вебпосилання на видання: <http://surl.li/jekqh>

12. Лойко В.В., Поздєєва К.В. Фінансова складова розвитку закладів загальної середньої освіти. *Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку*. Збірник матеріалів II Міжнародної конференції (м. Київ, 20 листопада 2020 р.) // Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК». URL: <https://conf.krok.edu.ua/SRE/SRE2020/paper/view/296>

13. Поздєєва К.В., Лойко В.В. Фінансова складова розвитку закладів загальної середньої освіти. Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи [Текст]: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції,(м. Київ, 2 грудня 2020 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2020. С. 181-183. Вебпосилання на видання: <http://surl.li/edwxf>

14. Поздєєва К.В. Динаміка обсягів бюджетного фінансування закладів загальної середньої освіти міста Києва. Сучасні тенденції розвитку економіки, фінансів та управління: нові можливості, проблеми, перспективи : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 10 листопада 2021 р.. К. : КУБГ, 2021. С. 61-63. Вебпосилання на видання: <http://surl.li/jqmke>

15. Поздєєва К.В. Динаміка показників розвитку закладів загальної середньої освіти міста Києва. Сучасна фінансова політика України: проблеми та

перспективи [Текст]: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції,(м. Київ, 1 грудня 2022 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2022. С. 80-81. Вебпосилання на видання: <http://surl.li/jekfc>

16. Поздєєва К.В. Розвиток системи загальної середньої освіти міста Києва у воєнний та післявоєнний час. Економіка міста в умовах воєнного стану: внутрішні та зовнішні ресурси підтримки [Текст]: матеріали Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (м. Київ, 18 травня 2023 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2023. С. 38 – 41. Вебпосилання на видання: <http://surl.li/jekea>

